

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

כי תשא

מאוצר שיחותיו ומאמרו
של הרב"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו ושיכר שמואלו שליט"א

התשפ"ב

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נדר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מוצת הרבים

מרת **שולמית רהל**

שמואלי

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

הלכות שבת

דיני רחיצה בערב שבת

א. מצוה לרחוץ כל גופו בחמין בערב שבת קודש, ואם אי אפשר לו, ירחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין א.

עיונים והארות

ובברכ"י (אות א ובמחזיק ברכה א) ביאר שזהו כבוד שבת שגופו נקי. וכן מבואר מלשון השאלות (בראשית שאילתא א סוף ד"ה ברם) וז"ל: ואיזו היא מצוה לבית המרחץ כדי לנקות את הגוף בשביל כבוד שבת. וכן כתב בתניא רבתי (תלמיד שבלי הלכות שבת סי' י ד"ה ומצוה) וז"ל: ולנקות עצמו בערב שבת עם חשיכה משום כבוד שבת.

ורבנו ירוחם (תולדות אדם נתיב יב חלק א) כתב שהטעם הוא משום עונג שבת וז"ל: רחיצת ידים ורגלים או מרחץ או מתעטף בטליתו והכל הקונים שעשה לכבוד שבת הוא מצוה משום עונג שבת.

ובזוה"ק (ח"ב, רד.) מובא, כאשר נכנסת השבת צריכים עם קדוש לרחוץ עצמם מזוהמת ימי החול, מה הטעם, משום שבחול רוח אחר הולך ומשוטט ושורה על העם, וכשאדם רוצה לצאת מרוח ההוא ולבוא ברוח אחר קדוש ועליון, צריך לרחוץ עצמו שישרה עליו רוח עליון רוח קדושה וטהרה ע"כ. ואפשר שצריך גם לרחוץ עצמו וגם לטבול עצמו במקוה כדלהלן.

ועיין עוד מ"ש החיד"א (בדבש לפי מערכת ה, אות י) רחיצה בחמין בערב שבת דוגמת הטבילה

א. גמ' בשבת (כה): אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה, רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית - רשות, ואני אומר: מצוה. מאי מצוה - דאמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צבאות.

וכ"פ בטור דמצוה על כל אדם לרחוץ בער"ש ואם א"א כל גופו ירחוץ פניו ידיו ורגליו. וברמרכדי ובשבלי הלכות כתבו דמצוה ג"כ לחוף הרא"ש וכ"פ בשו"ע (סי' רס סעי' א) וז"ל מצוה לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת ומצוה לחוף הראש, וברמ"א איתא כל גופו, וכתב בכה"ח (שם ס"ק ג) משמע שמצוה לרחוץ כל גופו בחמין, ועיין בהרמב"ם (הלכות דעות פ"ד ה"טז) שיש בזה גם משום רפואה.

ובטעם הדבר מצינו לראשונים שכתבו כמה טעמים: הרמב"ם (פ"ל מהלכות שבת הלכה א-ב) מבאר שהוא משום כבוד שבת וז"ל: "איזהו כבוד, זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת". וכ"מ בטור וכ"כ המשנ"ב (ס"ק א).

- ב.** מצות רחיצה בערב שבת היא בחמין דוקא, ובצונן אינו יוצא ידי חובתו. ואפשר שבטבילה במקוה חמה יוצאים בזה גם ידי חובת מצות הרחיצה.²
- ג.** כשרוחץ גופו ירוחץ ראשו תחלה, ואחריו יד ימין, ואח"כ יד שמאל, רגל ימין, רגל שמאל.³ מצוה לרוחץ גופו בסבון בערב שבת.⁴

עיונים והארות

סי' רס הלכה (ב) כי עיקר הרחיצה היא שינקה עצמו ובזה מתנקה היטב. וכתב שם (בהערה קמד) שכ"כ אור הנר (ח"ב מאילנא דחיי, שבת אות ו), וחוט שני (ח"א פ"ה הערה א) שו"ת נשמת שבת (ח"א סי' קעג-קעד), וכן נהג הקהלות יעקב (אורחות רבנו ה"א עמוד קג) לטבול רק במקוה חם. ובשו"ת נשמת שבת (שם) מצדד שמכיון שצריך לרוחץ קודם ראשו לא יוצאים בטבילה במקוה שנכנס קודם ברגליו, אך בערוך השלחן (סעי' א) מבואר שכאשר רוחץ באמבטיה אין הקפידה על הסדר, ושמא יתכן שכל זה לטעם הנגלה אבל על פי הקבלה יש להקפיד בכל אופן על הסדר. ובאדני שלמה (סי' רס אות ג) כתב שלא די בכניסה למים בלבד וצריכים גם שפשוף מפני שבלא זה אין גופו נקי. ולא ראיתי הכרח לדבריו כי במציאות ע"י מים חמין ממילא מתנקה הגוף ומנין שצריכים יותר מזה. וכ"כ בספר פסקי תשובות (סי' רס סעי' א).

ד. בנמ" שבת (סא): "כשהוא רוחץ, רוחץ של ימין, ואח"כ רוחץ של שמאל, כשהוא סך, סך של ימין, ואח"כ של שמאל, והרוצה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה, מפני שהוא מלך על כל איבריו. **וב"כ** בפע"ח (שער השבת פ"ג) וז"ל "ותיזהר לרוחץ תחילה הפנים, ואח"כ הידים, ואח"כ הרגלים במים חמים בע"ש, כי הלא תחילה צריך לטהר הראש, ואח"כ להעלות הרגלים אשר הם למטה" עכ"ל.

שטובלין הנשמה בנהר דינור להסיר ממנה כתמי העונות, כן על ידי רחיצה זו בחמין בערב שבת יוסר מהאדם כתמי עונותיו, והביא דברי רבנו האר"י ז"ל דרחיצה זו נגד ההוא שלהובא דאמרו בזוהר ויקהל, ולכן ברחיצה זו יכוין להבריח הרע והזוהמא של הגוף, ורוח הטומאה השורה על האדם בימי החול יברח ממנו, עיי"ש באורך.

ועי' במשנ"ב (ס"ק א) שכתב שגם הנשים מצוות בזה המצוה, ובימות החורף הקצרים יזהרו שלא יבואו לידי חילול שבת ע"י הרחיצה וכדו'. **ב. עי'** בה"ל (שם ד"ה בחמין) שכתב, ובפושרין יש לעיין, כיון דבגמרא נזכר חמין ופושרין אין בכלל זה, וכמו שהביא בשע"ת לקמן בסימן שכ"ו לענין איסור רחיצה בחמין בשם הנודע ביהודה, אך על ההיא דהנודע ביהודה גופא יש לעיין הרבה וכמ"ש שם, אבל בצונן בודאי לא יצא בזה ידי המצוה. עכ"ל. ולכן יש להזהיר להמון העם אשר בימי הקיץ רוחצים בשפת הים או בנהרות או אפי' בבית במים צוננים שלא טוב הם עושים וכ"כ בפת הדביר (ס"ק א) ומרן החיד"א בדבש לפי (שם).

וכתב השל"ה (מס' שבת, פ' נר מצוה, אות ט) קודם הטבילה טוב שירחץ את גופו בחמין. וכ"כ החיד"א (ברכי יוסף, סי' רס, אות ג): "ראיתי חסידים ואנשי מעשה דכל ערב שבת היו רוחצים במרחץ, ואח"כ טובלים במקוה טהרה.

ג. ב"כ בספר הליכות השבת (לר' אברהם יוסף גארדא

ד. מהנכון שימעט בדבוריו בבית המרחץ¹. ויזהר שלא יזכיר "שבת" במרחץ, שהוא שמו של הקב"ה².

ה. בחדר הפנימי שכולם עומדים שם ערומים, אסור אפילו בשאלת שלום, כי "שלום" הוא שמו של הקב"ה, ולקרות לאדם ששמו "שלום" ירא שמים יחמיר על עצמו שיבלע המ"ם ויאמר רק "שלו" או "שלוך"³. וכן אין לענות "אמן" בחדר הפנימי⁴.

עיונים והארות

ויצא אות טז).

ח. כ"פ השו"ע (סי' פד, סעי' א), ובפנימי שכולם עומדים שם ערומים אפילו שאלת שלום אסור. ובבה"ל (שם ד"ה ובפנימי) הוסיף דבירושלמי איתא 'שורב' בני אדם עומדים שם ערומים".

וכתב המג"א (שם ס"ק ב) בשם הב"ח, שלום שמו של הקדוש ברוך הוא, וה"ה במבואות המטונפות אסור בשאלת שלום. ואדם ששמו שלום אסור לקרותו בשמו אבל בלשון לעז שרי לקרותו.

ובמשנ"ב (סי' פד ס"ק ו): כתב, "ואדם ששמו שלום יש אוסרין בבית המרחץ לקרותו בשמו, אלא בלשון לעז, ויש מתירין, כיון שאינו מתכוין על ענין השלום, אלא להזכרת שמו של אותו אדם, ובדברי סופרים הלך אחר המקיל, וכן נוהגין. וירא שמים יש לו להחמיר יען כי הרבה מאחרונים אוסרין, ויבלע המ"ם ויאמר רק "שלו" בלא מ"ם, או "שלוך" בנו"ן. עכ"ל.

ובמו כן יש לזהר על כל דיני בית המרחץ לשאר דברים שבקדושה, ובכלל להמנע מדיבורים שלא לצורך ולא לרחוץ עם אביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו.

ט. כ"פ הרמ"א (סי' פד, סעי' א), ואסור לענות אמן בבית המרחץ. ובמשנ"ב (ס"ק ו) כתב ע"ז: ונראה דהיינו דוקא בבית הפנימי דהוא כבית הכסא, אבל בבית אמצעי שרי לענות.

וכתב בספר דבר בעתו (ה"א דף נו ע"א) והנה כשירחץ פניו יכוין כי פניו נחקק ונחתם בטבעת המלך, וע"י עוונותיו יגאלוהו חשך וצלמות, ועתה יעביר החושך ההוא, וכשירחץ ידיו יכוין לתקן מה שחטא בידיו, וכן ברגליו וכו' ע"ש.

ויזהר שלא ירחץ רגליו זו ע"ג זו דקשה לשכחה כדאמרין בגמ' הוריות (יג): חמשה דברים משכחין את הלימוד. ואחד מהם הרוחץ רגליו זו ע"ג זו.

ה. בא"ח (ש"ב פ"ר לך לך אות טו) ומצוה לרחוץ בבורית גם כן, ויכוין לעשות בזה התיקון של הסיכה שהיתה נוהגת אצל הראשונים שהיו סכין תמיד.

ו. איתא בספר חסידים (אות תקצד) אמרו לזקן במה הארכת ימים, אמר כי היו אורחים בבית המרחץ ולא היו מבינים בלשוני, והיו מדברים עמי בלשון עברית (בבית המרחץ), ואני לא דברתי מעולם בבית המרחץ ובבית הכסא, ואפילו דברים של חול אעפ"י שמוותר, והואיל ועשיתי גדר ותוספות, הוסיפו לי על שנותי.

ז. בספר בני יששכר (מאמרי שבתות, מאמר א, אות א): כתב "ולהיות שבת" שמיה דקוב"ה, אסור להזכירו במקום שאסור לדבר דברי תורה, וידעתי ממדקדקים במעשיהם שנוזהרו להזכיר שם שבת ללא צורך, והוא נכון, כיון שאמרו חכמי הזוהר ששבת שמיה דקוב"ה. וכ"כ בספר בא"ח (ש"א פ"ר

מאמרי הזוה"ק

פרשת כי תשא

הזוה"ק מבאר לנו כאן את מעשה העגל: מי היו אלה הערב רב, באיזו ערמה הם באו לאהרן הכהן, ואיך הם הצליחו, ובמה אהרן הכהן לא נשמר מהם, ומדוע עשה מזבח ועוד...

ח"ב קצ"א ע"א

תָּא חוּי, כָּל עֲנֵי יִקָּר דְּאִזְלוּ בְּמִדְבָּרָא, לָא הוּוּ חֲפִיין אֱלָא
 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְחוּדֵייהוּ. בא וראה, כל ענני הכבוד שהלכו במדבר לא היו
 מכסים אלא את בני ישראל לבדם. וְהָהוּא עֲנָנָא דִּיקָּר, דְּכִתִּיב וַיִּי' הוֹלֵךְ
 לְפָנֵיהֶם יוֹמָם, אֲזָלָא לְקַמֵּייהוּ. ואותו ענן כבוד שכתוב בו וענן ה' הולך
 לפניהם יומם וכו' הולך אך ורק לפניהם. וְאֵלִין עֲרַב רַב, וְכָל אֲנָוִן פְּעִירֵי
 עֲאֲנִין וְתוֹרִין, הוּוּ אִזְלוּ לְבַר מַשְׁרֵייתָא, לְבַתְרֵיתָא וְכָל
 אותם הערב רב האלו וכל הבהמות והצאן והבקר שלהם היו הולכים מחוץ למחנה בסוף.
 וְתָא חוּי, כָּל אֲנָוִן אֲרַבְעִין שָׁנִין דְּקָא אִזְלוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּמִדְבָּרָא, שׁוּם לְכִלוּכָא וְטַנּוּפָא לָא הָוּה גּוּ עֲנֵי לְגוּ. ועל
 דָּא עֲאֲנֵי וְתוֹרֵי דְהוּוּ אֲכִלֵי עֵשֶׂב לְבַר הוּוּ, וְכָל אֲנָוִן דְּנִמְטְרֵי
 לִזְוִן. ובא וראה, כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר, שום לכלוך וטינוף לא היה

בפנים בתוך העננים, ולכן הצאן והבקר שהיו אוכלים עשב היו בחוץ, וגם כל אלה השומרים אותם היו מחוץ לענן.

אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזֵר, אָבֵא, אֵי הָכִי אֲנֹן עָרַב רַב לָא הוּוּ אָבְלִי מִן קָמָא שאל רבי אלעזר א"כ הערב רב לא היו אוכלים מן ואם לא אכלו מהיכן היו נזונים. **אָמַר לִיה וְדַאי הָכִי הוּא. אֵלָא מָה דִּיהֲבִין לֹון יִשְׂרָאֵל, כְּמָאן דִּיהֲיֵב לְעַבְדֵיהּ** אמר לו רשב"י ודאי כך הוא שהערב רב לא אכלו את המן אלא מה שנתנו להם ישראל הוא כמי שנותן לעבדו איזה שאריות. **וּמַמָּה הוּוּ אָבְלִי. מִתְמַצִּית, מָה דְאִשְׁתָּאֵר מִכְתָּר רִיתָא, פְּסוּלָת וּמַמָּה הִיוּ אוֹכְלִים הָעֶרֶב רַב מִהִתְמַצִּית שֶׁל הַפְּסוּלָת שֶׁנִּשְׁאַרָה אַחַר הַרִיחִים. וְקָרָא אֲבָרִיו וְאָמַר** והפסוק מכריז ואומר, (שמות טז) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אַחֲרָא. וַיֵּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִן הוּא, וְלֹא שָׂאֵר עָרַב רַב, עָאֲנִי וְתוֹרִי, דִּהוּוּ בִּינֵיהוּ** דוקא בני ישראל ולא אחרים שהם הערב רב ולא הצאן והבקר שהיו איתם.

עַד הַשְּׁתָּא, הוּוּ אֶתְכַפֵּיין אֲנֹן עָרַב רַב וְהַשְּׁתָּא קָמוּ וּבְעוּ עוֹבְדָא, לְאֶתְקַפָּא לְסַטְרָא אַחֲרָא עד עכשיו הערב רב היו נכנעים ועכשיו קמו ורצו לעשות מעשה לחזק את הסטרא אחרא. **אָמְרוּ, אוּ נְהָא בְּלָנָא עָמָא חָדָא, וְנַחְוֵי בְּכִלְלָא עִמְכוּן** אמרו הערב רב או נהיה כולנו עם אחד ונהיה בכלל עמכם, **אוּ יְהָ לָן מָאן דִּיהֲד קָמָא, בְּמָה דִּיהֲד**

אֶלְהֶבֶן קַמִּיבֹן או שיהיה לנו מי שילך לפנינו כמו שאלהיכם הולך לפניכם.
 אָמַר אֶהְרֹן, חֵם וְשָׁלוֹם דְּאֵלֵינוּ יִשְׁתַּתְּפוּן בְּעַמָּא קַדִּישָׁא,
 לְמַתְוֵי בְּלָא בְּלָלָא חֲדָא אמר אהרן ח"ו שאלה ישתתפו בעם הקדוש להיות
 כולם בכללות אחת, וְלֹא יִתְעַרְבוּן עַמָּא קַדִּישָׁא בְּעַמָּא דָּא, בְּלָלָא
 חֲדָא, אֶלָּא טַב אִיהוּ לְאַפְרָשָׁא לֹון מְגוּ עַמָּא קַדִּישָׁא, עַד
 דִּיִּיתֵי מִשָּׁה ולא יתערבו העם הקדוש בעם הזה בכללות אחת אלא מוטב יהיה
 להפריש אותם ולהפרידם מתוך העם הקדוש עד שיבא משה.

וְאֶהְרֹן לְטַב אֶתְכַּוֵּן, אֶלָּא סְגִיִּין הָוּוּ מִיִּשְׂרָאֵל דְּאִשְׁתַּתְּפוּ
 בְּחַדְוֵיהוּ בְּלָבָא ואהרן נתכוין לטוב, אלא שרבים היו מישראל
 שהשתתפו עמדם בלבם. וּבְגִין כֵּן, כִּד אָתָּא מִשָּׁה, אֶעֱטְרִידָּ לְבְרָא
 וְלִבְנָא לְעַמָּא קַדִּישָׁא מַחְהוּא חוּבָא, וְאִשְׁקִי לֹון שְׁקִי, עַד
 דְּאִתְכַּרִּירוּ (דף קצ"ב ע"א) בְּלָהוּ וְלֹא אִשְׁתַּאֲר בְּהוּ פְּסוּלָת בְּלָל
 ולכן כשבא משה היה צריך לברר וללבן את העם הקדוש מאותו חטא והשקה אותם שיקוי
 מאותם המים שפיזר בתוכם את האפר של העגל עד שנתבררו כולם ולא נשאר בהם פסולת
 כלל.

אָמַר לֹון אֶהְרֹן, (שמות לב) פְּרָקוּ נֹזְמֵי הַזֹּהֵב, וְכִי לֹא הָוּה לֹון
 דְּהָבָא אֶתְרָא אמר להם אהרן פרקו נזמי הזהב, ושואל הזוה"ק וכי לא היה
 להם זהב אחר. אֶלָּא אָמַר אֶהְרֹן, בְּעוֹד דְּאִית לֹון קְטָטָה בְּבְנֵיִיהוּ
 וּבְנֵשִׁיִּיהוּ, יִתְעַכְּבוּן, וּבֵין כֵּן יִיתֵי מִשָּׁה אלא אמר אהרן, בעוד שיהיה

להם ריב עם בניהם ונשותיהם שיבקשו מהם את התכשיטים שלהם ולא ירצו ליתן להם, בתוך כך יתעכבו, ובין כך יבא משה. **תָּא חַיִּי, תִּנְיָנָן** בא וראה, למדנו בקידושין (דף ע') **קָשִׁים גְּרִים לְיִשְׂרָאֵל בְּסַפַּחַת בְּבֶשֶׂר חַיִּי, כֹּל שָׁבָן אֱלִינִי, דְּלֹא הָווּ גְּרִים בְּדָקָא יָאוּת. אֲנָוִן מָה עָבְדוּ. וַיִּתְּפָרְקוּ כֹּל הָעָם אֶת נַזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם. כַּמָּה אֱלִפֵי וְרַבּוּוֹן הָווּ מִנְזַמֵּיהוֹן תַּמָּן.** ק"ו אלה שלא היו גרים כראוי הם הערב רב, מה עשו ויתפרקו כל העם וכו' ראו שהשעה משחקת להם אמרו אין זמן לילך לנשים ולבנות אלא אנחנו לא נסמוך עליהם ומיד הוציאו את הנזמים שלהם בעצמם עד שהיו כמה אלפים ורבבות שהוציאו נסמוך עליהם שם.

מָה בְּתִיב מַה כְּתוּב, וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אוֹתוֹ בַּחֶרֶט וְגו'. אַחֲרָן לֹא אִסְתַּמֵּר מֵאֲנָוִן תִּרְיִן חֲפִימִין דִּהְווּ בְּרִישֵׁיהוֹן דִּהְהוּא עָרַב רַב אחרן לא נשמר ונזהר מאותם שני חכמים שהיו בראשם של הערב רב שהם יונו"ס וימברו"ס בני בלעם. **חַד מְנַיִיתוּ הָהָה קַמֵּיהָ, וְאַחֲרָא הָהָה עָבִיד בְּחֶרֶשׁוֹי** אחד מהם היה לפניו של אחרן והשני עסק בכשופיו [א]. **כִּיּוֹן**

עיונים והארות

הם ראשם של הערב רב. והסימן שהם בקליפה, כי בקדושה דעת ויסוד הכל אחד אבל כאן הוא בפירוד כי אל אסתרס ולא עביד פירין ואיבין. לזה שתי קליפות אלו עולים מספר תנ"ו וחסר להם ח"י שהוא צדיק ח"י אקרי למספר דעת של ער"ב ר"ב, כי הם חסרי דעת ונקראים מותים. (ידיד נפש)

א. וז"ל בדמ"א: יונו"ס וימברו"ס אלו ב' שמות דקליפה של ערב רב והם דוגמת מטטרו"ן וסנדלפו"ן שהם שני יסודות צדיקים דקדושה מטטרו"ן בשש אותיות שלו הוא לבוש לו"ק דז"א, וסנדלפו"ן הוא לבוש לשכינה הקדושה, ושניהם מסתעפים מהשכינה הקדושה. ואלו שתי קליפות

דִּתְרוּוִייהוּ אֲתִיעֲטוּ בַּחֲדָא, נָטְלוּ הֵהוּא דְהֶבְא, (חד) תִּרְיִן
שְׁלִישֵׁי בִידָא דְחַד, וְשְׁלִישׁ בִּידָא דְאַחְרָא. בְּגִין דְהֶבִי

אַצְטְרִיךְ [ב] בְּהֵהוּא זִינָא דְחֲרָשָׁא כּיוֹן שְׁנַתִּיעֲצוּ שִׁינְהִגוּ כּאֲחַד, לְקַחוּ אוֹתוֹ
זוהב, שני שלישים ביד האחת ושליש ביד האחרת כיון שכך צריך באותו סוג של כישוף,
וטעם לזה כי בחינת הזכר של הקלי' היא בחינת ב' שלישים שהם חב"ד חג"ת והנוק' של
הקלי' רק שלישי אחד שהוא הנה"י.

בְּכַה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, אִי חֲסִידָא קַדִּישָׁא, אֶהְרֵן מְשִׁיחָא
דְּאַלְהָא רַבָּא, בְּחֲסִידוֹתֶךָ נָפְלוּ בְּפִהּ מַעֲמָא קַדִּישָׁא.
וְאַנְתָּ לָא הָיִית יָדַע לְאַסְתְּמָרָא

בכה רבי שמעון ואמר, אוי החסיד הקדוש

עיונים והארות

ששלח מיעקב לעשו שאחזיתו מצד שמאל. אבל
עשו אמר לו יש לי רב, רמז לו שבעונות ישראל
ח"ו יש לו כח לינק גם מן האור ויהיה לו כל הי"ש
(היינו ש"י עולמות). אלו דברי הרב ז"ל.

ובמה שכתבנו תבין כוונת אותם הרשעים במה
שחלקו זהב לשני חלקים ביד אחת
שכנגד הנצח היו שני חלקים. וביד האחת שהיא
כנגד ההוד חלק השמאלי בגין דהכי אצטריך וכו'
כי כוונתם להמשיך דיני לאה שבה כל הש"י
עולמות וזה בפוגמם באנכי גמטריא כס"א. וגם
במ"ע דאנכי. ומלת דלא יהיה לך ששמעו מפי
הגבורה הוא יסוד דבינה. לכן אחזו בשני הצדדים
דחסד וגבורה. ולעומת כן עשו דכר ונוקבא
שסתמם חו"ג ואז ערבו טוב של אור ברע של ק"ג
ונעשה עגל מלא. עי"ן גימ"ל למ"ד גמטריא טו"ב
ר"ע. ובכח אותו הטוב היה מדבר כעין צלם
דנבוכדנצר. וזהו הטעם שהכריחו את אהרן להטפל
בו כי כשמו כן הוא ברמז בעל ההארה. (ידיד נפש)

ב. וז"ל המקדש מלך: להבין סוד זה אקדים כמה
הקדמות. הקדמה א' על מ"ש יש עולמות
דתחות עלמא דאתי, פירש הרב ז"ל בריש ספר
שמואל על הפסוק מעשרה בנים, שש"י עולמות
אלה הם בלאה גמטריא י"פ א"ל. הקדמה ב' על
מ"ש בזוהר שאלו ש"י עולמות נחלקים לב' חלקים:
שני שלישים לחלק אחד סודם אור, גמטריא ר"ז
והם לצד ימין. והחלק השני שהוא ק"ג לשמאל.
פירש הרב ז"ל שעיקרה בחב"ד דזעיר אלא
שנמשכים עד חג"ת דיליה שעד שם התפשטות
לאה. ושני חלקים העולים אור הוא סוד מילוי
אחוריים דמ"ה, שאם תיקח ממנו השורש שהוא
מ"ה, נשאר פה. וממילוי קמ"ג תיקח השורש שהוא
כ"א ישאר קכ"ב. פ"ה קכ"ב גמטריא אור, וק"ג
נשארים בגבורה במנין עג"ל. אך לא מצאתי בשום
מקום סוד ק"ג מהו. ונלע"ד שהם מסוד אחורי ס"ג
דהיינו קס"ו. הסר משם השורש שהוא ס"ג, ישאר
ק"ג ולפי שהם מס"ג, הם בשמאל. הקדמה ג' מה
שכתב בלק"ת פרשת וישלח כי זהו סוד המנחה

אהרן משיח האל הקדוש בחסידותך כמה נפלו מהעם הקדוש ואתה לא היית יודע להשמר
 מהכשפים שלהם. **מָהוּ עֲבָדוּ. כִּד מָטוּ שִׁית שַׁעֲתִינוּ, וַיּוֹמַא הָוָה**
בְּמִתְקָלָא מה עשו אלו שני המכשפים כשהגיעו שש שעות של היום והיום היה במשקל
 כלומר באמצע היום ממש, **נָטְלוּ הַחַוָּא דְּהִבָּא דְּפָרִיקוּ מֵאוּדְנִיָּהוּן**
לְקַחוּ אֶת אוֹתוֹ הַזֶּהב שִׁפְרוּ מֵאוֹזִיָּהוּם. מָאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּמֵאן דְּאֶעְטְרִידְךָ
לְמַעַבְדַּ חַרְשָׁא, לֹא בָּעֵי לְמִיחָם עֵינֵי עַל מְמוֹנָא מדוע פרקו את
 הנזמים מאזניהם, כי מי שרוצה לעשות כשוף אסור לחוס עינו על ממונו. **וְאֲנִין אֲמָרִי,**
שַׁעֲתָא קַיִמָּא לָן, אִי אֲנִין לֹא מַעַכְבִּין, לֹא שַׁעֲתָא לְמִיחָם
עַל דְּהִבָּא והם אמרו, השעה עומדת לנו אם אנו לא נתעכב ולא נמתין עד שיבא משה,
 אין זה הזמן לחוס על הזהב, **מִיָּד וַיִּתְּפְרוּ כָּל הָעָם. מָאִי וַיִּתְּפְרוּ**
מִדּוּעַ אָמַר וַיִּתְּפְרוּ הֵיךְ צָרִיךְ לומר ויביאו. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר כמו שכתוב (מלכים
 א יט) **מִפְּרִק תָּרִים וּמִשִּׁבְר סְלָעִים, דְּחִבְלוּ וְתָבְרוּ אוּדְנִיָּהוּ**
שִׁפְרוּ שׁוּ חִבְלוּ וּשְׁבְרוּ אֶת אוֹזְנֵיהֶם כְּדִי לְהַבִּיא מִיָּד אֶת הַנְּזָמִים. כְּמָה כְּמִלְקָדְמִין
וְאָמַר אִי עָמַא קַדִּישָׁא אִי עָמַא קַדִּישָׁא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִידְךָ
הוּא בכה רשב"י במקודם ואמר אוי עם קדוש של הקב"ה שנשתתפו בלבם עם הערב רב.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבִכְיָה, וְאָמַר, (שמות כא) וְהִגִּישׁוּ אֶדְנִיּוֹ אֶל
הָאֱלֹהִים וְגו'. הָא אוֹקְמוּהַ תְּבַרִיָּא וכבר העמידוהו התנאים,
אֲנִין דְּשָׁמַע בְּסִינֵי, (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגו'.
וְאִיְהוּ פָּרִיק עוֹל מְלָכוֹת שָׁמַיִם מַעֲלִיָּה, וְזָבִין גְּרַמִּיָּה לְאַחַר,

תִּרְצַע. וְאֵלֶיךָ תִּיבֹא רְשִׁיעֶיךָ, גּוֹבְרִין בִּישׁוֹן, בְּתִיאֹבְתָא
 דְּלִהוֹן לְמַהְדָּר לְסַרְתְּנֵיהוֹ. והוא פרק עול מלכות שמים ממנו ומכר עצמו לאיש
 אחר, תרצע, כלומר מה שכתוב פריקה אינו לשון שבירה אלא פריקת עול מלכות שמים
 כדמפרש ואזיל, ואלו החוטאים הרשעים אנשים רעים הערב רב בתאותם לחזור לסרחונם,
 לֹא בָּעוּ מִנְּשִׁיהוֹן וּבְנִיהוֹן אֶלָּא תְּבִילוּ אוֹרְתֵיהוֹ (ס"א אוֹדְנֵיהוֹ)
 וְאֶתְפָּרְקוּ מֵעוֹל שְׂמִיָּא דְּפָקִיד לְהוּ מִשָּׂה, וְתִבְרוּ אוֹדְנֵיהוֹ,
 דְּלִית לֹון חוּלְקָא בְּשְׂמֵא קְדִישָׁא, וְעָמָא קְדִישָׁא [ג] לא בקשו
 הנזמים מנשותיהם ובניהם, אלא חבלו אזניהם כי גם להם היו עגילים ופרקו מעצמם עול
 מלכות שמים שצוה עליהם משה ושברו אזניהם להראות כי אין להם חלק בשם הקדוש ובעם
 הקדוש.

מָה עָבְדוּ. פְּלִיגוּ תְּרוּוֹיְיהוּ תְּהוּא דְּהָבָא, חַד נְטִיל תְּרִין
 שְׁלִישִׁין, וְחַד שְׁלִישׁ. מה עשו אותם שני מכשפים, חלקו בין שניהם אותו
 הזהב, אחד לקח שני שלישי ואחד שלישי. קָמוּ לְקַבֵּל שְׂמֵא, בְּשִׁית
 שְׁעֵתִין, עָבְדוּ חַרְשֵׁיהוֹ, וּבְלָטוּ בְּלִטְיֵיהוֹן בְּחַרְשָׁא דְּפוּמָּא
 קָמוּ וְעַמְדוּ כִּנְגַד הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁשׁ שְׁעוֹת, עָשׂוּ כִּשְׁפֵיהֶם וּבְלִטְיֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂים שֶׁל שֶׁד כִּנְגַד נֹקַ'
 דְּקִלְיָ וְגַם בְּדַבּוּר בְּכִשְׁפִים שֶׁבִפֶּה, כִּנְגַד הַזִּכָּר שֶׁל הַקִּלְיָ. בִּיּוֹן דְּמָטָא שִׁירוּתָא

עיונים והארות

והיינו ואתפרקו מעול ה'. ב. שעשו רושם ניכר
 בעצמם להורות שהם נפרדים ומובדלים מישראל
 ונתחרטו ממה שאמרו נעשה ונשמע. (ידיד נפש)

ג. נתכוונו לשני דברים: א. למעלה לפגום באוזן
 העליונה הוא סוד התבונה הנכנסת בזעיר ססודה
 ס"ג והוא עול מלכות שמים שציום משה.

דְּשִׁבַּע, אָרִימוֹ תַרְוִוִייהוּ יְדִייהוּ עַל יָדָיו דְּאֶהְרֹן. (ומנלן דְּמִיָּדָא דתַרְוִוִייהוּ יָד מִפְּל חַד נָטַל וְלֹא יִתִּיר) כיון שהגיעה תחילת השעה השביעית שניהם הרימו ידיהם על ידיו של אהרן **דְּבִתִּיב וַיִּקַּח מִיָּדָם, תַרְוִוִייהוּ הָוּ, וְלֹא יִתִּיר** שכתוב ויקח מידם לשון רבים שניהם היו ולא יותר. **כִּיּוֹן דְּאִיהוּ קַבִּיל מִיָּדָם** [ד] (ס"א תרי ולא ידִיקָם), **קָלָא נָפִיק** כיון שהוא אהרן קיבל מידם ולא נזחר מהכישופים שלהם, מיד יצא קול מהשמים **וְאָמַר,** (משלי יא כא) **יָד לְיָד לֹא יִנְקָה רָע, דְּבִתִּיב כִּי בָרַע הוּא. אִיִּיתִי רָע לְעֵלְמָא** וגרם שהביא רעה לעולם, וז"ש כי ברע הוא ב'–רע שקיבל מב' המכשפים הללו.

רָזָא דְּמִלְּהָ. אַנּוּן רְשָׁעִים תִּיבִין חַרְשִׁין בְּנֹי דְּבַלְעָם חִיבָא,
בְּנֵי בְּנֹי דְּלָבָן רְשִׁיעָא סוד הדבר אלו הרשעים החוטאים והמכשפים בני בלעם הרשע, בני בניו של לבן הרשע, **חָמוּ דְּכּוּס שְׁל בְּרָכָה בִּימִין אִיהוּ, וּמִן יְמִינָא אֶתְקַף תַּדִּיר.** (ס"א יתִיר) ראו שכוס של ברכה שסודו במלכות הוא בימין, ומן הימין שהוא סוד החסד מתחזק מאד **אָמְרוּ, אִי יְהֵא**

עיונים והארות

ב' ידות ימין ושמאל. וידוע מכוונת פסח כי אחורי החסד וגבורה הם י' דמים שהם מריבוע אהי"ה א' א"ה אה"י אהי"ה גמטריא ד"ם, ועם י' האותיות הרי יד"ם. ולפי שהם י' נרמזו במלת יד"ם י' ד"ם, וי' פעמים ד"ם עם י' כוללים גמטריא יונו"ס יומברו"ס. הרי דתרווייהו רמוזים במלת יד"ם. ולכן יצאה בת קול ואמרה יד ליד וכו'. ר"ל, אע"פ שרצו להתחזק מטומאת הדמים ויצא מידם ליד אהרן שהיה זך ונקי, לא ינקה רע. (מהמקדש מלך). (ידיד נפש)

ד. **אלא** מידם ר"ל יד אחת של שנים. ולפי הנז"ל שזה נטל שני שלישים בידא חדא דהיינו ימינא וזה נטל שלישי אחד בשמאל, אתי שפיר מ"ש ידם. וכן מצינו בפרשת בשלח על הפסוק וישא אהרן את ידיו כתיב חסר משום דשמאלא אתכליל בימינא ושני ידות חשבינן חד. והיינו ידם. והוא סוד שני שמות דאלהי"ם סודם עק"ב שעליהם רמזו לנ"ו אלהי"ם גמטריא עק"ב. ושני הרשעים האלו היו בני בלעם שהיו מסיגי הדעת הכולל חו"ג שהם

בְּסֵטֶר דָּא, הָהוּא רִישָׁא דִּימִינָא, הָא תּוּקְפָא דִּילָן בְּדָקָא יְאוּתָת[ה] אמרו, אם יהיה בצד שלנו אותו הראש של הימין שהוא אהרן אז כח שלנו יתחזק

כראוי.

בֵּינָן דְּמָטָא שְׁבַע שְׁעֵתֵין דִּיּוֹמָא, יְהִבּוּ לֵיהּ לְאַהֲרֹן מִיַּד. אִי אִיתּוּ הָהּ אֶמֶר לֹון שׁוּי לֵיהּ בְּאַרְעָא בְּקַדְמִיתָא, וְאַנָּא אֲפֹול, לָא הוּוּ יְבָלִין בְּחַרְשִׁיהּוּ כְּלוּם כִּיּוּן שְׁהִיַעַה הַשְׁעָה הַשְּׁבִיעִית שֶׁל הַיּוֹם נִתְּנּוּ לוֹ לְאַהֲרֹן מִיַּד אֶת הַזֹּהֵב, אִם הוּא הִיָּה אוֹמֵר לֵהֶם שִׁימוּ תְּחִילָה עַל הָאֲרֶץ וְאִנִּי אֶקַּח לֹא הִיוּ פּוֹעֲלִים בְּכַשְׁפֵיהֶם כְּלוּם [ו], אֵלָּא מִיַּדֶּם נִטְּלָ. וְקִרְא

עיונים והארות

וצריך להקדים סוד התרפים ובו תבין ענין זה כי אליו כיוונו אותם רשעים בני בניו של לבן. והובא בספר אוצ"ח סוד התרפים הוא שיסוד דתבונה המתגלה בחוה הזעיר הוא סוד בית התורפה שר"ל גילוי ממש, ומשם יוצאת הארה לאחורי הזעיר ששם כתר רחל שבתוכו נבלעים עקבי לאה. ולפי שהם דינים תקיפים, משם יש אחיזה לחיצונים ושם סוד בלק ובלעם. אבל כשיש זכות אז רחל גונבת את התרפים ונשאר לבן בלי דעת ותבונה. זהו תמצית הסוד הנזכר שם באורך.

נמצא שתחילת אחיזת החיצונים הוא כנגד מקום גילוי החסדים וע"כ רצו אותם הרשעים לשתף עמהם את אהרן שהוא רישא דימינא ששם התחלת החסדים שרצו להמשיך להם אורם. וע"כ כיון שמתאזר שעתין, שהוא התחלת שליטת לאה והדינים נתנו לאהרן, הזהב. מתוך מקדש מלך. (ידי נפש)

ו. **אם** הוא היה אומר להם שימו תחילה על הארץ ואני אקח, לא היו פועלים בכשפיהם כלום. ז"ל

ה. **רוא** דמלה אינון רשעים וכו' בני בלעם. ידוע מ"ש הרב בסוד בלעם שהוא מבחינת הדינים הקשים היורדים מאחורי הדעת עד עקבי לאה המתבלעים בראש רחל ואמר שלבן נתגלגל בו. ונלע"ד שלבן הוא יותר גבוה מבלעם ושהוא מכנגד הדעת ששם הוא סוד ההוא חוורא דקודלא כמו שאמר בא"ר והיינו לבן. ולבן בגמטריא ב"פ א"ם בסוד נצח הוד דאימא. ולכן יצאו ממנו לאה ורחל שהן נבנות מאימא. ואלו השני רשעים היו שניהם בשני האורות היוצאות לחוץ, כי בלעם הוא ממקום ההבלעה ולבן מן השרש העליון. ואמנם עיקרו יותר מהארות אבא מקליפות הבל.

ולבן רצו שאהרן יטפל עמהם כי הוא שושבינא דמטרוניתא שמתקנה בחסדיו. והם חמו כוס של ברכה הוא סוד ראש רחל ושם נבלעים שני הארות של שרשם. ורצו להמשיך להם משם בתוקפא באור החסדים קודם הכנסם בכתר. והוא ממש כחטאו של אדה"ר כי חוה סחטה ענבים מגמטריא עק"ב כנזכר בדברי הרב.

מִתְרַעַם וְאָמַר, וַיִּקַּח מִיָּדָם, חָמוּוּ מָה עָבַד אֶהְרֹן גִּבְרַת נְבִיאָה
 גִּבְרַת חַבִּים, לָא יָדַע לְאַסְתַּמְרָא, דְּאִילוּ נָטִיל מֵאַרְעָא, כֹּל
 תְּרִשִׁין דְּעֵלְמָא לָא הוּוּ יִכְלִין לְאַצְלָחָא אלא אהרן לקח מידם ממש,
 ראו מה עשה אהרן איש נביא איש חכם לא ידע להשמר מאלה המכשפים, כי אילו היה
 נוטל מהאדמה כל כשפים שבעולם לא היו יכולים להצליח. אֲבָל בְּמָה אֲצַלְחוּ,
 בְּעוֹבְרָא דָא, בְּגִין דְּוִיקַח מִיָּדָם וְלֹא מֵאַרְעָא אבל במה הצליחו,
 במעשה הזה, בגלל שויקח מידם ולא מהאדמה, כי אם היה מונח על הארץ היה מתבטל
 הכישוף.

וַיֵּצֵר אוֹתוֹ בַּחֲרָט, (שמות לב) לָא בְּמָה דְחֲשְׁבִין בְּנֵי נְשָׂא,
 דְּעָבַד צִיּוּרִין בְּמַחֲזָנָה, אוּ בְּמִלָּה אַחֲרָא לא כמו שחושבים
 בני אדם שעשה ציורים במחוגה או בדבר אחר. אֲלֵא אַתָּא קְרָא לְאוֹכְחָא
 מְלָה, דְּאֶהְרֹן לָא יָדַע לְאַסְתַּמְרָא אלא בא הפסוק להוכיח הדבר שאהרן
 לא ידע להשמר. אִילוּ פִּד נָטִיל מִיִּדְהוֹן, תְּהוּה שְׂדֵי לְאַרְעָא, וְאִף
 עַל גַּב דְּיִשׁוּל לִיהַ לְבַתָּר, לָא תְּהוּה (דף קצ"ב ע"ב) אֲצַלְחַ עוֹבְרָא

עיונים והארות

יצליח אם יושם בארץ, כי יחלש כוחם ותתמעט הארתה. ועוד רעה נחלה כי ויצר אותו. ביש בחר ביש. עכ"ל. ואכן ג' רעות עשה אהרן: א. במה שלקח מידם. ב. שלא השליך לארץ אחר שלקח מידם. ג. במה שצרר אותו ובעליו מן העין. (דיד נפ)

המקדש מלך: סוד הענין הוא שרחל היא סוד קרקע עולם ולכן אילו ישליכו הזהב לארץ, הו"ל כגניבת התרפים שתשלוט בהם רחל ולא תצא הארה לחיצונים. אבל אהרן לא נזהר ולקח מידם שהוא סוד לאה שעיקרה ביד שמאל דזעיר, ואז גבר כח הכשפים שהקדימו לעשות ממה שלא

בִּישָׁא דָּא וגם אילו כשלקח מידם היה משליך על הארץ, ואע"פ שהיה לוקח אח"כ מן הארץ לא היה הדבר הרע הזה מצליח. **אַבְל בְּכֹלָא סִיּוּעָא בִּישָׁא תָּוָה** אבל בכל ענין זה היתה עזרה וסיוע לרעה מצד הקלי, **דְּנִקִּיט דְּהִבָּא, וּמְמַרְיָה מַעֲיִנָּא, בִּישׁ פְּתָר בִּישׁ** שלקח הזוהב והסתירו מן העין כי אם היו רואים אותו היה כחו נחלש, רעה אחר רעה, שלקח מידם ועוד שלא הניח בארץ וגם הסתירו מן העין, **מָאִי וַיִּצַר אוֹתוֹ בְּחֶרֶט. דְּשׂוּי כָּל דְּהִבָּא בְּכִיסָא חֲדָא, וְאַסְתַּמַּר מַעֲיִנָּא. כִּדִּין סָלִיק כְּלָא לְעוֹבְדָא** מה פירוש ויצר אותו בחרט, ששם כל הזוהב בכיס אחד ונשמר מהעין, ואז עלה והצליח מעשה העגל הכל הלבח למעשה.

בְּסִפְרָא דְּחֲנוּךְ אֲשֶׁכְּחִנָּא, דְּתָוָה אָמַר תְּכִי בספר של חנוך מצאתי שהיה אומר כך, **בְּרָא יְחִידָאָה יְתִיבִלְד לְתַהוּא רִישָׁא תְּוֹרָא, וְכַד יִיתוּן מִבְּשָׂרָא דְּחֲמַרִּי, יִטְעִין לִיה, בְּתַהוּא דְּעִיִּל** (נ"א דנטיל) **מְרַגְלָן בּוֹגִין דְּדִהִבָּא, כְּלָא דַּעְתָּא דִּילִיה, וּדְיִוִקְנָא יִצִּיר בְּצִיּוֹרָא בְּחֶרֶט. מָאִי בְּחֶרֶט. בְּחֶרֶט אָנוּשׁ. דָּא קְלָמוּסָא דְּאָנוּשׁ חִיבָּא, דְּאַטְעִי לְבְּנֵי נָשָׂא** בן יחיד יולד לאותו ראש לבן שהוא מדת החסד שהוא אהרן משורש א"א ונמשך בשמן משחת קודש, וכאשר יבואו אלו הערב רב יונו"ס וימברו"ס שיצאו ממצרים שבשר חמורים בשרם, יטעו את אהרן שיכניס במרגלית תוך פעמוני זהב בלא דעתו, וצורה יצייר בציוור בחרט כדי לעכב

אותם ובינתיים יבא משה, מהו בחרט, חרט של אנוש, זה הקולמוס של אנוש הרשע שהטעה את בני האדם ויצא העגל בכשוף.

וְדָאֵי דָא בְּרִירָא דְמִלָּה אמר רשב"י ודאי זהו בירורו של דבר, דְּאֲנוּשׁ
 בְּד אֲטַעֵי עֲלָמָא, בְּקִלְמוּסָא הָוָה רְשִׁים רְשִׁימִין דְּכָל
 דְּיוֹקְנִין וּפְלַחְנִין גְּבַרְאִין בְּתַהוּא קִלְמוּסָא, (ס"א רְשִׁים רְשִׁימוּ)
 שבאשר אנוש הטעה את העולם בקולמוס שלו לעבוד עבודה זרה היה רושם רשימות של
 כל הצורות והע"ז באותו קולמוס וְעַל דָּא בְּתִיב בְּחָרְט ולכן כתוב בחרט, באותו
 חרט הנודע של אנוש, תַּהוּא דְּאֲשֶׁתְּמוּדַע לְמַעַבְדַּהּ הָכִי. וְדָא הוּא
 בְּרִירוֹ דְּמִלָּה שהיה יודע לעשות כך להטעות את העולם וזה בירורו של דבר.

וּכְלָא הָוָה, דְּוִדָּאֵי בְּכִיסָא אֲרָמִי דְּהַבָּא, וְכִפִּי לִיָּה מַעֲיָנָא,
 בְּמָה דְּאָמְרוּ אֲנִינִין חַרְשִׁין והכל היה שבודאי בכיס הכניס את הזהב
 שזה נקרא חרט וכיסה אותו מהעיניים כמו שאמרו אותם המכשפים, וְהָכִי אֲעֲטְרִיךְ
 בְּזִינֵי דְחַרְשִׁין אֱלִין וכך צריך להיות במיני הכשפים הללו. וְדָא הוּא
 עוֹבְדָא דְחַרְשִׁין אֱלִין, מְלָה דְּאֲעֲטְרִיךְ בְּאֲתַנְלָא, לְאֲתַנְלָאָה
 לְבַתָּה, אֲעֲטְרִיךְ טְמִירוֹ וְכִסּוּיָא בְּקַדְמִיתָא, דִּיתְכִּפִּי מַעֲיָנָא
 וזהו המעשה של מכשפים אלה כל דבר שצריך להתגלות לבסוף צריך שמירה וכיסוי
 מהתחלה שיתכסה מן העינים שלא תשלוט בו עין הרע, וּבְתָר יְפוּק אֲוִמְנָא
 לְאֲוִמְנוּתִיהָ ואח"כ יצא האומן לאומנותו בלא פחד ואז כשיתגלה לבסוף יהיה בר

קיום. וּמִלָּה דְאֶצְטְרִיךְ בְּכַסּוּיָא לְבַתְרָא, אֶצְטְרִיךְ בְּאַתְנַגְלִיָּא
 בְּקַדְמֵיתָא ודבר שצריך כיון לבסוף צריך שבתחילה יהיה בגילוי כלומר אפילו יתגלה
 בתחילה אין לו היזק כיון שברצונו בסוף לכסותו ולהעלימו.

הַשְּׁתָּא בְּנֵי רְחִימָא, רְחִימִין דְּנַפְשָׁא, מָה אַעֲבִיד, וְדָא
 אֶצְטְרִיבְנָא לְנִלְאָה, אֶצִּיתוּ וְאַטְמִירוּ מְלִין ועתה בני
 אהובי נפשי מה אעשה ודאי אני צריך לגלות לכם סוד ענין העגל שעשה אהרן, לכן הקשיבו
 ובבקשה הסתירו את הדברים האלה. בְּסֵטֶר קַדְשָׁה הָהוּא, אֱלֹהִים
 דְּקָשׁוּט, מְלִךְ עַל עֲלָמָא צריך לכסות ענינים אלה בצד הקדושה אלהים אמת
 שהוא בחינת המלכות דאצילות שנקראת אלהים שהוא מלך על העולם בסוד ומלכותו בכל
 משלה שח"ו לא יפגם כבודו של אהרן, בְּתִלְתָּא (מילין) עֲלָמִין (אלין) אֶתְתַּקְּבָא.
 בְּבְרִיאָה. בִּיצִירָה. בְּעֵשִׂיָּה. וְהָא אֶתְמַר, רָזָא דְכָל חָדָא
 וְחָדָא בשלש עולמות היא מתחזקת בבריאה ביצירה ובעשיה שבידוע הם חיילות של
 המלכות שהיא משפיעה עליהם וכבר למדנו סוד של כל עולם ועולם הפגמים שנפגמו בכל
 עולם מהם. הָכָא לְקַבֵּל בְּרִיאָה, וַיִּקַּח מִיָּדָם, מְלָה דְלָא הָוָה
 כִּיָּה עַד פְּעֵן בְּלוּם כאן במעשה העגל הפגם שנעשה הוא שעי לקיחת אהרן את
 הזהב מידם ולא הניחו לארץ לפחות נעשה בריאה חדשה שהוא העגל שלא היה עד עתה
 כלום מן המעשה. לְקַבֵּל יִצִּירָה, וַיִּצַר אוֹתוֹ בַּחֲרָט והפגם שכנגד עולם
 היצירה ויצר אותו בחרט שבמעשה הזה פגם בעולם היצירה. לְקַבֵּל עֵשִׂיָּה,

וַיַּעֲשֶׂהוּ עֲגֹל מִסָּבָה והפגם שנעשה בעולם העשייה הוא בזה שנאמר ויעשהו עגל מסכה. **מָאן חָמָא חֲרָשִׁין בְּכָל עֲלָמָא בְּאַלְיִן** [ז] ומסיים רשב"י מי ראה מכשפים כאלה בכל העולם שיגרמו לאהרן לפגום בכל העולמות בי"ע.

עיונים והארות

אחת. ואח"כ נשתלשל בשני עולמות התחתונים כדמסיק ויצר ויעשהו. ולכן אמר מאן חמא חרשין וכו'.

וברמ"א כתב וז"ל: דרוש של כל פגם העגל נדרש בע"ח שער לאה ורחל, ואמר שם שע"י פגם העגל פגמו במ"ט ספירות ראשונות של רחל שע"ז נסתלקו ממנה עד שנשארה בנקודה אחת קטנה שורשית. ע"ש.

לזה אמר לקבל נגד עולם הבריאה שפגמו ברחל הוא ע"י ויקח מידם, כלומר, בעולם האצילות איהו וחיהי וגרמו' חד בהון, דהיינו שאין שם פירוד כלל, כי כל עולם האצילות הוא באחדות אחד יחיד ומיוחד מרום עולם ועד סופו דדרגין שהוא מלכות דרחל, והוא ג"כ כביכול בכלל אחדות הזה כדאיתא בע"ח שער הצלם פרק א'. אבל אחר חצות הלילה כשירדה רחל מלכות דאצילות לבי"ע לתת טרף לביתה וחק לנערותיה, אז יש בה בחינת פירוד כמ"ש ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. לזה בכל אצילות, מגודל האחדות א"א שהוא נשמה פנימית לכל האצילות, שם לא נמצא שתי ידות אלא יד אחת בסוד לית שמאל בהאי עתיקא אריך אנפין אלא חד. לזה בעולם הבריאה כתיב ויקח מידם, היינו מאימא דבריאה ג' ראשונות של נשמת מלכות רחל שע"י ויקח מידם דלתתא פוגמים למעלה, כי גרם שנסתלקו ג' ראשונות של רחל.

ואומר מלה דלא הוה ביה עד כאן כלום ר"ל עד עתה לא היה למלכות רחל הנקראת מלה, פגם גדול כל כך. וכן יכול לומר על אהרן שלא פגם בשום חטא עד עתה.

ז. רוא דכל חדא וחדא הכא היינו סוד תלת עלמין שגילה סוד כל אחד ואחד באדרא רבא. והנה אותם הרשעים רצו להמשיך כח מכל שרשי הדינים האלה. אכן להבין מ"ש מלה דלא הוה, שהם דברים מובנים, אביא הקדמה מדרוש תלת עלמין.

ג' עולמות אלו הם סוד ג' מלכין קדמאין, בלע יובב חושם. בלע סוד הדעת, חושם יובב סוד חו"ג. ועוד אמר שבלע נמשך עד הבריאה וכולל בתוכו ב' אחרים. ואח"כ נתפשט יובב ביצירה וחושם בעשיה. וידוע שבלע הוא משרש בלע בעור ושני בניו הם משרש יובב וחושם. וקראם לעיל בשם תרין חכימין לרמוז למ"ש שיובב וחושם שאמרנו שהם סוד חסד וגבורה, הם בסוד חכמה ובינה מפני שראש הקטנות הם חסד וגבורה והרי שהם חו"ג והם חו"ב, ולכן קראם בשם חכימין.

והנה ראינו לעיל שהם המשיכו נפש לבן כנזכר בספר הגלגולים וכיוונו להעלותו מבחינת צומח לבחינת בעל חיים שור אוכל עשב. והנה לבן, דהיינו בלעם, מושרש מבלע שהוא בעולם הבריאה. ולכן קודם שעשו כשפיהם לא היה כח רוח באותו זהב. אבל אח"כ כשלקחו מידם נתקנה קליפת בלעם. וז"ש לקבל בריאה ויקח מידם. פירוש, הוא הכח שקיבל הזהב מלקיחתו אותו מידם, ואז נתוספה בו מלה, מה דלא הוה ביה עד כען. ר"ל, נתחזק כח בלע שסודו בבריאה. וכן ויקח מידם גמטריא בריא"ה. ועוד ירמוז למ"ש שבלע כולל כולם באופן שגבורה זו של בריאה שם יש גם ב' גבורות דיצירה ועשיה, והיינו מידם יד אחת של כולם שהיא היד השמאלית של כולם הנכללת ביד

הַשְּׁתָּא אֵית לְמִימַר, וְכִי לָא בְּתִיב וְאַשְׁלִיכְהוּ בְּאֵשׁ, וְלֹא
 יִתִּיר, וְכִדְרִין וַיֵּצֵא הָעֶגְלָה תְּזוּה. וְהַשְּׁתָּא אֵת אִמְרַת
 וַיַּעֲשֶׂהוּ עֶגְלָה מִסֵּכָה עֵתָה יֵשׁ לּוֹמַר עַל זֶה וְכִי לֹא כְּתוּב שְׂאֵהֲרֵן אִמַּר הַשְּׁלַכְתִּי אֶת
 הַזֹּהָב לֹאשׁ וְלֹא עֲשִׂיתִי שׁוּם דְּבַר יוֹתֵר וְאִזּוּ יֵצֵא הָעֶגְלָה הַזֹּהָב וְעַכְשִׁיו אַתָּה אֹמֵר שְׂאֵהֲרֵן עֲשֵׂה
 אוֹתוֹ בְּפוּעַל מִמַּשׁ עֶגְלָה מִסֵּכָה אֲלֵא חֵם וְשָׁלוֹם דְּאַהֲרֹן עֶבֶד, וְקָרָא
 אוֹכַח אֵלֵא ח"ו וְחִלְלִילָה שְׂאֵהֲרֵן עֲשֵׂה אֶת הָעֶגְלָה וְיֵשׁ פְּסוּק שְׂמוּכִיחַ זֶה דְּבְתִיב כַּמ"ש
 וַיִּקַּח אֶת הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ הָעֵרֶב רַב וְלֹא אַהֲרֹן. אֲבָל מִמָּה דְּבְתִיב
 וַיִּקַּח מִיָּדָם, וְכְתִיב וַיֵּצֵר אוֹתוֹ, מִחִילָא דְתִרְיִן אֵלִין,
 אֶתְעַבִּיד כֻּלָּא. כְּבִיכּוּל הוּא עֶבֶד לַיהוָה, אֲבָל מִמָּה שְׂכְתוּב בְּפִסּוּק וַיִּקַּח
 מִיָּדָם וְלֹא הִנִּיחַ ע"ג קִרְקַע וְעוֹד כְּתוּב וַיֵּצֵר אוֹתוֹ בְּחֵרֵט שְׂכִיסָה אוֹתוֹ בְּכִיסָה וְלֹא הִיָּה בְּגִילוּי,
 מִכַּח שְׁנֵי דְבָרִים אֵלּוּ נַעֲשֵׂה הַכֹּל כְּאֵילוּ ח"ו הוּא עֲצֻמוֹ עֲשֵׂה אוֹתוֹ דְּאִי תִרְיִן אֵלִין
 לָא הָוּוּ, לָא אֶתְעַבִּיד וְלֹא נִפְק לְאוּמְנוֹתָא שְׂאֵם שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ
 לֹא הָיוּ, לֹא הִיָּה נַעֲשֵׂה כְּלוּם בְּכֻלֵּל הָעֶגְלָה הַזֹּהָב וְלֹא הִיָּתָה יוֹצֵאת מִחֻשְׁבָּתָם שֶׁל הָעֵרֶב רַב
 לְפוּעַל. אֲבָל מָאן גָּרַם דְּאַתְעַבִּיד, אֲנֹוֹן תִּרְיִן אֲבָל מִי גֵרַם שְׁנַעֲשֵׂה
 הָעֶגְלָה, אֵלֵא שְׁנֵי הַדְּבָרִים. (כְּבִיכּוּל וַיַּעֲשֶׂהוּ אִיהוּ וְדָאֵי עֲשֵׂהוּ) בְּעוֹד דְּאִיהוּ לְקַח
 מִיָּדָם, אִינְהוּ הָוּוּ עֶבְדֵי חַרְשֵׁיהוּ, וּמְלַחְשֵׁי בְּפוּמֵיהוּ,

עיונים והארות

לקבל יצירה, ויצר אותו בחרט בזה נסתלק
 מהמלכות נשמה דיצירה ג' אמצעיות
 חג"ת שלה שהוא יצירה שלה. לקבל עשיה,
 ויעשהו עגל מסכה גמר הסתלקות ג'
 תחתונות נה"י שלה שהוא עשיה שלה ע"כ.
 (ידיד נפש)

וּמְשָׁבֵי רוּחָא לְתַתָּא, מִן סִטְרָא אַחְרָא, כי בעוד שאהרן לקח מידם את הזהב הם היו עושים כשפים שלהם ולוחשים בפיהם והיו מושכים רוח של הקליפות למטה מן הסטרא אחרא.

וּמְשָׁבוּ תְרִין רוּחִין פְּחָדָא, חַד מִן דְּבַר, וְחַד מִן נוֹקְבָא ומשכו שני רוחות כאחד, אחד מן הזכר שהוא סמא"ל ואחד מן הנוקבא דקלי" שהיא לילי"ת. דְּבַר אֲתַלְבַּשׁ בְּדִיּוֹקְנָא דְשׁוֹר. נוֹקְבָא בְּדִיּוֹקְנָא דְחַמּוֹר, תְּרוּוּיָהּוּ הָווּ כְּלִילָן פְּחָדָא דהיינו הרוח מן הזכר שהוא ס"מ התלבש בצורת שור, והרוח של הנוקבא דקלי" שהיא לילי"ת התלבשה בצורת חמור, ושני הרוחות היו כלולים בעגל אחד כי הזהב הגשמי היה רק צורת שור עגל, ורוחו הפנימי היתה שני רוחות שור וחמור שנמשכו מס"מ ופלוגנית. אֲמַאי תְרִין אֱלִין ושואל, מדוע בחרו דוקא בשתי צורות אלו. אֱלָא שׁוֹר הָא אֲתַמַּר אלא, שור כבר למדנו שאמרו רבותינו שגנבו פני השור שבמרכבה, ועוד שהס"מ נקרא אדם בליעל וכשירד למטה לבושו הראשון היה בשור שהוא הראשון לארבעה אבות נזיקין. תְּמוֹר אֲמַאי. בְּגִין דְחַרְשִׁין אֱלִין דְּמַצְרָאִי, כְּתִיב בְּהוּ, (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בָּשָׂר תְּמוֹרִים בְּשָׂרָם אבל תכלית השאלה היא חמור, ומדוע שלא יבחרו פרה שהיא נקבה מאותו מין, אלא, שאלה המכשפים של מצרים כתוב בהם בשר חמורים בשרם וזה שורש קליפת מצרים.

וְעַל דָּא, כָּל אַנּוּן דְּיִשְׂרָאֵל דְּמִיתוּ, אֶתְחַכְּרוּ בְּהַדְרֵיהוּ
בְּלִבְהוֹן ועל כן כל אותם מישראל שמתו שהם שלשת אלפים שמתו בדרוקן

שצבה בטנם שנתחברו עם הערב רב בלבם שחשבו שיש לעגל הזהב איזה כח שהוא ולכן
מצא מין את מינו וניעור. וּבְגִין דְּהוּוּ תִרְיָן דְּיִוְקְנִין והיות והיו שתי צורות של
שור וחמור, כְּתִיב אֱלֹה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כְּתִיב זֶה, אֱלֹה
אֱלֹה, תִרְיָן הוּוּ בְּחָדָא ולכן כתוב אלה אלהיך ישראל בלשון רבים ולא כתוב
"זה" אלא אלה בלשון רבים, לומר ששני רוחות של שור וחמור היו יחד, אֲשֶׁר הָעֵלּוּךְ
מֵאָרֶץ מִצְרַיִם. הָעֵלּוּךְ וְלֹא הָעֵלְךָ כְּתִיב וכן כתוב אשר העלוך בלשון
רבים ולא העלך בלשון יחיד.

וַיַּעֲשֶׂהוּ עֲנָל מִסֶּכֶה וַיֹּאמְרוּ (שמות לב) וַיֹּאמֶר לָא כְּתִיב, אֱלֹה
וַיֹּאמְרוּ, דְּאֶהְרֵן לָא אָמַר מְדִי וכתוב ויאמרו אלה אלהיך
ישראל ולא ויאמר בלשון יחיד כלומר שהערב רב אמרו ואהרן לא אמר כלום. תִּנְיָנִין,
מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ קִנְטָרִין הוּוּ בֵּיהּ. הֵיךְ כְּתִיב וַיִּקַּח
מִיָּדָם, וְכִי בְיָדָם הוּוּ כָּל אֵלִין קִנְטָרִין למדנו, מאה ועשרים וחמשה
קנטרין היו בו בסוד קכ"ה צירופי אלהי"ם עם חמש אותיות השורש, ונתכוונו להמשיך כח
מחמש גבורות שכל אחת כלולה מחמש הרי כ"ה חמש פעמים כ"ה הרי קכ"ה גימ' מסכה.
וזה היה כבד מאד, וא"כ איך כתוב שלקח את זה מידם וכי זה היה בידם הרי זה כבד מאד.
אֱלֹה מְכַלְלָא דְּאֵנוּן קִנְטָרִין נְטִלוּ מְלִי יַדְיָהוּ, וְהָהוּא זְעִיר

אִסְתַּלַּק עַל כְּלָא, כְּאִילוּ הָוָה כְּלָא בִידֵייהוּ אלא שלקחו מקצת

מכלל הזהב בידיהם וזה הדבר המועט עלה על הכל ונחשב כאילו הכל היה בידם.

תָּא חֲזוּ, מָה כְּתִיב בא וראה, מה שכתוב שמעשה העגל לא היה לדעתו של

אחרון וַיֵּרָא אַחֲרָיו וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו. **אִי חֲסִידָא קִדִּישָׁא,**

כְּמָה רְעוּתָךְ הָוָה לְטָב, וְלֹא יִדְעַתְּ לְאַסְתַּמְרָא אוי אחרון החסיד

הקדוש כמה רצונך היה לטוב כמו שכתבנו לעיל כדי לא לחבר את הערב רב עם בני ישראל

הקדושים, אמנם לא ידעת להשמר מן המכשפים. **כִּיּוֹן דְּאַרְמֵי לִיהּ בְּנוֹרָא,**

אַתְתַּקַּף חֵילָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא תַּמָּן בְּנוֹרָא כיון שהשליכו באש (את

הזהב) נתחזק הכח של הסטרא אחרא שם באש, **וְנִפְקָ (דף קצ"ג ע"א) דִּיּוֹקְנָא**

דְּשׁוּר, כְּמָה דְּאַתְמַר בְּתַרִּין מְשִׁיכִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא ויצא דיוקן

יצורה של שור כמו שאמרנו בשתי המשכות של הסטרא אחרא כי בפנימיותו היה כולל ב'

כחות של קלי' ס"מ ופלונית. **כִּיּוֹן דְּאַחֲרָיו. מָהוּ וַיֵּרָא אַחֲרָיו. תַּמָּא**

דְּסִטְרָא אַחֲרָא אַתְתַּקַּף מיד כתוב וירא אחרון כלומר שאחרון התבונן וראה

שהסטרא אחרא התחזק והוא לא העלה על דעתו שיתחזק כל כך ולכן שם בלבו לתקן מיד

את הענין, מה עשה אחרון, **כִּיּוֹן דְּאַחֲרָיו, מָהוּ וַיֵּרָא אַחֲרָיו, דְּאַלְמָלָא דְּאַקְדִּים**

וּבְנָה מִזְבֵּחַ דָּא, עֲלֵמָא אַתְתְּהֵדֵר לְחַרְבְּנָא מיד בנה מזבח ועי' חזק

את המלכות הנקראת מזבח ונתכוין לתקן וליחד כל הספירות שנפגמו באותו מעשה, שאם

לא היה בונה את המזבח לפני שעבדו את העגל היה העולם חוזר לחרבנו לשבירת הכלים

לתהו ובהו.

לְלִסְטִים דְּהוּה נְפִיק לְקַפְחָא וּלְקַטְלָא בְּנֵי נֶשֶׁא מִשַׁל לִלְסִטִים
 שהיה יוצא לגזור ולהרוג בני אדם, חָמָא לְגִיּוֹנָא דְּמִלְכָא,
 דְּהוּוּא לְסִטִים נְפִק בְּחִילָא תְּקִיף רֵאחַ אִיזוּה לְגִיּוֹן שֶׁר צְבֵא שֶׁל הַמֶּלֶךְ
 שִׁאוּתוֹ לִיסְטִים יֵצֵא בְּכַח חֹזֵק מֵאֵד וְקִשָּׁה לַעֲמוּד עֲלֵיו מָה עֶבֶד הוּוּא לְגִיּוֹנָא
 מֵה עִשָּׂה שֶׁר הַצְּבֵא, אֲשֶׁתְּפַדֵּל בְּחֵדֵי מִלְכָא לְנִפְקָא בְּאַרְחָא הַשְׁתַּדֵּל
 עִם הַמֶּלֶךְ לַצֵּאת לְדֶרֶךְ. וּמִשִּׁיךְ לִיָּה הוּוּא לְגִיּוֹנָא בְּהוּוּא אֲרַחָא,
 עַד דְּאֵזִיל הוּוּא לְסִטִים בְּהוּוּא אֲרַחָא וְאוּתוֹ שֶׁר צְבֵא מִשָּׁךְ אֵת הַמֶּלֶךְ
 לִילֵךְ בְּאוּתָה דֶּרֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ שֶׁם הַלִּיסְטִים הַנִּלְ, בַּעוּד שֶׁהֵלֵךְ אוּתוֹ לִיסְטִים בְּאוּתָה דֶּרֶךְ,
 חָמָא דִּיּוֹקְנָא דְּמִלְכָא קָאִים קַמֵּיהּ רֵאחַ אֵת דִּיּוֹקֵן הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד נִגְדוֹ,
 כִּיּוֹן דְּחָמָא לִיָּה לְמִלְכָא דְּהוּוּ אֵזִיל קַמֵּיהּ בְּאַרְחָא, מִיַּד
 נִרְתַּע וְאַתְדֵּר לְאַחֲרָא כִּיּוֹן שֶׁרֵאחַ אֵת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַפְנֵי בְּדֶרֶךְ מִיַּד נִפְחַד
 וְנִרְתַּע וְחֹזֵר לְאַחֲרָיו.

כִּךְ וַיֵּרָא אֶהְרֹן דְּסֵטֵר אֲתֵרָא אֲתֵקֵף, אֶחִיד בְּאַסְוֹתָא,
 וְאַתְקִיף בְּסֵטֵר קְדוּשָׁה וְשִׁנֵּי לִיָּה קַמֵּיהּ כִּךְ אֶהְרֹן הִכְחֵן רֵאחַ
 שֶׁהִסְטֵרָא אַחֲרָא מִתְּחֻזְקַת תַּפְס חֹזֵק בְּרִפּוּאָה וְנִתְחַזֵּק בְּצַד הַקְּדוּשָׁה וְשֶׁם אוּתָה לַפְנֵי כִי מִיתַק
 אֵת הַדִּינִים וְהִבִּיא אֵת הַרְפּוּאָה ע״י מִלְאֵךְ רִפְאֵל שְׁבִיטוּד הַקְּדוּשָׁה. כִּיּוֹן דְּחָמָא
 סֵטֵרָא בִּישָׂא דִּיּוֹקְנָא דְּמִלְכָא דְּקָאִים קַמֵּיהּ, מִיַּד אֲתֵדֵר
 לְאַחֲרָא כִּיּוֹן שֶׁרֵאחַ הַסְטֵרָא אַחֲרָא צַד הֶרַע צוֹרֵת הַמֶּלֶךְ שֶׁעוֹמֵד לַפְנֵי וְרֵאחַ אֵת
 הַשְׁכִּינָה בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהִיא הַמְזוּבַח חֹזֵר לְאַחֲרָיו, וְאַתְחַלֵּשׁ תְּקַפֵּיהּ וְחִילֵיהּ,

דָּהָא אֶתְתַקַּתְּ, (מִיָּד וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו) וַיִּמְזַבַּח דָּא אֶתְנַגְבָּר, וְאֶתְחַלְּשׁ סְטָרָא אַחְרָא ונחלש כחו של הסטרא אחרא בכח הכוונה של אהרן וכחו שהיה מתחזק עתה ירד ונחלש וצד הקדושה המזבח שהוא בחינת המלכות מתחזק ומתגבר ונחלש כח של הסטרא אחרא.

תָּא תַּוּי מָה בְּתִיב בא וראה מה כתוב (שמות לב) **וַיִּקְרָא אֶהְרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיְיָ מָחָר. חַג לַיְיָ, וְלֹא לְעִגֹּל** חג לצד הקדושה שכתוב לה' ולא לעגל ועוד שהיה למחר שעד אז יבא משה רבנו והכל יסתדר. **וְלִסְטֵר קְדָשָׁה עֲבַד, וְלִסְטֵר קְדָשָׁה קָרָא וַאֲמַר** וכל מה שעשה אהרן לצד הקדושה עשה ולה בנה מזבח וכן לצד הקדושה קרא ואמר חג לה' מחר כי ענין הקדושה צריך הזמנה בפה כמו שאומרים זה הכסא של אליהו הנביא זכ"ל. **וְדָא אִסְוּתָא אֶקְדִּים, דְּאֶלְמָלָא דְעֲבַד דָּא, לָא קָאִים עֲלֵמָא עַל קִיּוּמִיהּ** וכח הרפואה שהקדים למכה ח"ו והיא בניית המזבח ע"י אהרן שאם לא היה עושה כן לא היה העולם יכול לעמוד על קיומו כי היה מתחזק כח הסטרא אחרא והחיצוניים היו יכולים להחריב את העולם ח"ו, **וְעַם כָּל דָּא, לָא שְׂכִיף רִוּגְוִיהּ מֵאֶהְרֹן, אִף עַל נַב דְּלֹא אֶתְכַוֵּן לְבִישׁ** ובכל זאת לא נתבטל חרון אף ה' מאהרן אע"פ שאהרן לא נתכוין לרע.

אָמַר לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיד הוּא, אֶהְרֹן, תִּרְיִן תְּרִשִׁין אֵלֵין מְשָׁכוּ לָךְ לְמַה דְּבָעוּ אמר לו הקב"ה לאהרן, אהרן, שני המכשפים הללו משכו אותך למה שרצו. **תִּיִיד, תִּרְיִן בְּנֵד יִפְלוּן, וְעַל חוּבָא דָּא**

יְתַפְּסֶקוּן [ח] אמר לו חייך שני בניך ימותו ובחטא זה יהיו נתפסים (ס"א וּבַחֹבָא דָא יתְפִסוּן) **הָדָא הוּא דְבַתִּיב** וזה מה שכתוב, (דברים ט) **וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֵנָף יי' מָאד לְהַשְׁמִידוּ. מָאֵי לְהַשְׁמִידוּ. אֵלֶיךָ בְּנֵי אֱלֹהֵי בְנֵי שָׁמַר ב"מ, בְּמַה דְּאֵתְ אָמַר (עמוס ב) וְאֶשְׁמִיד פְּרִיּוֹ מִמֶּעַל, דְּפָרִי דְּבַר נֶשׁ בְּנֵי אֲנֹן** שפירות של האדם הם בניו.

תָּא תְּחִי, אֶהְרֵן שְׂוֵי לִיָּה לְהַהוּא מְזַבַּח לְפָנָיו, וְעִנְלָא תָּב לְאַחֲרָא בא וראה, אהרן שם את המזבח שהוא בחינת המלכות לפניו והעגל שהוא סטרא אחרא חזר לאחור. **בְּנֵי שְׂוֵי לְסַטְרָא אַחֲרָא לְפָנָיו, וְסַטְרָא קְדָשָׁה אֶהְדָּר לְאַחֲרָא** ובניו שמו את הס"א לפני המלכות ואת צד הקדושה לאחור, **דְּבַתִּיב, (ויקרא י) וַיִּקְרִיבוּ לְפָנָיו יי', לְפָנָיו יי' שְׂוֵי. אֶתְפָּסוּ בַחֹבָא דָא** שכתוב שהקריבו אש זרה שהיא פלונית לפני המלכות ולכן נתפסו בחטא

• זה •

עיונים והארות

אהרן. והענין, שאם לא היה חטא אהרן לא היה ענין זה (היינו הקרבת האש הזרה) מספיק להגביר הקליפה אם לא שנתפשטה במעשה העגל והיה הגדר לפניו דהיינו המזבח, ונדב ואביהוא הסירו הגדר הזה. נמצא שמתו בחטא אביהם באותה הקליפה שיצאה במעשה ההוא ונתפשטה וקודם לא היתה שם מציאותה. והיינו כענין אומרו אוחזים במעשה אבותיהם וגו'. וז"ש אתפסו בחובא דא. ע"כ. (ידיד נפש)

ח. כתב הרמ"ק, וא"ת והרי גדולים היו ובחטאם מתו כדכתיב בהדיא בקרא וכדפירשו רז"ל. ואפשר שלזה כוון באומרו ת"ח אהרן וגו' כי אהרן תיקן ענין העגל בזה שבנה את המזבח ומה שנתפשטה הקליפה על ידי שבנה המזבח והקליפה חזרה לאחור. ובאו בניו והסירו הגדר מלפניו, דהיינו שהקריבו אש זרה לפני השכינה והשכינה נסתלקה, והעגל היינו הקליפה, נתפשטה וחזר הדבר אל כמו שהיה קודם התיקון שתיקן

**אֶהְרֹן חָשַׁב, דְּבִין בֶּן יִיְתִי מִשָּׁה, וְעַל דָּא הָהוּא מְזַבַּח לָא
סְתִיר לִיה מִשָּׁה** אהרן חשב שבינתיים יבא משה ולכן בנה אהרן מזבח

לקדושה ולכן את אותו מזבח לא סתר אותו משה, **דְּאִילוּ הָוָה בְּמָה דְחָשְׁבִין
בְּנֵי נָשָׂא, מְלָה קְדָמָא דְאֲבָעֵי לְמִשָּׁה, לְנִתְצָא לְהָהוּא
מְזַבַּח אֲצִמְרִיךְ** שאילו היה כמו שחושבים בני אדם שאהרן בנה מזבח לפני העגל

דבר ראשון שהיה משה צריך לעשות לנתן את המזבח ההוא, **בְּמָה דְנָבִי עֵדוּ עַל
מְזַבַּח דְּבֵית אֵל, וְנִבְוֵאָתִיהָ עַל הָהוּא מְזַבַּח הָוָה** כמו שניבא עידו

הנביא על המזבח של בית אל שירבעם היה עומד על המזבח להקטיר ונתנבא שעתיד להיולד
בן לבית דוד ויאשיהו שמו ועתיד לזבוח עליו את כהני הבמות והסימן יהיה שהנה המזבח
נקרע ונשפך הדשן עליו. **אָבַל הָכָא מְלָה אַחְרָא הָוָה בְּמָה דְאֲתָמַר**

אבל כאן במזבח שבנה אהרן דבר אחר היה שבנה אותו לש"ש לצד הקדושה. **וְכִתִּיב,
וַיִּקַּח אֶת הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ, וְלֹא כְּתִיב וַיִּנְתֵּן אֶת הַמְּזַבַּח כִּי**

הוא לא נבנה לס"א אלא לקדושה.

מאמרי הפרשה

"כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנָו אִישׁ כַּפָּר נַפְשׁוֹ לָהּ בַּפְּקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֹתָם" (ל, יב)

ששים רבוא נשמות ישראל יונקים משישים ריבוא אותיות

הבעל שם טוב (כתר שם טוב ח"ב ד"ה שנו חכמים, וכן כתב בספר גבול בנימין ח"א דרוש נד ד"ה אלה הדברים, וכן כתב ברכת מועדים ח"א על ד' פרשיות) אומר על הפסוק הזה: כי תשא את ראש - "ראש" - ראשי תיבות: ששים רבוא אותיות.

והכוונה היא, למה שכתבו הקדמונים, כי יש שישים ריבוא [600 אלף] אותיות בתורה. [אגב, כבר העירו המפרשים שבסיכום האותיות שבתורה, לא תמצא שש מאות אלף אותיות, אלא רק מעט יותר מ-300 אלף דהיינו שלושים ריבוא. והגאון חיד"א (מדבר קדמות מערכת י סימן ו) מביא תירוץ לזה, שיש אותיות שנחלקות לעוד אותיות, למשל, אות א' נחלקת לג' אותיות, י' ו' י', אות ש' נחלקת לג' ווי"ן, אות מ' נחלקת לאות כ' ואות ו', וכן על זה הדרך, וכתב שאם תעמוד על חשבון זה, תמצא ששים רבוא אותיות].

ופירוש הפסוק לפי מה שאומר הבעל שם טוב, כי תשא את "ראש", היינו "כי תשא" -תספור ותמנה] את ששים ריבוא אותיות", וצריך להבין הרי משה ספר אנשים ולא אותיות? וההסבר בזה הוא, שהשישים ריבוא אותיות שיש בתורה, הם כנגד ששים ריבוא נשמות שיש בעם ישראל [ואמנם יש הרבה יותר יהודים בעולם, אך כבר כתבו בספרים הקדושים, שיש שישים ריבוא שורשים של נשמות, המתחלקות לכמה ענפים], ולכן ששים ריבוא אותיות רמוזות במילה "ישראל", שהיא ראשי תיבות יש שישים ריבוא אותיות לתורה. וכל נשמה יונקת הארתה מאות מסויימת בתורה, כי ישראל ואורייתא חד הוא, אלא שתלוי מאיזו אות זוכה כל נשמה לינק מהתורה, יש שזוכה לינק משם הוי"ה ב"ה, או מאותיות אברהם יצחק יעקב וכו', אמנם יש שיונק ח"ו מאותיות שכם בן חמור, וכל אחד לפי מעשיו.

ולכן צריך האדם לזוהר מאוד שלא יפגע בחבירו, שהרי אם אות אחת נוגעת בחברתה, הספר תורה פסול, וכל שכן אם חסרה אות אחת, כלומר אם חסרה נשמה אחת מעם ישראל שאינה יונקת מאותה האות, אם כן אין הספר תורה שלם, כי כולם צריכים להיות בספר תורה תחת כנפי השכינה.

ועל פי רעיון זה, פירש האדמו"ר רבי שלמה הכהן מרדומסק (תפארת שלמה פרשת שמות) את הפסוק בתהלים "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (קיט, יח) ש"נפלאות" - רומז למילים "נפלה אות", והכוונה היא, שדוד המלך רצה שכל ישראל יהיו תחת כנפי השכינה, ולכן אמר: "רבנו של עולם פתח את עיני ואראה היכן 'נפלה-אות' מהתורה", כלומר היכן נפלה נשמה אחת מישראל, כדי שאחזיר את אותה האות - הנשמה - בתשובה, ותכנס שוב בתוך התורה הקדושה תחת כנפי השכינה.

וזה הכוונה כאן כי תשא את "ראש" - ששים ריבוא אותיות, רוצה לומר אם תמנה ששים רבוא אותיות התורה, תמצא כי: "בני ישראל לפקודיהם" - חשבון של זה כחשבון של זה.

ולכן צריך לדאוג שכולם מקיימים את התורה, וכולם קשורים לתורה ויונקים ממנה כל אחד מהאות השייכת לו, שלא תפול אפילו אות אחת ח"ו מהתורה, אלא כולם יחד באהבה כלולים בה.

על ידי תרי"ג מצוות יש לישראל הרמת ראש

"כי תשא את ראש בני ישראל" - ראשי תיבות גימטריא תרי"ג (דבש לפי ערך ב סימן כו), ורמז בזה, שעל ידי שישאל מקיימים תרי"ג מצוות, תהיה להם "כי תשא" דהיינו הרמת ראש על עשיו, ולא יוכל לשלוט עליהם (ליקוטים מפרדס רמז אות א). כי ראש הוא בחינת חב"ד - המוחין, ועל ידי המצוות ממשיכים אורות וחב"ד על עם ישראל.

"ראש בני ישראל" היא השכינה

"ראש בני ישראל" - היא השכינה, שכאשר נרצה לישא אותה להקים אותה מעפר, נקים "לפקודיהם" - דהיינו, על ידי פקודי ה', המצוות ומעשים טובים שיכוונו לשם יחוד קודשא בריך הוא.

אבל קודם כל צריך לעשות תשובה, וזה מה שכתוב: "ונתנו איש כפר" - "כפר" גימטריא "יצר" דהיינו יצר הרע, "כופר נפשו" - כפרה ותשובה על נפשו, ואז "לא יהיה בהם נגף" - 'נגף' גימטריא 'סמאל' עם ב' כוללים. (ליקוטים מפרדס סוד אות א בשם המקובלים, עם תוספות)

משה עומד בפתח האוהל ובת קול אומרת "כך אנשים יש כאן"

הקשו רבותינו ז"ל, כיצד יכול משה לפקוד אותם, והרי אינו דרך ארץ שילך לתוך כל אהל ואהל מישראל, שאפשר אשה אחת שאינה צנועה או ראשה פרוץ? והשיבו על זה רבותינו ז"ל, שמשה היה עומד בפתח האהל, ובת קול אומרת כך וכך נפשות יש באהל הזה. (כסא רחמים, מלמד)

ראשי תיבות של י"ב השבטים כמנין בני ישראל

אמרו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני תחילת הפרשה ומדרש תנחומא סי' ה) כאשר אמר הקב"ה למשה, לך מנה את ישראל, אמר משה לפני הקב"ה, כתיב "והיה זרעך כעפר הארץ" וכתיב "והיה מספר בני ישראל כחול הים", ואתה אומר לך מנה את ישראל? איני יכול לעמוד על מנינם! אמר לו הקב"ה: משה, ספור "ראש" בני ישראל, רצונו לומר תפקוד ראשי תיבות של י"ב שבטים, וכמה שיעלה, כך הוא מספרם.

ובאמת סכום ראשי תיבות ראובן שמעון יהודה יששכר זבולון דן נפתלי גד אשר יוסף בנימין עולה תקצ"ז (597), דהיינו תקצ"ז אלפים. [ושבט לוי לא נפקדו בתוך בני ישראל, לפיכך לא מונים את האות ל' בתוך החשבון, וזה שאומר הכתוב "אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל"]. וישראל היו שש מאות אלף [חוץ משבט לוי], ובעגל נפלו כשלושת אלפים איש, נשארו אם כן תקצ"ז אלפים, וזה פירוש הכתוב "כי תשא את ראש" - 'ראש' דייקא, דהינו ראשי התיבות. (כסא רחמים, מלמד)

מחצית השקל בזמן הזה פועלת לבטל הקליפות

אמרו בגמרא (בבא בתרא י:): אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם במה תרום קרנם של ישראל? אמר לו הקב"ה: ב"כי תשא", דהיינו, בפרשת כי תשא.

ויש לפרש, דהיינו במצות שקלים [האמורה בתחילת כי תשא], שיששראל נותנים בכל שנה ושנה עד ביאת המשיח, ואפילו בזמן שאין בית המקדש קיים, יכניעו את הקליפות על ידי השקלים, וזה רמוז במילה "שקלים" ראשי תיבות שוברים קליפות למעלה ינצלו ממקטרגים, מפני ששרו של עמלק עומד בכל שנה ושנה לקטרג עליהם, כמו שאומר בעל ההגדה של פסח "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", והלשון "עומדים עלינו", רומז שמי שבא לכלותינו עומד מעלינו, דהיינו בשמים ממעל, והקב"ה מצילנו מידם, "מידם" עם הכולל גימטריא "המן",

שרומו לשרו של עמלק, ולכן קודם קריאת המגילה לפני תפילת מנחה, חייבים ליתן מחצית השקל, וכך יתבטלו הקליפות.

עוד רמז והוא כי "שקל" גימטריא "נפש", וזה מה שכתוב כאן איש כפר "נפשו" הכוונה לשקל שלו, לה' - לפני ה', שבזכות השקל תהא נפשו לפני ה'.

עוד רמז "כפר" גימטריא "יצר", "בפקוד" אותם, לשון יזכר ויפקד, שבזכות הכפר יכניע את היצר בזמן פקידתם, ולא יהיה בהם "נגף", "נגף" עם הכולל גימטריא סמא"ל עם הכולל והכולל, שלא יכול לקטרג בזכות שקלים, וכן "שקלים" גימטריא ת"ף, גימטריא "לילית" [הנקבה של הקלי'] שעל ידי השקלים מכניעים הס"מ וכל חיילותיו, וכן "שקל" בא"ת ב"ש הוא "טוב", ועל ידי זה יעמוד יצר הטוב ומלאך טוב ולא רע.

ולמה דוקא 'מחצית' השקל? מפני שנאמר (משלי י, ב) "וצדקה תציל ממות", ו"מחצית" אותיות מ"ת ח"י, והאות האמצעית היא אות צ' דהיינו צ'דקה, והאותיות הקרובות לצ' הם "ח"י והרחקות הם "מת" שהצדקה מרחיקה את המוות. וכל שכן צדקה של מצות שקלים שהיא מצוה מן התורה, ושקולה כנגד כת"ר מצוות [תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן], כי תשא את ראש ר"ת כת"ר א', ר"ל כתר א'חד, וזה הרמז מבן עשרים שנה ומעלה יתן ולא פחות מבן עשרים, רצונו לומר "עשרים" גימטריא "כתר", וכנסת ישראל תשא ראשה מעפרא כמו שכתוב "התנערי מעפר קומי" ויש לה הרמת הראש, רא"ש נוטריקון רצון אביו שבשמים, והקב"ה נותן לו ברכה.

"ונתנו" איש כפר נפשו, נרמז בזה תפלה וצדקה ביחד, "ונתנו" עם האותיות [היינו אותיות השורש "נתן"] גימטריא "תפלה". "איש" נוטריקון אמן יהא שמיה שעניית אמנים תחבר שם י"ה בו"ה, וגם בצדקה בצדקה מתחברות ד' אותיות הו"ה, שיו"ד היא הפרוטה, ה' חמש אצבעות הנותן, ו' זרוע הנותן, ה' אחרונה חמש אצבעות של עני. ועל ידי שנותן צדקה לעני, עושה שלום בין העני ובין קונו, ואין לעני תלונה על הקב"ה שיש לו לאכול. וזה מה שכתוב כי "תשא" נוטריקון "אם שלום תענך ופתחה לך" (דברים כ, יא), שעל ידי שפותח את ידו לצדקה, עושה שלום, ועוד שנרמז שם הו"ה במעשה הצדקה כמו שביארנו, וזה שנאמר "והיה אם שלום תענך", וכתוב (ישעיה לב, יז) "והיה מעשה הצדקה שלום". [וכך אומר התנא באבות (ב, ז) "מרבה צדקה מרבה שלום"]. ושכרו הוא ש"נגף" יהפוך ל"גפן", כמ"ש אשתך כגפן פוריה בירכתי "ביתך" דייקא, שלא תהיה עניה שחוזרת על הפתחים אלא יושבת בירכתי ביתה. (כסא רחמים, מלמד)

יסודות האמונה רמוזים במילת "תשא"

אומר בעל העיקרים (ספר העיקרים מאמר א פרק ד) כל האמונה בנויה ומושתתת על שלושה עיקרים שצריך האדם לדעת: דבר ראשון: אחדות ה' - שהקב"ה יחיד ומיוחד, ואין בורא אחר אלא הכל מידו. עיקר שני: תורה מן השמיים - שאפילו מי שאומר שהתורה אמת, אבל לא מן השמים, הרי זה כופר בתורה. ודבר שלישי: שכר ועונש - שה' משלם שכר טוב על המצוות ומעניש על העבירות ולא יאמר שלהקב"ה לא איכפת ממעשיו.

ואומר בעל העיקרים (שם) שלכן בראש השנה במוסף ישנן שלש ברכות נוספות: "מלכויות זכרונות ושופרות", שהם לחזק וליטע בקרבנו את שלושת יסודות האמונה באופן זה: מלכויות - כנגד אחדות ה', שהקב"ה מולך על כל הארץ והוא יחיד בעולם. 'זכרונות' - כנגד שכר ועונש, שהקב"ה זוכר כל מפעל האדם ונותן לו שכרו. 'שופרות' - כנגד תורה מן השמיים, שהתורה ניתנה בקול שופר וכמו שכתוב (שמות יט, יט) "ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד משה ידבר והאלהים יעננו בקול".

ויש לומר ששלושה יסודות אלו רמוזות במילה "תשא": ת' - תורה משמיים, ש' - שכר ועונש, א' - אחדות ה'.

ג' מצוות עקריות הרמוזות במילת "תשא"

עוד יש לומר שבמילה "תשא" רמוזות שלושת המצוות העיקריות, "תשא" ראשי תיבות: אמונה, תורה, שבת, וכמו שאמרו חז"ל (שמות רבה פרשה כה סימן יב) "שקולה שבת כנגד כל המצוות". ואדם שרוצה להיות יהודי שלם צריך שיהיו כנגד פניו שלושת המצוות האלו, תורה שבת אמונה (ע"פ אמרי חיים ח"א פרשת מקץ).

אמרו בגמרא (בבא בתרא י): אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם במה תרום קרנם של ישראל [אחרי חטא העגל]? אמר לו הקב"ה: ב"כי תשא". ויש לפרש שהכוונה שתרום קרנם כאשר ישמרו על היסודות האלה "תורה שבת ואמונה", אז הקב"ה יתן להם סליחה וכפרה. (רבנו יהודה מועלם)

מי שמוסר עצמו לכלל ישראל ראוי להיות מנהיג

דורשי רשומות דורשים כך: "כי תשא את ראש בני ישראל" - כי תבוא לְמַנּוֹת ראש ומנהיג לבני ישראל. "לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו" - תמנה רק את זה שמוכן לתת את עצמו ככופר נפש, ולמסור את נפשו בעבור כלל ישראל.

ולכן צריכים גדולי ישראל לקבל על עצמם ענייני הצבור העומדים ברומו של עולם וגם דאגת כל פרט מישראל, ובזמן שינשאו ויתרוממו נשיאי ישראל שהם חכמי וצדיקי האומה, אז "לפקודיהם" שצריכים גדולי ישראל לקבל על עצמם ענייני ציבור העומדים ברומו של עולם גם דאגת כל פרט מישראל, וזהו לפקודיהם - במספר כל אחד ואחד.

ורבות הזהיר על כך הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל שצריכים הרבנים לישא בעול הפרט לסייע ליתומים ואלמנות ושאר נצרכים. (טעם ודעת)

העונה אמן בכל כוחו קורעין לו גזר דינו

"ונתנו איש כופר נפשו להשם" - 'איש' נוטריקון: "אמן יהא שמיה", וזה "כופר נפשו להשם" כי כל העונה אמן בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו, ואפילו יש בו שמץ עבודה זרה, מוחלין לו (שבת קיט:).

ועל פי זה אפשר להסביר את דברי הגמרא (בבא בתרא י'): "אמר רבי אבהו, אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם, במה תרום קרן ישראל, אמר לו, בכי תשא". ויש לרמוז, "בכי תשא" נוטריקון: "בכל כוחכם תענו אמן יהא שמיה". ומשה רבנו שאל, במה תרום קרן ישראל כשהיו צריכין הרמת ראש, דהיינו כשיחטאו חס ושלום, מה תקנתם? אמר לו הקב"ה, "בכי תשא" הרומז לעניית "אמן יהא שמיה", שכל העונה אמן בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו, ומוחלין על כל עונותיו.

על ידי שמתרחק מן השקר מאריך ימים

"תשא" - ראשי תיבות הפסוק (משלי יב, יט) "שפת אמת תכון לעד" - שעל ידי שמתרחק מן השקר ודבק באמת אז מאריך ימים, וזהו "תשא" - מלשון התרוממות.

"זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לָהּ" (ל, יג)

שמירת שבת מכפרת על על חטא העגל

חז"ל (ירושלמי שקלים ט:): מגלים לנו, שמצוות "מחצית השקל" באה לכפר על חטא העגל: "לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל... רבי יוחנן בן זכאי אומר, לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה".

השל"ה (אות ו' ובפרשת ויקהל אות ט"ו) הקדוש מוסיף, שגם מצוות השבת היא כפרה ותיקון לחטא העגל, שהרי בתחילת פרשת ויקהל נצטוו ישראל אחרי חטא העגל על שמירת השבת, כי שמירת השבת היא כפרה על מה שחטאו בעגל. ומבאר הטעם לכך על פי מה ששינו בגמרא (שבת קיח): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו".

בעל חידושי הרי"ם בספרו "ספר הזכות" כותב, ששמירת השבת רמוזה בפסוק: "כי תשא את ראש בני ישראל". כיצד? הנה אם "מנשאים" את אותיות "ראש", לאותיות שלאחריהן, מקבלים את האותיות "שבת" [לפי הסדר], כי אחרי האות ר' באה האות ש', אחרי א' באה ב', ואחרי ש' באה ת', הרי אותיות "שבת".

נמצינו למדים, כי מצוות מחצית השקל היא רמז על שבת קודש, ואם נצרף לכך מה שמבואר בירושלמי כי מחצית השקל הוא כפרה על חטא העגל, הרי נרמז כאן ששמירת שבת כרוכה במצוות מחצית השקל כי שתיהן באות ככפרה על חטא העגל.

מדוע דוקא שבת מכפרת על חטא העגל

הבני יששכר (שבתות מאמר א סימן י) כותב הסבר נפלא מדוע דוקא שמירת השבת מכפרת על חטא העגל:

חז"ל (שבת קיח): אומרים: "אם שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, שנאמר (שמות טז, כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט, וכתוב בתריה (שם יז, ח) ויבא עמלק". וצריך להבין את הקשר בין שמירת השבת דוקא, לבין שליטת אומות העולם בישראל?

אומות העולם מתחלקות לשני חלקים

ויש לבאר זאת, על פי דברי המגלה עמוקות (פרשת לך לך דף טז). על "ברית בין הבתרים", שעניין בתרי הבהמות שהיה שם, רומז לשבעים אומות, כי שבעים האומות נחלקות לשני חלקים, ל"ה אומות הם משמאל של הקדושה, ושרו של עשו הוא **סמא** ל"ממונה ועומד עליהם, ולעומת זה ישנם ל"ה אומות מימין של הקדושה, ושרו של ישמעאל הוא **רה** ל"ממונה ועומד עליהם. נמצא לפי זה כי שבעים אומות הם **אל"ה** מול **אל"ה**, כלומר ל"ה אומות מימין עם השר העומד עליהם [סך הכל ל"ו דהיינו "אלה"], וכן ל"ה אומות משמאל עם השר העומד עליהם, וישראל עם קודש נמצאים בתווך באמצע בין שני "אלה".

וזהו רמז הכתוב בכרית בין הבתרים (בראשית טו, י): "ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם בתוך", "ויקח לו את כל אלה" - הם שתי פעמים אל"ה של שבעים אומות, "ויבתר אותם בתוך", שביתר אותם לשני חלקים והכניס את ישראל בתווך בין שניהם. וזהו גם כן רמזו בפסוק (תהלים כ, כח): "אלה ברכב ואלה בסוסים", היינו אלה מול אלה שהם שבעים אומות, "ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר".

ומסביר המגלה עמוקות, כי ישמעאל נולד מצד הזוהמא של אברהם בעל החסד, הנה הוא חסד מצד הקליפה שהיא קליפת חמור, ועשו נולד מצד הזוהמה של יצחק בעל הגבורה, והרי הוא גבורה מצד הקליפה קליפת שור. והנה שתי קליפות הללו עשו וישמעאל הן קליפות קשות הממונות על שבעים אומות העולם, כי שרו של עשו ממונה ועומד על ל"ה אומות שהם מצד שמאל גבורה דקליפה, ושרו של ישמעאל ממונה על ל"ה אומות מצד ימין חסד דקליפה, ולכן אסרה תורה לחברם יחד: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כי יש סכנה גדולה לחבר שני כוחות הללו, שהם שורש הטומאה של שבעים שרי אומות העולם.

בשבת יש כח לבטל כח האומות

ומוסיף המגלה עמוקות, שקדושת השבת בכוחה לבטל קליפות ישמעאל ועשו, ואומר בזה דבר פלא, כי מטעם זה יום המנוחה של ישראל עם קודש הוא בשבת קודש, ואילו להבדיל אלף הבדלות יום חגם של הישמעאלים הוא ביום שישי, שהוא צד ימין של שבת קודש, ויום חגם של בני עשו - אדום הוא ביום ראשון, שהוא צד שמאל של הקדושה, וישראל שהם באמצע ניתן להם למורשה יום שבת קודש. וזהו שכתוב (ויקרא כב, לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל" - קדושת השבת היא "בתוך" דייקא, כי בני ישראל נמצאים באמצע בין עשו וישמעאל.

ומוסיף ה"בני יששכר" על כך רמז נאה: כתוב (בראשית כח, ט), "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל לו לאשה" ואמרו על זה בגמרא (ב"ק צב:), "לא לחנם הלך רזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו". ומפרש המגלה עמוקות (על ואתחנן אופן מ) כי קליפת עשו נקראת "עורב" וקליפת ישמעאל נקראת "רזיר", והתחברו יחד כי הם בני מין אחד להילחם כנגד הקדושה. ואמר הבני יששכר: שב"ת בגימטריא זרזיר" עור"ב, ללמדנו ששבת בקדושתה מבטלת את שתי הקליפות של עשו וישמעאל.

ולפי הדברים הנפלאים הללו יש להסביר את דברי נעים זמירות ישראל במזמור צ"ב: "מזמור שיר ליום השבת", המבוסס כל כולו בשבח קדושת יום השבת: "כי הנה אויבך ה' כי הנה

אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און" (פס' י). ויש לדקדק במה שבחר להכפיל לשונו להזכיר פעמיים: "כי הנה אויביך" - "כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו", והיה יכול לומר בקיצור: "כי הנה אויביך ה' יאבדו".

אך לפי האמור יש לומר, כי דוד המלך רמז בכך, על הכוח הגדול של קדושת שבת להפריד בין שתי בחינות של אויבי ה', ל"ה אויבים מימין שתחת קליפת ישמעאל, ול"ה אויבים משמאל שתחת קליפת עשו, ולכן נכפלה מילת "אויבך" לרמוז על שניהם.

ויתרה מכך, זהו מרומז במילות הפסוק: "כי הנה אויביך השם", כי הנה אויביך יי ראשי תיבות בגימטריא ל"ו דהיינו ל"ה אומות עם השר שלהם, וכן המשך הפסוק: כי הנה אויביך יאבדו, ראשי תיבות גם כן בגימטריא ל"ו, ועל שניהם יחד אמר: "יתפרדו כל פועלי און", בכוח שבת העומדת בתווך ביניהם הם נפרדים ומתבטלים.

נמצינו למדים, כי קדושת שבת מבטלת קליפות ישמעאל ועשו, שהם ממונים על שבעים האומות, וזהו הביאור במה שאמרו חז"ל: "אם שמרו ישראל שבת ראשונה - לא שלטה בהן אומה ולשון". כי אם היו שומרים את השבת הראשונה, היו מבטלים את קליפות עשו וישמעאל שמצד שמאל וימין של שבת קודש, שהם השורש של כל השבעים אומות, ושוב לא היתה כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מדוע שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל, כי בחטא העגל התחברו שני כוחות הטומאה של עשו קליפת שור וישמעאל קליפת חמור, שהרי מטעם זה יצא העגל בצורת חצי שור וחצי חמור (כן מפורש בזהר דף קצב ע"ב). אולם על ידי שמירת שבת הרי אנו מפרידים בין שני כוחות הטומאה, בין ישמעאל קליפת חמור מימין ובין עשו קליפת שור משמאל, ובכך יש תיקון נפלא לחטא העגל כי יתפרדו כל פועלי און.

"זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לָהּ" (ל, יג)

מעשה נורא במחצית השקל ששרד מזמן בית המקדש

מעשה נורא (הובא בתחילת ספר דברי מהרי"א תולדות המחבר עמ' י' בהערה) שאירע שהתאספו כל גדולי מדינת אונגארן בעיר הבירה פעסט, כדי לישא וליתן לטובת הרמת קרן התורה והדת, וגם הגה"ק בעל כתב סופר זצ"ל היה ביניהם. והיה כטוב לכם באמצע הסעודה, הוציא הכתב סופר זצ"ל מכיסו מטבע ישן נושן, והראה למסובים שזה אוצר נחמד לו, והוא שקל

הקודש מזמן המקדש, שיש לו מעזבון אביו הגאון הקדוש החתם סופר זצ"ל. והיו שם כמאה וחמישים רבנים, וכל אחד ואחד רצה לראותה, ומסרו את המטבע מיד ליד. **אדחכי** והכי תוך כדי שהמטבע אצל הנוכחים, והנה נעלמה המטבע ואיננה, וחפשוה ולא מצאוה, ונתהווה שם רעש גדול.

והוסכם בין כל הנוכחים, שיחפשו בכיס של כל אחד ואחד, והגם כי לא נאה ולא יאה הדבר לעשות כן, אמנם ההכרח לא יגונה, כי לא היתה לפנייהם ברירה אחרת. אך לפתע עמד הגאון הקדוש רבי יהודה אסאד מסערדאהעלי זצ"ל, והכריז שבשום אופן לא יניח לחפש אצלו! ועל ידי זה נתבטלו החיפושים אצל כולם כי כבר לא היה בזה תכלית.

אמנם רבים תמהו עליו והיה הדבר כפליאה נשגבה בעיניהם, למה הוא מסרב שיחפשו אצלו? הלא דבר הוא, שהוא נותן מקום לחשוד בו חלילה. והנה לאחר כמה שעות נכנסה המשרתת והביאה את המטבע שמצאה בין הקערות, ושמחו כולם על הבשורה הטובה.

ואז פנו אל הגאון הקדוש מהר"י אסאד זצ"ל ושאלוהו, מדוע הוא סירב ולא רצה שיחפשו אצלו, הלא איגלאי מילתא למפרע שלא היה לו ממה לפחד. ואז מהר"י אסאד בתגובה, הוציא מכיסו מטבע כזו ממש, והסביר, כי גם ברשותו ישנה מטבע כזו, אך לא רצה מקודם להראותה, כיון שעל ידי זה היה מקטין את גודל התפעלותם של הנאספים, בראותם כי לא רק להכתב סופר לבדו יש מטבע כזה, אלא גם לאחרים. [ורואים כאן את גדלותו של מהרי"א שהסכים שיחשדוהו כגנב ובלבד שלא יתבייש הכתב סופר].

"הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמֶּחְצִית הַשֶּׁקֶל לְתֵת אֶת הַתְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם" (ל, טו)

מעשה נורא עם רבי יהונתן אייבשיץ

המגיד הירושלמי הנודע הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זיע"א אמר פעם בדרשתו (הונא בספר לב שלום): ידוע מה שפירשו המפרשים, ש"העשיר לא ירבה" בממונו כל כך למצוה, עד שלא ישאר לזולתו להשתתף בה, [והדל לא ימעיט בטענה שאין לו, כי המצוה צריכה להתחלק בין כולם, כדי שזיכו בה הכלל, ולא רק הפרט, ולכן כל אחד ואחד צריך להשתתף בה כפי יכולתו]. ואם חלילה העשיר חוטף לעצמו את כל המצוה ואינו מניח מקום לזולתו להתגדר בו, אזי טורפין לו את מצוותו על פניו, וכמו שנראה במעשה הנשגב שהיה עם הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א:

בעת נישואיו של רבי יהונתן, הבטיח לו חותנו - שהיה נגיד - נדוניא של שלושת אלפים זהובים, כדי שיוכל לשבת באהלה של תורה ללא מפריעים. ואכן כך ישב לו רבי יהונתן על התורה ועל העבודה עבודת ה', יומם ולילה עם החברותא שלו, בקדושה ובטהרה.

אולם, כאשר הקדושה מתפשטת, הטומאה אינה סובלתה, ותיכף באה ללחום כנגדה, וגם כאן, קדושתו וטהרתו של רבי יהונתן אשר השפיעו על כל סביבתו, הפריעו לכת הטומאה, ונסתובב העניין שהחליטו הגויים להקים "בית תיפלה" שלהם בדוקא על יד בית מדרשו של רבי יהונתן.

החלטה זו כמובן הרעישה את ליבות כל המתפללים ואת הלומדים שם בבית המדרש, והיה אחד שלא היה יכול להתאפק. היה זה החברותא של ר' יהונתן, אשר ראה כמה מפריע הדבר לר' יהונתן, ולפיכך לבש קנאות, קם ועשה מעשה: בחצות הלילה, בחסות העלטה - עלה לגג "בית התיפלה", וניתן את הצלם שניצב שם...

אך דא עקא, הגויים ידעו שחמתם של יהודים עלתה למעלה ראש, והבינו שבמוקדם או במאוחר יקום אי מי מהיהודים ויעשה מעשה, ואשר לכן החביאו שומרים ב"בית התיפלה", וכאשר עלה החברותא של ר' יהונתן אל הגג וניתן את הצלם, מיד נתפס בידי השוטרים, ומאותו יום, נעלם. כל הקהילה היהודית החלה מיד לחפש אחריו, אך העלו חרס בידם, ולא מצאו אפילו קצה חוט שיוכל ללמד היכן הוא ומה נעשה איתו.

כך נמשכו החיפושים, עד שבאחד הימים בא שומר "בית התיפלה" לאחד מפרנסי הקהל, וסיפר לו דברים כהווייתם, איך שתפסו את אותו יהודי בעת שעלה אל הגג ושבר את הצלם, ואמר שכבר נשפט הוא על ידי הכמורה, ונידון לשריפה.

השומר הוסיף וסיפר, שהיהודי נמצא במקום סתר בתוך "בית התיפלה", וכי הוא יודע היכן הוא, ולפיכך הצעה בפיו: הוא מסכים להבריחו ממקום מסתורו אל החופש, אך תמורת

זאת הוא דורש שלושת אלפי זהובים, אפילו לא זהוב אחד פחות!!

אנשי הקהילה ששמעו את הסכום, נרתעו מעט, אבל מה לא עושים כדי לפדות יהודי מבין הגויים? ובפרט שמדובר בתלמיד חכם, וידוע שנגמר דינו לשריפה!! מיד יצאו היהודים לאסוף תרומות בכדי לשחררו.

כשהגיעה השמועה לרבי יהונתן, חשש מאוד פן יועבר חברו ממקומו קודם שיאסף הסכום הגדול, או שבינתיים כבר יוציאוהו להורג, מה עשה? נכנס אל ביתו, לקח את כל

הנדוניא שהיתה לו - שלושת אלפי זהובים, הלך לשומר ומסר לו את הכסף, ואכן השומר הבריא את היהודי למקום מבטחים.

מכיון שהדבר נעשה בחשאי גדולה - לא ידע איש מהנעשה, המתרימים המשיכו במלאכתם, אך כאשר באו אל רבי יהונתן לתת בידו את סכום הכסף שהצליחו לאסוף, אמר להם רבי יהונתן: כבר אין צורך, אני בעצמי נתתי את כל הכסף, השבוי כבר נפדה ושוחרר, ואין צורך בכסף שנאסף.

מששמעו הגבאים שר' יהונתן נתן את כל הסכום, טענו כלפיו שיקח לכל הפחות את מה שהם כבר אספו עד עתה, אף על פי שאין זה אלא חלק קטן מהסכום, באמרו: "גם אנו בני הקהילה - חפצים לקחת חלק במצוה הגדולה של פדיון שבויים!". אך רבי יהונתן השיב שהוא כבר נתן מה שנתן, ואין הוא רוצה לקחת ממון אחרים.

הגבאים יצאו את ביתו בעצב על כך שלא זכו הם והתורמים להשתתף במצוה רבה זו של פדיון שבויים, ובפרט כאשר היה מדובר בשבוי ת"ח גדול כזה, אך אם הרב פסק כפי שפסק, מה הם יכולים לעשות!?

עבר זמן מה, ור' יהונתן מתחיל לחשוב מה יקרה כאשר אשתו תגלה שאת כל הנדוניא שנתן אביה, הוא מסר למצוות פדיון שבויים... הלא ודאי תקצוף היא עד מאד, והוא לא יוכל לרצותה, שכן אין מרצין לאדם בשעת כעסו!

מה עשה? גמלה בליבו החלטה לנסוע מביתו לכמה ימים, כדי שעד שיחזור, מן הסתם תגלה אשתו את חסרון הכסף, וכבר תספיק להירגע, ואז - כשישוב - יוכל לרצותה ולהסביר לה את חשיבותה של מצות פדיון שבויים, ואת הסיבות שמחמתן החליט לתת את כל הסכום ולא להמתין עד שיאספו התרומות מכל בני העיר.

בינתיים התגלה דבר הברייחה, הכמרים גילו שהנידון למוות נמלט, ומהר הבינו שידו של השומר היתה במעל, והוא זה שהבריח את היהודי אל מחוץ לכלאו, וברוב זעמם החליטו אנשי הכמורה לעשות לשומר את מה שזממו לעשות ליהודי.

השומר, שהבין שטבעת החנק הולכת ומתהדקת סביב צוארו, החליט שעליו למהר ולברוח מהר ככל האפשר, אך מכיון שהיה שומר ותיק בכנסיה במשך עשרות שנים, והספיק במרוצת הזמן לגנוב הרבה כסף ויהלומים מרכוש "בית התיפלה", לא ידע מה יעשה עתה בכל רכושו הרב... הרי לא יוכל לסחוב את כל רכושו...

בצר לו הלך ולקח את כל רכושו, כסף זהב ויהלומים, ושלושת אלפי הזהובים שקיבל זה עתה, הכניס הכל לחבית אחת, נכנס לביתו של ר' יהונתן, ושאל את אשתו: איפה האישי? האשה ענתה שהוא לא יהיה בבית כמה ימים, השומר פחד להשתהות אף לרגע, ובלית ברירה עמד וסיפר לה כל מה שקרה, ושעליו למהר עתה ולהימלט על נפשו, ואמר: "אינני מוכן בשום אופן להשאיר את רכושי לכמרים שרוצים להרוג אותי!! לא ולא! לא אשאיר להם מאומה מכל זה!

וכאן התחיל להרעיף שבחים על ראשו של ר' יהונתן, והמשיך: "גיליתי יהודי אציל כזה - המוכן לתת מכספו שלושת אלפי זהובים בשביל להציל את חברו! אני בטוח שהוא אדם ישר ונאמן, ולפיכך: דבר ראשון - אני מחזיר לכם במתנה את שלושת אלפי הזהובים שנתן לי בעלך, ומלבד זאת - אני מפקיד בידכם את כל שאר רכושי שנמצא בחבית הזו, והיה אם אחזור בשלום - בודאי יחזיר לי בעלך הצדיק את כל הסכום, ואם לא - אזי מעדיף אני שישאר כל הכסף אצל אדם כמותו, אשר לבטח יידע לעשות בכסף דברים טובים!"

כך קרה שהאוצר הגדול נותר בביתו של רבי יהונתן, ואילו שומר "בית התיפלה" יצא לדרכו, וברח הרחק מהכנסיה. לאחר זמן מה הגיעה השמועה שהכמרים שלחו אחריו שליחים להשיגו ותפסוהו, ותיכף ומיד הטביעוהו בנהר.

עתה כבר ממילא ידעה אשתו של רבי יהונתן את כל סיפור המעשה, והבינה שהקב"ה שילם להם על המעשה הטוב והנאצל שעשה בעלה הגדול, באשר לא זו בלבד שכספם הושב להם - אלא אף זכו לעושר שהוא עשרות מונים רב יותר ממה שהיה להם קודם.

היא כמובן התמלאה ששון ושמחה, וחכתה בציפיה דרוכה שר' יהונתן - אשר לא ידע מאומה מהנעשה - יחזור, בכדי שתוכל לבשרו את הבשורה הגדולה.

בינתיים רבי יהונתן יצא לדרכו חזרה אל ביתו, ומשהגיע סמוך לביתו הודיע את מחשבתו: מה יאמר לאשתו. כיצד יגלה ויספר לה מה קרה עם שלושת אלפי הזהובים? וכך כשהוא הולך תפוס במחשבותיו - יוצאת אשתו לקראתו, שמחה וצוהלת, וקוראת לעומתו: "אני כבר יודעת הכל! הקב"ה כבר גמל לנו בכפל כפלים!", כך עמדה וסיפרה לו את כל הסיפור, כשהיא בטוחה שבודאי ישמח גם הוא על כל הטובה שבאה להם מן השמים.

אבל להפתעתה, ההיפך הגמור קרה! כאשר שמע ר' יהונתן את דבריה - פרץ בבכי עז!! הוא בוכה ומילל, והאשה עומדת ותמהה: "למה זה תבכה? הלא הרבוננו של עולם כבר שילם לנו שכר גדול עבור המצוה!"

ענה לה ר' יהונתן ואמר: "דוקא מפני כך אני בוכה!! מכך שרואה אני שמיהרו לשלם לנו על המצוה, מבין אני שמשליכים לי את המצוה בפנים!! אילו היו מרוצים בשמים ממצוה זו, היו מניחים לי אותה לעולם הבא, שכן ידוע שאין מתן שכרן של מצוות בעולם הזה! רק מצוה שאינה נרצית משתלמת בעולם הזה, כביכול אומרים לו לאדם: קח ולך!"

רבי יהונתן עמד ובכה ללא הפוגה בלא שהיה מסוגל להירגע, עד שהחליט לצום שלושה ימים רצופים, ואחרי כן לעשות שאלת חלום, ולבקש לדעת על מה ולמה לא רוצים את המצוה שלו.

ואכן כך עשה, ומן השמים השיבו לו: "אמנם כן, צדקת בבכיך, לא חפצו בשמים במצוותך! והכל מפני שלא זיכית גם את הגבאים ואת שאר הציבור, ולא איפשרת להם ליטול חלק במצוה הזו!! רצית את כל המצוה לבד - בבקשה, קח ולך!"

סיים המגיד רבי שלום זצ"ל את דרשתו ואמר: הנה כל בעל לב ונפש יבין וירגיש כי הסיפור הזה הוא נורא, להתבונן עד כמה צריך האדם להיזהר ולדעת שהמצוה אינה רק שלו, אלא צריך הוא לשתף את כל מי שיכול, ורק בכך תהיה זכותו שלימה ונרצית.

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וְשִׁחֲלֹת וְחִלְבָּנָה סַמִּים וּלְבָנָה זָפָה בַד בָּבַד יִהְיֶה: וְעִשִּׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רִיחַ מְעֻשָׂה רִיחַ קְטֹרֶת מְמַלְחָה טְהוֹר קַדְשׁ" (ל, לד-לה)

הסגולות של פרשת הקטורת

קריאת פרשת הקטורת הינה סוד אדיר עצום ורב, והיא אחת הסגולות הגדולות ביותר לכל תחומי החיים: לבריאות, רפואה, פרנסה ועשירות, לבטל דינים, ולהינצל מכל הבעיות, ובכוחה לבטל את המוות מהקורא ומכל העולם, ואין אומות העולם יכולות לשלוט על מקום שיקראו בו את פרשת הקטורת.

פרשת הקטורת היא ה"נשק הסודי" של עם ישראל, והיא "ערכת המגן" האמיתית שלו להינצל מכל צרה וצוקה ממלחמות ומהאוייבים, כפי המובא באורך רב בדברי קודשו של התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א במספר מקומות בספר הזוהר הקדוש (ראה פרשת ויקהל דף ריח). במאמר זה נביא בע"ה בקצרה מעט מעיקרי דבריו, ומדברי רבותינו הקדושים.

המתנה שנתן מלאך המוות למשה

תחילה נבאר כיצד ירד לעולם הסוד הזה של סגולת הקטורת: הגמרא בשבת (פח): אומרת: "אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה:

רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד [974] דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? וקראו המלאכים לפני הקב"ה את הפסוקים (תהלים ח) "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים".

אמר לו הקב"ה למשה: החזר להן תשובה! אמר לפניו: רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי והחזר להן תשובה, [נשמות האדם חצובות מעולם הבריאה, והמלאכים מעולם שתחתיו הוא עולם היצירה, לכן אמר לו אחוז בכסא כבודי] שנאמר (איוב כו) "מאחז פני כסא פרשז עליו עננו". ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו.

אמר לפניו, רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? השיב לו: "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ). ואז אמר למלאכים: וכי למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם? שוב שאל מה כתיב בה: "לא יהיה לך אלהים אחרים", וכי בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה? שוב שאל מה כתיב בה: "זכור את יום השבת לקדשו" כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב שאל מה כתיב בה: "לא תשא", משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה: "כבד את אביך ואת אמך" כלום אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה: "לא תרצח לא תנאף לא תגנב", קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?

מיד הודו מלאכי השרת לקב"ה, שנאמר "ה' אדנינו מה אדיר שמך" וגו' (תהלים ח), ובפעם הזאת לא כתוב "תנה הודך על השמים", מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים סח) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך "אדם" [והשפילו אותך - רש"י] לקחת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר יז) "ויתן את הקטרת ויכפר על העם", ואומר "ויעמד בין המתים ובין החיים" וגו', אי לאו דאמר ליה, מי הוה ידע? עד כאן לשון הגמרא.

הרי לפניך שמלאך המוות העניק מתנה למשה רבנו ע"ה, בזה שגילה לו את הסוד האדיר והנורא הטמון במעשה הקטורת שבכוחו לעצור את המוות.

הס"מ הוכרח לגלות את הסוד למשה רבינו

והנה הס"מ בהתחלה לא הסכים לתת מתנה זו של הקטורת, כי היא פועלת כנגדו, וכמו שאומרים רבותינו, שכאשר ברא הקב"ה את אדם הראשון, הקב"ה נועץ במלאכים, ואמר

להם "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", אמר להם, אני רוצה לברוא אדם שנשמתו מן העליונים וגופו מן התחתונים, והוא נזר הבריאה, ואני שמח בבריאה הזאת מאוד, והוא יעבוד אותי בעולם התחתון, ויהיה מלוכש בגוף ויעשה מצוות ומעשים טובים, ולכן אני רוצה שכל אחד מהמלאכים וכל העולמות העליונים והספירות כל אחד יתן לו חלק ממנו. אמרו לפניו: רבונו של עולם, כולנו שלך, כולנו בידך, עשה בנו כרצונך, אמר להם אני רוצה שכל אחד יתן ממנו מרצונו ולא שאני אקח בכח, נענו כולם ואמרו: מה שהקב"ה אומר לנו כן נעשה.

ולמה רצה הקב"ה כך? יש בזה סוד גדול, והוא, כשעושה האדם מצוות, המלאכים וכל העולמות העליונים מקבלים אורות שפע בעולמות העליונים, כי יש להם חלק בבריאתו. ומאידך גיסא, אם חלילה האדם חוטא ורוצה הקב"ה להענישו, כאשר הוא לוקה גם הם לוקים כי הם חלק ממנו, ולכן כולם מבקשים עליו רחמים.

ואכן כל המלאכים נתנו את חלקם לאדם. אבל מי לא נתן חלק ממנו לאדם? הס"מ וסיעתו, הם בשום אופן לא הסכימו לתת חלק לאדם הראשון, מדוע? משום שהחלק שלהם זה י"א סממני הקטורת שהם החיות של הסטרא אחרא, ומהם הם ניזונים, ואם היו נותנים לאדם חלק זה, יהיה כח לאדם הראשון לברר ניצוצי הקדושה שמלוכשים באחד עשר סממני קטורת, ולא יהיה להם יותר כח וחיות, ויתבטלו מן העולם, לכן לא רצו לתת חלק מהם. מה עשה הקב"ה? הפיל אותם למטה כידוע, ולמה הפיל אותם למטה? שלא יהיה להם כח לינק מהקדושה למעלה. מה עשה הס"מ? רדף אחרי אדם הראשון להחטיאו, כדי שגם האדם יפול למטה לעולם הזה, והצליח להפיל את אדם וחוה, ובמקום שיתן לאדם חלק ממנו, חטף ממנו הנשמות הקדושות וניצוצי הקדושה.

מה עשה הקב"ה? אחרי אלפיים וארבע מאות שנה [שנת ב' תמ"ח], העלה לשמיים את משה רבינו בחיר הבריאה, ובעל כח גדול לקבל את התורה בהר סיני, וגם משה היה כדוגמת אדם הראשון, שהנה נשמת אדם הראשון היתה כלולה מכל נשמות של בני אדם שהיה אבי אבות כל הנשמות, והיה כולל כל עם ישראל, [ואמנם אחרי שחטא הוריד את נשמות ישראל למטה לקליפות], וכן משה רבינו היה כולל כל נשמות עם ישראל, וזה המכנה המשותף בין אדם הראשון למשה רבינו.

[ומשה היה גם גלגול של הבל, שאדם הראשון אחרי שפרש מאשתו מאה ושליש שנה חזר אצל אשתו, הביא ממנה בן וקרא שמו שת, שהיה גלגול של הבל, ומשת הושתת

העולם. ואחר כך בא שנת בגלגול במשה, אם כן יוצא לנו שהבל בא בגלגול בשנת, ואחר כך בא בגלגול במשה, ולכן משה ראשי תיבות מ'שה ש'ת ה'בל. והנה משה רבינו אמו הייתה בת מאה ושלושים שנה כשילדה אותו, וגם זה דוגמת שנת שלאחר מאה ושלושים שנה שפרש אדם, נולד ממנו שנת].

ואז הקב"ה העלה את משה למעלה לקבל את התורה, וכולם נתנו לו מתנות, ואז לא היתה ברירה לס"מ וסיעתו כיון שמשה רבינו היה זך ונקי, ולכן גם הוא נתן מתנה, את הכח של י"א סממני הקטורת, את החלק הזה של הקדושה נתן למשה, ומאז כאשר מקטירים קטורת או אומרים הקטורת בכוונה, אנו מבררים נצוצי הקדושה מהקליפות ומבטלים גזירות קשות ורעות. **משה רבינו משתמש בסגולת הקטורת לעצור את המגפה**

וכפי שאומרת התורה בפרשת קורח, משה רבנו ע"ה השתמש בסגולה האדירה הזו לבטל את המגפה שפשטה בעם. כמו שכתוב: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהָרֹן קַח אֶת הַמִּחָתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל הָעֵדָה וְכִפֶּר עֲלֵיהֶם, כִּי יֵצֵא הַקָּצֵף מִלְּפָנַי ה' הַחֹל הַנֶּגֶף; וַיִּקַּח אֶהָרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחֹל הַנֶּגֶף בָּעָם, וַיִּתֵּן אֶת הַקִּטְרֹת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם; וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים, וַתַּעֲצֹר הַמֶּגֶפָה; וַיֵּשֶׁב אֶהָרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וְהַמֶּגֶפָה נִעְצְרָה".

בפרשה זו מודגשת המהירות שנקטו משה רבנו ואהרן הכהן בעשותם את הסגולה של הקטורת, זאת כדי לעצור כמה שיותר מהר את המוות. משה רבנו אומר לאהרן: "והולך מהרה" ואכן, אהרן ממהר ורץ דכתיב: "וירץ אל תוך הקהל".

רבי שמעון בר יוחאי זיע"א מבאר פסוקים אלו כך: מה פְּתִיב בְּאֶהָרֹן, וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמֶּגֶפָה. דְּכַפִּית לִיָּה לְמִלְאֲךָ הַפְּנוּת, דְּלֹא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה פְּלִל, וְלֹא לְמַעַבְד דִּינָא. תְּרַגּוּם: מה כתוב באהרן, "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה", שכפת את מלאך המוות, כך שלא היה יכול לשלוט כלל ולא לעשות דין.

הקטורת מבטלת את כח הטומאה

ולא לחינם הס"מ חשש לגלות למשה רבינו את הסוד הזה של הקטורת, כי הקטורת מבטלת את כח הס"מ. וכמו שאומר המדרש שהקטורת מבטלת הארס של נחש הקדמוני ואלו דברי המדרש: "שאלו התלמידים את רבי, מנין שהקטורת מבטלת את ארס הנחש? אמר להם תראו מה פרש הפסוק בין השנים לחמישה". והמדרש הזה הוא מדרש פליאה, ולכאורה אינו מובן.

ומסביר רבינו יוסף חיים (תורה לשמה): שהנה הגמרא בכריתות (דף ו' ע"ב) אומרת, אמר רבי יוחנן: אחד עשר סממניו נאמרו לו למשה בסיני, אמר רב הונא, מאי קראי? 'קח לך סמים' - תרי, 'נטף ושחלת וחלבנה' - הא חמשה, ו'סמים' אחריני - חמשה, הא עשרה, ולבונה זכה' - חד, הא חד סרי.

אומר רבי יוסף חיים: נשים לב שהמילה 'סמים' הראשונה [קח לך 'סמים'] נדרשת מיעוט רבים שנים, והמילה 'סמים' השנייה ['סמים' ולבונה זכה] נדרשת לחמישה סמים. ובין המילה 'סמים' שרומזת לשנים למילה 'סמים' שרומזת לחמישה, מה כתוב? נטף שחלת חלבנה, ראשי תיבות נחש, וכאן רמוז שהכח של סממני הקטורת מבטל את הכח של הטומאה הגדולה שהכניס הנחש הקדמוני.

ועוד אמרו רבותינו שהקטורת מעבירה כח ארבע קליפות. שהנה ביחזקאל (פ"א) כתוב "והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב", ארבע קליפות כתובות כאן, נוגה ענן רוח אש וסופי תיבותיהן "הנחש", ועם ישראל ביקשו ממשה להסיר מעליהם הקלי' הזה כדכתיב "ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו וכו' ויסר מעלינו את הנחש". והנחש נרמז דוקא בסופי תיבות של ד' הקליפות, כי בקליפה הדינים קשים בסופם, וגם זמן שליטתם בלילה, ולכן אומרים לפני ערבית והוא רחום יכפר "עון" ולא "ישחית" והרבה להשיב "אפו" ולא יעיר כל "חמתו". כנגד ארבע הקליפות.

והנה 'משחית' 'אף' ו'חימה' הם הזכרים של הקלי', ו'עוון' הוא כנגד הנקבה. ולכן במלחמת עמלק עלו משה אהרן חור ראשי תיבות משחית אף חימה. וסופי תיבותיהם הוא "התף" גימטריא של שמה של פלונית הנקבה של הקלי' [עם הכולל והכולל]. ולכן באה הנקבה של הקדושה שהיא מרים והכניעה אותה "ותקח את התף בידה".

והאותיות האמצעיות [חוץ מהראשי תיבות והסופי תיבות] של המילים 'משחית אף וחימה' הם: משחית אף חימה גימטריא שס"ח כנגד שס"ח המנים שבקטורת [כמו שאומרת בבבליא: "שלוש מאות ושישים ושמונה מנים היו בה"], שהם מכניעים הקלי' והם רמוזים בסממנים המפורטים.

נטף, שחלת, חלבנה, ראשי תיבות נחש, וסופי תיבות תפה, כי יש כח בקטורת לבטל הקלי' הנזכרת הזכר והנקבה. וכן תהלים גימטריא תפ"ה, שהוא מכוון כנגד ב' שמות "אל" ו"אלהים" שגימטריא של שמות אלו עם מילוי האותיות עולה תפ"ה. שיש בכוחם להוציא הניצוצות מן הקלי'.

ובילקוט ראובני סדר בן קהת כתב, כי אחד עשר סממני הקטרת הם סגולה נפלאה להכניע אחד עשר מחנות של הס"מ.

מבטלת כישופים

ובכוח פיטום הקטורת לבטל כישופים, כמו שאומר הזוהר הקדוש: וְקִיָּמָא לְבַטְלָא חֲרָשִׁין וּמְלִין בִּישׁוּן מִבִּיתָא [ועומדת לבטל הכשפים והדברים הרעים מהבית], רִיחָא וְעֶשְׂנָא דְקַטְרֵת דְעֶבְדֵי בְּנֵי נְשָׂא בְּהוּא עוֹבְדָא אִיהוּ מְבַטֵּל [אפילו ריח ועשן של הקטורת שעושים סתם בני אדם בביתם מבטל כשפים] כֹּל שֶׁנֶּן קַטְרֵת [כל שכן מה שהקטירו אבותינו בבית המקדש שהוא מבטל כוחות הסטרא אחרא].

אין דבר בעולם ששובר את הסטרא אחרא חוץ מהקטורת

רבי שמעון בר יוחאי זיע"א אומר לנו דברים נחרצים: "קַטְרֵת, תְּבִירוּ דִּיצֵר הָרַע אִיהוּ", "לִית לָךְ מְלָה בְּעֶלְמָא, לְמַתְבֵּר לִיהּ לְסִטְרָא אַחְרָא, בַּר קַטְרֵת". ביאור הדברים: הקטורת שוברת את היצר הרע, אין בעולם דבר שבכוחו לשבר את כח הסטרא אחרא [כוחות הטומאה] חוץ מהקטורת. רק הקטורת יכולה לשבור את הסטרא אחרא!

התפילה הראשונה שהתפלל אדם הראשון

הנה ידוע שהתפילה הראשונה שהתפלל אדם בעולם היא תפילת מנחה של אדם הראשון, ועל תפילת מנחה כתוב "תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב", דהיינו שהתפילה תהיה כמו הקטורת. ותראו כמה שנים חי אדם הראשון תתק"ל (930) שנים, ששבעים שנה נתן לדוד המלך. "תכון תפילתי קטרת לפניך", ראשי תיבות תתק"ל (חומת אנך), לרמוז שהתפילה הראשונה שהתפלל אדם בעולם היא תפילת מנחה של אדם הראשון, ועל זה מבקש שתפילתו תהיה כמו הקטורת.

הקטורת חביבה יותר מכל הקרבנות

עוד אומר הזוהר הקדוש: "דְּלִית לָךְ מְלָה חֲבִיבָה כְּמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, פְּקַטְרֵת [שאין לך דבר חביב לפני הקב"ה כמו הקטורת]. ובמדרש תנחומא (תצוה סימן ט"ו) כתוב: "אמר הקב"ה, מכל הקרבנות שאתם מקריבין, אין חביב עלי כקטורת. תדע, שכל הקרבנות כולן לצרכיהן של ישראל, כיצד, החטאת באה על החטא, והאשם גם כן, העולה על הרהור הלב, והשלמים באין לכפרה על מצוות עשה. אבל הקטרת אינה באה לא על החטא ולא על עון ולא על האשם, אלא על השמחה, הוי "שמן וקטורת ישמח לב" (משלי כו, ט).

נאמר בתהילים (סו, טו) "עלות מַחִים אֶעֱלֶה לָךְ עִם קִטְרֹת אֵילִים אֶעֱשֶׂה בְּקָרְךָ" וגו'. וכן אתה מוצא שלא נשתבחו קרבנות בעולם כקרבנות הנשיאים, ולמה, מפני שהיו מקריבין קטורת תחילה בקרבנותיהם. שכן הוא אומר על כל אחד ואחד בקרבנו (במדבר ז) "כֹּף אַחַת עֲשֶׂה זֶהב מֵלֹאֵה קִטְרֹת", ואחר כך "פֶּר אֶחָד". ולפיכך הקב"ה משבח קרבן כל אחד ואחד מהן, זה קרבן פלוני זה קרבן פלוני, לומר שערב לפניו והוא משבחון". וברש"י בפרשת קורח (במדבר טז, ו) כתב: "הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטורת החביבה מכל הקרבנות". והנה מזבח העולה שהיו מקריבים עליו קרבנות היה עומד מחוץ לאהל מועד, ואילו מזבח הקטורת היה בפנים אהל מועד, לפני ארון הקודש, מפני שהיה חשוב מאוד לפני הקב"ה.

ובבית המקדש, בשעה שהיו מדליקין את המנורה, אז היו מקטירים את הקטורת, כמו שנאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" ולכן היתה הקטורת חשובה מאד בפני הקב"ה.

אמירת הפרשה באה במקום ההקטרה

בזמננו כאשר אין בית המקדש קיים, ועדיין לא זוכים להקטיר קטורת, מכל מקום אמירת פרשת הקטורת נחשבת כמו הקטרה, בבחינת "נשלמה פרים שפתינו" כמו שמפורש בגמרא בתענית (דף כז: ודומה לו במסכת מגילה לא): לגבי כל הקרבנות:

"אמר רבי יעקב בר אחא אמר רב אסי, אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (בראשית טו, ח), "ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה", אמר אברהם, רבוננו של עולם, שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה", אמר ליה "לאו". אמר לפניו, "רבוננו של עולם, הודיעני במה אירשנה", אמר ליה, "קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת" וגו' (שם ט). אמר לפניו, "רבוננו של עולם, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם", אמר לו "כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם".

וככה אומר גם הזוהר: (מדרש הנעלם וירא דף ק ע"ב) "רב דימי אמר, בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, מי שלא עוסק בפועל בקרבנות, שיעסוק בתורה ויועיל לו יותר, שאמר רבי יוחנן כשפירש הקב"ה למשה פרשת קרבנות, אמר משה, רבוננו של עולם תינח בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו, משה, יעסוק בתורה ואני מוחל להם בשביל זה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) "זאת התורה לעולה למנחה" וגו', כלומר, זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם.

וממשיך שם הוזהר: אמר רבי כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניינא דקרבנות ותקרובתא ויכוון בהו, ברית כרותה הוא שהמלאכים שמקטרגים על האדם לא יוכלו לעשות לו אלא רק טוב.

וממשיך רבי כרוספדאי, שדבר זה רמוז בפרשת וירא: "והנה שלשה אנשים נצבים עליו" - עליו, לעיין בדינו של האדם. מה יעשה? "וימחר אברהם האהלה" וגו' - מהו האהלה? בית המדרש, "מהרי שלש סאים" - ענין הקרבנות. רבי פנחס למד זאת מגזירה שוה: כתיב (במדבר יז) "ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה והולך מהרה", כתיב הכא מהר וכתיב התם "מהרי שלש סאים" מה להלן קרבן להצלה אף כאן קרבן להצלה.

[ובמדרש תהילים (שחר טוב קמא, ב): 'תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב'. מהו "תכון תפלתי", כך אמר דוד, "רבוני, כשהיה בית המקדש קיים היינו מקטירים לפניך קטורת. עכשיו אין לנו לא מזבח ולא כהן גדול, תקבל תפלתי ותקרע הרקיע ותכנס תפלתי". לכך נאמר "תכון תפלתי וגו' מנחת ערב"].

וכמו כל הקרבנות גם אמירת הקטורת חשובה לא פחות - ואולי אף יותר - מהקטרת הקטורת עצמה.

אמירת הקטורת כמו ריח הקטורת

כתב בספר "כסא מלך": ותדע שכשגורם היחוד למעלה מתבטל כח הס"מ, וכבר דברנו פירושו הגמרא (יומא דף לט ע"ב), "כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת", היינו כלה העליונה השוכנת בירושלים אינה צריכה להתבשם, היינו להמתיק דינים, אפילו מריח הקטרת, היינו בזמן הזה שאין קטורת בפועל רק אמירת הקטורת, היינו ריח הקטורת".

סגולת האמירה כסגולת ההקטרה

ואם קריאת פרשת הקטורת היא כמו עשיית מעשה הקטורת, אם כן גם בכח האמירה יש את כל הסגולות שיש בעשיית הקטורת עצמה [שעצרה את המגיפה מעל כלל ישראל].

וכן מפורש בזהר הקדוש: מְלָה דְא גְזִירָה קְיָימָא קַמִּי קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּכָל מָאן דְאִסְתַּפֵּל וְקָרַי בְּכָל יוֹמָא פְּרֻשְׁתָּא דְקַטוֹרֶת, יִשְׁתַּזְיַב מִכָּל מְלִין בִּישׁוּן וְחַרְשׁוּן דְהַעֲלָמָא, וּמִכָּל פְּגָעִין בִּישׁוּן, וּמִהֲרָהוּרָא בִישׁוּא, וּמִדִּינָא בִישׁוּא, וּמִמוֹתָנָא. וְלֹא יִתְזַק כָּל הַהוּא יוֹמָא, דְלֹא יִכִּיל סְטָרָא אֲחֵרָא לְשַׁלְטָאָה עָלֶיהָ. תרגום: גזירה עומדת וקיימת לפני הקב"ה, שכל מי שיתכונן ויקרא בכל יום את פרשת הקטורת ינצל מכל דברים רעים וכשפים של העולם ומכל פגעים רעים

ומהרהורים רעים ומדין רע וממוות, ולא ייזק כל אותו היום, שלא יכול הסטרא אחרא לשלוט עליו.

עוד אומר הזוהר דברים נפלאים: תא תזי, האי מאן דדינא רדיף אבתריה, אצטריך להאי קטרת, ולאתבא קמי מאריה, דהא סינעא איהו לאסתלקא דיני מניה, ובהאי ודאי מסתלקין מניה,

אי הוא רגיל בהאי לאדפרא תרין זמנין ביומא, בצפרא וברמשא.

תרגום: בוא וראה, אדם שדינים רודפים אחריו [כל הצרות שיש לאדם הן בגלל הדינים שיש עליו, מהעוונות], צריך לקרוא את הקטורת ולשוב בתשובה שלמה לפני ה', שהרי הקטורת גורמת שישתלקו הדינים ממנו. ובדבר זה ודאי ישתלקו ממנו, אם הוא רגיל לקרוא את פרשת הקטורת בכל יום בבוקר ובשעת בין הערביים.

אמר רבי שמעון, אי בני נשא הוו ידעי פמה עילאה איהו עובדא דקטורת קמי קודשא בריך הוא, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה, והוו סלקי ליה עטרה על רישייהו, פכתרא דדהבא.

ומאן דאשתדל ביה, בעי לאסתכלא בעובדא דקטורת, ואי כגין ביה בכל יומא, אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ויסתלק מותנא מניה ומעלמא, וישתזיב מפל דיני דהאי עלמא, מסטרין בישין, ומדינא דגיהנם, ומדינא דמלכו אחרא.

תרגום: אמר רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, אם בני האדם היו יודעים כמה עליון הוא מעשה הקטורת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מילה ומילה ממנה ושמים אותה על ראשם ככתר של זהב. וכל מי שמשתדל בו, צריך להתבונן במעשה הקטורת, ואם יקרא את פרשת הקטורת בכל יום ויכוון בה, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק המוות ממנו ומהעולם וינצל מכל הדינים של העולם ומכל רע ומדין גיהנום ומדין של מלכויות אחרות.

ראינו כאן מקטעי הזוהר המובאים, שהקורא פרשת הקטורת, ניצול מכל פגע רע, ומכשפים, ומהרהורים רעים, ומדין רע, וממוות, ולא ייזק כל אותו היום, ולא יכול הסטרא אחרא לשלוט עליו, ויסתלקו הדינים ממנו, ויש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ועוד מעלות.

מעלת אמירתה בהתעוררות

ועוד אומר הזוהר: "סימנא דא אתמסר בינא, די בכל אתר דקאמרי בכונה ורעותא דלבא עובדא דקטרת, דלא שלטא מותנא בהוא אתר, ולא יתזק, ולא יכלין שאר עמין לשלטאה על ההוא אתר".

תרגום: סימן זה נמסר בידינו, בכל מקום שאומרים בכוונה והתעוררות הלב את פרשת הקטורת, לא ישלוט מוות באותו מקום ולא יזק, ולא יכולים שאר העמים לשלוט על אותו

המקום. ורואים כאן שכאשר אומרים את הקטורת בהתעוררות הלב, כוחה של הקטורה גדול כל כך, שהיא מגינה על כל אותו המקום שבו היא נאמרת.

קריאת י"א סממני הקטורת מבררת הניצוצות

הרש"ש [היה גדול המקובלים וראש ישיבת "בית-אל", וכידוע שהוא איזן וחקר וסידר את כל תורת האר"י, ומכנים אותו המקובלים "בן עמרם" שאם הוא מדבר אין מה לדבר אחריו כמו בן עמרם], כותב בספרו "נהר שלום", שהקב"ה נתן כח לעם ישראל בששת אלפים שנה שאנחנו נמצאים כאן, לברר ניצוצי הקדושה שנמצאים בתוך הקליפה. שכבר בקריאת העולם הקב"ה ריחם על ניצוצי הקדושה, שירדו לקליפה, ולכן הקב"ה לקחם והעלם ותיקנם אבל נשאר עוד מעט ניצוצי קדושה שאנחנו צריכים לתקנם, מה עשה איתם הקב"ה? חילק אותם לאחד עשר בחינות של הקליפה, כמו שכתוב "אחד עשר יריעות עזים", "אחד עשר אלופי עשו", ולכן יש אחד עשר קליפות לפי שהם מחולקים כל ניצוצי הקדושה באחד עשר קליפות אלו, [ובקדושה זה עשרה, בקליפה הם אחד עשר, בסוד כל המוסיף גורע], והם עשרה ספירות ועוד אחד מקיף עליהם, והם נשמה פנימית וחיות שלהם.

וכאשר האדם אומר אחד עשר סממני הקטורת שהם נמצאים בתוך הקליפה, הוא מוציא את ניצוצי הקדושה מתוך הקליפות, וכל אדם לפי כוונתו, ולפי איך שאומר את פרשת הקטורת כך מברר ניצוצי קדושה, וכמה טוב שאדם יבין מה שאדם מוציא מפיו בפרשת הקטורת, כי ההבנה הפשוטה היא מעלה גדולה.

ואחד עשר סממני הקטורת הם לפי הספירות, אבל סדר הסממנים אינו לפי סדר הספירות, ויש לזה טעם לפי הסוד, ומכוונים בהם "קח לך סמים" זה שנים כנגד ספירת "התפארת והנצח", אחר כך "נטף שחלת וחלבנה" זה "הוד יסוד מלכות", אחר כך "סמים" זה חמישה והם "כתר חכמה בינה חסד גבורה", ו"לבונה זכה" זה המקיף. וזה תלוי במעלתו של כל אדם.

ובזה נבין את מה שכתוב בשער הכוונות (דף י"ג) מרבינו האריז"ל, כי יש י"א סממנים שהם אורות המחיים את הקלי' [והם ניצוצות קדושה שלא נתקנו בעת תיקון העולמות] וכוונתו בעת אמירת הקטורת לסלקם מתוכם ולהעלותם למעלה, וישארו הקליפות מתים והם י"א ניצוצי הקדושה עשרה באו"פ, ויש ניצוץ אחד שהוא או"מ.

וזה הסוד שאמרו במשנה תמיד (פ"ג ח'), שהעזים היו מתעטשות מריח הקטורת, כי העיטוש נועד להוציא גוף זר ממערכת הנשימה וכן ריח הקטורת היה גורם לקלי' להוציא את ניצוצות הקדושה מתוכן.

וכנגד י"א דקדושה, יש י"א של סטרא אחרא: י"א אלופי עשו, י"א יריעות עזים, י"א ארורים, י"א מראות נגעים, י"א יום שבין גדה לגדה, י"א תיבות בפסוק "ויאמר כי יד על כס יה" וכו', י"א ימים ששנת חמה יתירה על שנת הלבנה, את כל אלה מתקנים ומבררים על ידי י"א סממני הקטורת, ועל ידי י"א אותיות שיש ב"יתגדל ויתקדש".

ולמה הם דוקא במנין י"א? משום שהם יונקים מאותיות ו"ה שבשם למטה [כשהשם נכתב מלמעלה למטה, ואותיות ו"ה עולים י"א]. ולכן אין השם שלם עד שימחה עמלק, כי אותיות ו"ה נפרדות מאותיות י"ה, ויורדות למטה לקל"י ומשם יש אחיזה לסטרא אחרא. והנה אחת מכוונות הקדיש היא להעלות אותיות ו"ה לי"ה, ועל ידי כך לעשות את השם שלם, ואז יתחברו עמהם ואז יתבטלו הקליפות. כי אותיות ו"ה יש להם הרוחניות של י"א סממני הקטורת, וזה מה שאומרים יתגדל ויתקדש "שמיה" - נוטריקון שם י"ה, יהיה "רבא" - על ידי חיבור ו"ה יהיה השם שלם.

והנה י"א במילוי האותיות [יו"ד אל"ף], הוא גימטריא סמא"ל. ועל ידי הקטורת משתלם שם הוי"ה כי יש י"א סממנים שהם ו"ה, ומקטיר קטורת ב"יד" שהיא - גימטריא י"ה, כי יש בה י"ד פרקים [כל אצבע ג' פרקים מלבד האגודל שהוא שנים] ויחד עם כף היד עולה י"ה, ונשלם צירוף הוי"ה.

לכן אדם צריך להזהר לומר פיטום הקטורת כל יום, ויש לנו אותה בתפילה פעמיים בכל בוקר, אחת בקרבנות ואחד אחר התפילה, ולפני תפילת מנחה, ולא יזלזל בזה, כי זה מעלה גדולה, וטוב שאדם ילמד את הפירוש של פיטום הקטורת, ואין לנו מושג כמה זה מבטל את הסטרא אחרא.

הקטורת מכניעה את עמלק

כותב בספר יפה ללב, שטוב ביום הפורים לקרוא פרשת כי תשא, והטעם, כי יש בה את פרשת הקטורת, והקטורת מבטלת קליפת עמלק, והמצווה בפורים היא להלחם בעמלק. והנה "עמלק" ראשי תיבות ע'יקר מ'פלתו ל'ימוד ק'טורת, [וכן ראשי תיבות ע'יקר מ'פלתו ל'ימוד ק'בלה].

גם כתוב בפרשת כי תשא: "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור". אומרת הגמרא (חולין קלט:): על זה: "מרדכי מן התורה מנין, דכתיב "מר דרור" ומתרגמינן: מירא דכיא. עד כאן הגמרא. וגם "מרא דכיא" היינו "טיפה קדושה".

"בשמים" שהם מבררים כל ניצוצי הקדושה שנמצאים בסטרא אחרא. "מר" גימטריא "עמלק", ואיך יוצאים מהעמלקים והסטרא אחרא? על ידי דרוו, שהם בשמים של הקטורת.

גם על דרך הפשט והמוסר ניתן לפרש מדוע הקטורת יש בה מלחמה בעמלק: הנה אותו הנחש הקדמוני מתגלה בגלגול הבא בעשו, ובצאצאיו - עמלק: "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" ומבאר הכלי יקר "כי רפידים אותיות פרידים... שנפרדו מאת ה' ופירוד לבבות שביניהם". גם בזה עולה ריח הקטורת להלחם בעמלק, כי סוד הקטורת - באחדות העם, שהרי כך שנינו בגמרא (כריתות ו): "א"ר חנינא בר בונא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת. אביי אמר מהכא, ואגודתו על ארץ יסדה". וכן פירש רש"י "חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת שלא יקל בעיינו לצרף עמנו פושעי ישראל בתפלתנו", בבחינת "ואם חסר אחת מכל סממניה..."

כנגד גורם הפירוד שמנסה עמלק להחדיר בעם ישראל, עומד בפניו "צבור" שהוא התלכדות של - צדיקים בינוניים ורשעים [ראשי תיבות צבור]. כי בתוך כלל ישראל, גם פושעי ישראל מלאים הם מצוות כרימון. גם הם עוזרים להעלות את ריחם הטוב של ישראל. ועל כן הקטורת, המכילה גם את סימנם של פושעי ישראל שריחם רע, היא הסגולה למלחמת עמלק. ורמזו מצא מרן החיד"א (בהגהות ניצוצי אורות על הזהר ח"ב דף קי"ז ע"א, הובא בבאר משה [אפשטיין] דברים עמוד כ"ו): "עמלק בגימטריא 'מר' - כלומר, הקטורת [מור] מבטלת ומכניעה כוחו של עמלק, שהרי על ידה לא יכול הסטרא אחרא לשלוט". ועוד הוא כותב: "מחיית עמלק עם הכולל עולה במכוון קטרת [שבתורה נכתבת חסר ו'] - משום שהקטורת מבטלת את היצר הרע, ומוחה ומכניעה את עמלק - שורש הקליפות, והיינו בגלל האחדות שיש בה, כנגוד לעמלק שמהותו פרוד".

וגם בזה מצאנו קשר בין מחיית עמלק לפורים, שעיקרו מחיית עמלק. הבה נתבונן במצוותיו של יום הפורים. מצוות היום סובבות סביב "איש לרעהו", להגדיל האחדות בעם, בין ב"משלוח מנות", בין ב"מתנות לאביונים", ובין בלגימה היתרה המקרבת אף את הרחוקים, ככולם שזורה היא מצות גמילות החסד. כי בזאת המידה מקדימים אף אנו רפואה למכתו של עמלק - הפירוד בעם, ובאותה מידה גם מתחדש עלינו בכל שנה אורו של פורים. כנגד "עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" מצוה אסתר "לך כנוס את כל היהודים", כי האחדות היא סוד כוחנו במלחמה עם עמלק שהתחילה ברפידים - לשון פרידים. (מעין השבוע)

אין לנו דבר מסוגל לבטל כל פגע רע כפרשת הקטורת

מדרן החיד"א כותב בספרו ציפורן שמיר (אות ט"ו): "עין בעין יראה הפלגת השבח שמצילה מכל מרעין בישין וכו' ומזה ישכיל לכוין בו הרבה לעשות נחת רוח ליוצרנו".

וכן כותב בספר מעבר יבק (מאמר עתר ענן הקטורת פרק ב): "וכל מי שדבריו נשמעים חובה להשתדל בכל עוז שהחזון יאמר סדר זה לפני התיבה בקול מילה במילה, כדרך שאומר היוצר והעמידה בקול, ולא יפנה עצמו אנה ואנה בעת קריאתו. ובזה כל אחד מהקהל יהיו לאחדים עמו, כי עתה בעונותינו בגלות החל רזה אין לנו דבר מסוגל לבטל כל נגע וכל פגע רע כהזכרת מעשה הקטורת בבתי כנסיות בכוונת הלב, וכן כל אחד בביתו".

וכך כותב היעב"ץ בסידורו (סידור בית יעקב לפני אמירת הקטרת בקרבנות אות ב) כתב: אמירת פרשת הקטורת שתי פעמים בכל יום במתון ודקדוק, היא סגולה לסייעו לחזור בתשובה, וינצל מכל דברים ופגעים רעים, והרהור רע, ודין רע, ודבר, וגיהנם, ולא יזק כל היום, ויש לו חלק בזה ובכא, וכל מעשי ידיו יתברכו.

והצדיק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בספרו 'אגרא דפרקא' (אות לו) כתב: "אם אומר פיטום הקטורת בכוונה אחר תהילה לדוד, מתיש כח הס"מ ומסיר כל חיותו, ואפילו נמסר גזר דין בידו עליו להמיתו או על אחד מבני ביתו, מתבטל הגזר דין בכח פיטום הקטורת.

סגולה לעשירות והצלחה

ויש באמירת הקטורת גם סגולה לפרנסה ועשירות, כמו שרבותינו מבארים את סמיכות הפסוקים בספר דברים (ל"ג י"א): "ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך - ברך ה' חילו".

"ישימו קטורה" - זו הקטורת, ובזכותה "ברך ה' חילו" - שהקטורת מעשרת את עושיה.

ומבואר במסכת יומא (כו.) שהקטורת הייתה מעשרת לכהן המקטיר אותה, והכהנים היו מתברכים בזכותה, וכל מי שהקטיר היה מתעשר וממונו מתרבה, ולפיכך רוב הכהנים היו עשירים.

וממילא עתה בזמננו, אדם הקורא את סדר פיטום הקטורת, שהאמירה כהקטרה, אף הוא זוכה לזה. ואכן כך עולה מדברי ה'נודע ביהודה' בתשובותיו (מהדורה קמא חלק אורח חיים

סימן י').

וכן כותב האבודרהם (סדר מוצאי שבת): "וכתב אבן הירחי, נהגו בפרובינצא לומר במוצאי שבת: 'אין כאלהינו' ו'פיטום הקטורת', והטעם משום דתניא ביומא (דף כו.), מעולם לא שנה אדם

בה מפני שמעשרת, שנאמר (דברים לג, י) "ישומו קטורה באפיקך" וסמיך ליה (שם יא) "ברך ה' חילו" ונשלמה פרים שפתינו למען נתעשר ונצליח בכל דרכינו".

קטורת מכפרת על לשון הרע

ועוד אמרו חז"ל: קטורת מכפרת על לשון הרע - יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

סגולה לזיכרון

כתב מרן הגר"ח פלאגיי בספר 'כף החיים' (סימן יב אות ז): "כשאומר בפיטום הקטורת "ממולח טהור קודש" יכוין בשם הקדוש היוצא מסופי תיבות דהוא "רחש", דיש בו כח לגרש החיצונים, ויועיל לזכירה כמו שכתב בספר שערי חיים על פסוק 'רחש לבי דבר טוב' (תהלים מה, ב)".

סגולה לזרע של קיימא

ב'תשובות והנהגות' (חלק א' סימן תש"צ) כתב: "סגולה לזרע של קיימא שיכתוב הבעל על קלף פרשת קטורת עם כל הברייתא, ויאמר שתי פעמים ביום, ויקרא המקרא בנגינות וטעמים דוקא, וכל הברייתא יאמר במתינות".

בציבור - סגולה לרפואה

"חייבים להקפיד לומר קטורת בציבור, והרי זה רפואה הכי טובה ומועילה, בפרט למחלות שבדורנו" (סידור בית אהרן וישראל עמוד מה, אזהרות הקודש מאדמו"ר רבי יחונן מסטולין זצ"ל).

דברי אליהו הנביא בשבחה פרשת הקטורת

הזוהר הקדוש מספר [מתורגם]: אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי הולך בדרך ופגשתי באליהו הנביא, וביקשתי ממנו שיגיד לי דבר טוב ומועיל לבריות. אמר לי, כך גזר הקב"ה כאשר היו לפניו כל המלאכים הממונים להזכיר עוונותיו של האדם, שבכל זמן שיאמרו את מעשה הקורבנות שציווה משה רבנו ויתנו ליבם וכוונתם בהם, כל המלאכים המקטרגים יזכירו אותם רק לטובה! ובשמים ממעל יש מלאכים הממונים להזכיר עוונותיהם של ישראל לפני כסא הכבוד, אך בעת שמזכירים בני ישראל את הקרבנות אשר ציוה ה' את משה ואומרים אותם בכוונת הלב, חייבים הממונים להזכירם לטוב, וללמד עליהם זכות.

ועוד אמר לו אליהו הנביא שבשעת מגיפה רחמנא ליצלן, יוצא הכרוז מפי א-ל עליון לכל צבא השמים, שאם יתקבצו עם ה' בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויאמרו בכוונת הלב את פרשת הקטורת, תתבטל המגיפה מהם.

לפיכך שומה עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז להקפיד על אמירת הקרבנות והקטורת כדת הראוי ויושפע עלינו שפע רב ממרומים וכל מיני ישועות.

הקטורת מסייעת לשוב בתשובה שלמה

וכבר הבאנו מה שאומר רשב"י זיע"א בזוהר (ויקהל ר"ח) "קטרת, תבירו דיצר הרע איהו" ביאור הדברים: הקטורת משברת את היצר הרע. ועוד אומר הזוהר: "לית לך מלה בעלמא, למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטרת" ביאור הדברים: אין לך דבר בעולם המשבר את כוח הסטרא אחרא כמו הקטורת. לאור זאת, ניתן להבין שאמירת הקטורת מסייעת לאדם לחזור בתשובה, כי בזמן שנשבר כוחו של היצר הרע, ומתפורר כוח הסטרא אחרא, מייד תשובה קרובה לבוא.

וכאור לעיניים יש לנו את דברי קודשו של המקובל רבנו יהודה פתיה זצוק"ל זיע"א בספרו "שמירה לחיים", שהזהיר על חשיבות עשיית התשובה, ובפרט בעת צרות רח"ל, וכתב בזו הלשון:

"**יחזור** בתשובה שלמה, ואם רוצה לעשות תשובה ואינו יכול, כתב רבנו האר"י ז"ל: ישתדל בקריאת הקטורת, ואז יוכל לעשות תשובה שלמה".

ורמז נאה יש לזה, שהנה המילה "קטורת" עולה 715 כמנין שטות, ו"אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות", והיא גורמת לאדם לעשות תשובה כי מבטלת את ה"שטות" מהאדם, ועל ידי זה גורמת שלא יחטא.

זאת ועוד, כתוב בזוהר הקדוש (ויקהל) שהקטורת היתה תרופה מהירה לטהר את הבריות מן החטא שכל מי שהיה מריח בריח הקטורת בשעה שמקטירין אותה על גבי המזבח היה מתעורר לבו לתשובה שלמה, והיה לבו נטהר מכל הרהור רע ושובר את כל הסטרא אחרא.

וגם בספר משנת חסידים (מסכת תפילת העשיה תחילת פרק ה) כותב, שאמירת פרשת הקטורת היא סגולה לתשובה. וכן כתב גם בספר 'קב הישר' (פרק נ"ט) ובספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער האשמורת פרק יא) בשם האר"י ז"ל. ובאמת מבואר כן בספר 'נהר שלום' (דף כה ע"ב) דאמירת הקטורת בכוונה תסייענו לחזור בתשובה.

סיפור מהזוהר הקדוש על מגפה שנעצרה

בזוהר הקדוש (פרשת וירא דף ק ע"א ע"ב) מובא מעשה מופלא, על גודל מעלת קריאת פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות, וזה תוכנו בלשונונו:

רב אחא הלך לכפר טרשא, ובאותו הזמן היתה שם מגיפה, אך רב אחא לא ידע על כך דבר, והלך לבית בו היה צריך להתארח. בני הכפר אמרו זה לזה: אדם גדול בא לכאן, בואו ונלך אליו. באו ושאלו אותו: אתה לא חס על אוכדננו? אמר להם רב אחא: מה הבעיה? אמרו לו, שמגיפה קשה פרצה בכפר זה שבעה ימים והמוות הולך ומתרבה מדי יום ולא נחלש. אמר להם רב אחא: נלך מיד לבית הכנסת ונערוך תפילה גדולה לפני הקב"ה, שיבטל את הגזירה. **בעוד** הם הולכים לבית הכנסת, באו אל רב אחא ואמרו לו, שעוד שני אנשים מתו ועוד שניים נוטים למות.

אמר רב אחא: אין השעה מתאימה עכשיו לעריכת תפילה, השעה דוחקת ביותר ויש לעשות דבר שבכוחו לעצור את המוות מיד, ומהו? יש לבחור ארבעים איש, את היותר זכאים מבני המקום, ולחלקם עשרה עשרה, בכל פינה מארבע פינות הכפר, ויאמרו בכוונת הלב את סדר פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות.

מיד עשו כן שלוש פעמים, לאחר מכן הורה להם רב אחא לעשות כסדר הזה גם בבתיהם של הנוטים למות ולהוסיף הפסוקים: "ויאמר ה' אל משה קח את המחתה ותן עליה אש וגו' ויקח אהרן וגו' ויעמוד בין המתים" וגו'. בני המקום עשו כדברי רב אחא, ומיד התבטל המוות והמגיפה פסקה. באותו הזמן שמעו בת קול שיצאה מהשמיים ואמרה לגזירות: "העצרו למעלה! שהרי דין שמיים לא שורה כאן, כיוון שהם יודעים איך לבטל אותן". ועוד אמרה הבת קול לרב אחא: "במקום לסלק את המוות, תחזיר אותם בתשובה, כי לא סתם בא להם הצרות האלו". **כששמע** את זה רב אחא הכניס אותם לבתי כנסיות ודרש להם דברים כדורבנות שיחזרו בתשובה, וכן זכה להחזירם בתשובה, וקראו למקום הזה בתי מחסיא, וזה כפר טרשא וכל זה מאמירת הקטורת.

אחים יקרים, אין מדובר כאן בספר מעשיות וסיפורים חלילה, מדובר בספר הזוהר הקדוש! והזוהר בא ללמדנו ולהורות לנו את החשיבות האדירה של פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות אשר בכוח קריאתם לבטל את המוות וכל גזירות קשות.

ובפרט אם יתארגנו מניינים של קוראי פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות בכל קצות הארץ, ובכל עיר ועיר בארבע פינות העיר - לא תשרה באותו המקום מידת הדין, ויתבטלו בעזרת ה' יתברך כל הגזירות הקשות!

כמו כן נלמד מכאן את החשיבות העצומה שיש לקריאת פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות לרפואת חולים, ואף אותם שכבר נוטים למות רחמנא ליצלן. ומה טוב אם יתמיד החולה עצמו בקריאת פרשת הקטורת פעמיים ביום - בבוקר ובין הערביים - בכוונת הלב ובהתעוררות. ומצווה גדולה וזכות עצומה לכל אדם שיזכה לארגן מניינים של קוראי פרשת הקטורת בבתי החולים בארץ, כמה רפואה וישועה עשויות להימשך על ידי פעולה זו, ואשרי מי שישתדל בכך! [וגם אם זה נעשה באופן חד פעמי, יש לדבר חשיבות גדולה].

כפר שלם חזרו בתשובה על ידי אמירת הקטורת

המעשה ברב אחא שהבאנו, מסתיים בזה שרב אחא נרדם, ושמע בשנתו שאומרים לו מן השמיים, שיגיד לבני הכפר לחזור בתשובה שלמה, שהרי כל גזרות המוות והמגיפה נגזרו בגלל עוונותיהם, ומסיים הוזהר: "קם רב אחא והחזירם בתשובה שלמה". המתבונן במעשה זה, יראה פלא עצום, כיצד הצליח רב אחא להחזיר בתשובה שלמה את כל בני המקום?

אמנם יש לתרץ, על פי מה שאומר רשב"י זיע"א ב"א ב"זוהר (ויקהל ר"ה) "קטרת, תבירו דיצר הרע איהו" ביאור הדברים: הקטורת משברת את היצר הרע. ועוד אומר הוזהר: "לית לך מלה בעלמא, למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטרת" ביאור הדברים: אין לך דבר בעולם המשבר את כוח הסטרא אחרא כמו הקטורת.

לאור זאת הדברים מובנים: בזמן שנשבר כוחו של היצר הרע, ומתפורר ונשבר כוח הסטרא אחרא, מייד תשובה קרובה לבוא. ואם כן זו הסיבה שאחרי שקראו בני הכפר את פרשת הקטורת, מיד היה לכם פתוח לתשובה.

המגפה בחאלב נעצרה בזכות פרשת הקטורת

בחאלב בזמן הרב לניאדו זצוק"ל, היתה מגפה והיו מתים הרבה רחמנא ליצלן, והרב אירגן אמירת הקטורת בארבע רוחות העיר, ושלח את השמש שיתחבא מתחת לספסל בבית הכנסת ואמר לו שבחצות לילה יבואו מלאכים, ולפני שיקראו שמות לא יפחד ומיד יתפוס בהם ויאמר להם שהוא השליח של הרב ומגרש אותם מן העיר, והשמש פחד בתחילה ואחר כך תפס עוז ואמר להם, אמנם כבר הם הספיקו לומר כמה שמות ואותם השמות הלכו לבית עולם אבל מאותו יום נתבטלה הגזירה.

בזמן מלחמת עולם השניה עשו קטורת

סיפר לנו מו"ר רבי אברהם רפול זקן רבני חלב, שהוא כל יום היה נכנס לכיתה אחרת בפורת יוסף והיה אומר לנו מוסר, ובזמן שהגרמנים רצו להכנס לארץ ישראל הלכו חכמי ישיבת "פורת יוסף מקובלים" שנקראה "עוז והדר" לארבע רוחות העיר וקראו פיתום הקטורת בכל מקום בעשרה אנשים לבטל הגזירות הקשות ובפרט את הגרמנים.

"טיסת הכפרות" להצלת ארץ ישראל מהשואה האיומה

הרב יהודה פתיה זצוק"ל, ידע שמצב היהודים בארץ ישראל בסכנה ממשיית, מה גם שהמופתים הערבי שיתף פעולה עם הנאצים כדי לעזור להם לאתר את בתי היהודים, כדי להקל עליהם את הטבח ביהודים, ולכן החליט לעשות מעשה נועז ומקורי מתוך מטרה לפרוש רשת הגנה ושמירה על כלל ישראל: "טיסת כפרות" בשמי הארץ שתחסום כל גישה ופלישה עם פיתום הקטורת הארוך ושבעה כורתי ברית ועוד...

רבינו הקדוש, חכר [השכיר] מהאנגלים מטוס בריטי ששילם עליו אבא של רבי מנחם כהן, והעלו עליו 7 מגדולי המקובלים בארץ, עם לולי תרנגולות. כשהמטוס הגיע לשמי הארץ, עמדו המקובלים מול דלת המטוס הפתוחה, שחטו את התרנגולות והקיזו את דמן על גבולות הארץ.

הטייס חג כמה פעמים סביב גבולות הארץ, על פי בקשתו של הרב פתיה, ובכל הזמן הזה המקובלים שחטו ושפכו את דם התרנגולות על אדמת ישראל, כדי ליצור מעגל דמים שדרכו אף גורם עוין לא יוכל לחדור חלילה.

והנה יש מנהג בערב יום הכיפורים, לעשות לאדם כפרות עם תרנגול, ששוחטים את התרנגול ואומרים זה התרנגול ילך למיתה, ואתה תלך לחיים טובים ולשלום.

הרב פתיה ידע שלא ניתן לעשות טקס פרטי כזה לכל אדם מישראל, לכן הגה את הטקס כפרות בשמי הארץ, כדי שהתרנגולות ילכו כפרה על עם ישראל ודמם המפוזר בגבולות הארץ, לא יאפשר חדירת אויב.

בעיתון ג'רוזלם פוסט מתאריך (35/8/41) התקיים ראיון עם הטייס, שביצע את טיסת הכפרות, ששמו "ויין ואן ליד" - שהיה בעצמו ממוצא יהודי, וסיפר בהתרגשות על אותה טיסה שהיתה המזרה בחייו, ושבה היה עד ל"מנהגים המוזרים של היהודים" - מנהגים שלא הכיר, וסיפר בזעזוע על המראה הקשה של המקובלים המבוגרים לבושים בחליפותיהם השחורות

ומכוסים בדם של התרנגולות, שניתז עליהם בעקבות זרמי האויר שהגיעו מדלת המטוס הפתוחה.

מדבריו של הטייס: "דם התרנגולים היה אמור להיות מותז לכל אורך המסלול, ולכן הסירו את אחד מפתחי ההטענה, ונפרשה רשת על הפתח כדי למנוע את נפילת הרבנים החוצה".

בשעת הטיסה קראו הרבנים פרקי תהילים, והמשיכו להתפלל ולסחוט את דם התרנגולים מחוץ למטוס. בסוף הטיסה חזרו כולם להרים את הכלובים, כאשר גופות התרנגולים מתפזרות על רצפת המטוס.

הטייס מספר ששאר חבריו הטייסים צחקו ולגלו לו "אתה והתרנגולים שלך..."
 והנה כשלושה שבועות אחרי "טיסת הכפרות", רומל נסוג והובס, ועם ישראל ניצל מפלישת הנאצים...

הטייס פגש שוב את חבריו בחדר האוכל בתחושת נצחון, ואמר להם: "נו, מה עכשיו אתם חושבים על התרנגולים שלי? הטייסים השתתקו. "אני עצמי לא הייתי מאמין לסיפור הצלה כזה - לולא אני עצמי השתתפתי בו!"

ימים ספורים אחרי נסיגת הנאצים נפטר רבינו הקדוש לבית עולמו, אחרי שסיים את משימתו להציל את עם ישראל, אך לא זכה בעצמו לראות את פירות מעשיו. בדיוק כאשר הצבא השמיני של הגנרל מונטגומרי ניצח במערכה, נפטר הרב בשקט בירושלים בסוף 8/1942.

[עוד סיפר ר' עמנואל כדורי שאביו סיפר לו שהיה מקורב מאוד לחכם יהודה פתיה, ואמר להם חכם יהודה אני זקן וקשה לי לילך תעשו איך שאומר לכם תקבלו עליכם צום ותלכו לקבר של האור החיים הקדוש עם ספר תורה ותתפללו ותזעקו שם כל היום כולו, וכך עשו ומשהתחילו להתפלל באו שלשה יונות יושבות שם כל התפילה. בסוף היום חזרו לחכם יהודה וסיפרו לו על היונות, ואמר ג' יונות אלו הם אבות העולם וא"כ מעתה הכל יסתדר, וכך היה].

לאומרה בכוונה ומתוך קלף בכתב אשורית

בספר "סדר היום" (חלק סדר עבודה) כתב: "וענין הקטורת הוא ענין גדול לבטל כל נגע וכל פגע רע, כמו שהביא הזוהר פרשת ויקרא שהוא משבר הקליפות ומונע ממנו יצר הרע. הנה בדבר נקל יכול אדם להנצל מכמה ענינים גדולים, סוף סוף יהיה קורא אותו בכוונה ובדעת שלמה. והחושש עליו ועל נפשו ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה ולכתוב כל ענין הקטרת בקלף כשר בכתבת אשורית ולקרות אותו פעם אחד בבקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ערב".

זמרן רבינו חיים פאלאג'י ז"ע בספרו כף החיים (סי' יז סעיף יח): "הזהיר בספר שכחת לקט מערכת ב', דכשואמר פטום הקטרת יסתכל באותיות, כתב בספר ערך לחם למוהריק"ש ז"ל, דיקרא מתוך הספר".

אמנם מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א בשו"ת יביע אומר (חלק ט' יורה דעה סימן כ"ג) מביא את המנהג לכתוב פרשת הקטורת על קלף בכתב אשורית, ודן בזה, שהרי אסור לכתוב על קלף בכתב אשורית פרשיה אחת מפרשיות התורה (ראה שו"ע יורה דעה סימן רפ"ג סעיף ב) וסיים בזה הלשון: "ועל כל פנים נראה דלכתחילה אין ראוי לכתוב פטום הקטורת בפני עצמה, רק בדיעבד מותר לקרוא בה, כמו שכתב בשו"ת גנת ורדים, ובכף החיים (סופר, סימן קל"ב אות כ"ג) הביא דברי הגר"ח פלאג'י שנוון לכתוב פטום הקטורת בכתב אשורית על קלף, עיין שם. ולפי האמור אין לעשות כן לכתחילה", עד כאן דברי היביע אומר. ועצה לזה כתבו האחרונים שלא יכתוב יותר משלוש תיבות בכל שורה, ובזה יצא אליבא דכולי עלמא.

ימנה את הסממנים באצבעותיו

כתב בסדר היום: יזהר לומר סדר הקטורת שבפסוקי התורה ובסדר הברייתא, בכוונה גדולה ובמתון. שכל תיקון העולמות וההצלה מצרות הכלל והפרט, תלויים בזה. וגורם לקרב הגאולה ולאקמא שכינתא מעפרא, ויזהר שלא ידלג שום אחד מהסממנים. וטוב מאוד למנותם באצבעותיו, כדי לעשות קצת פעולה בדינו, ואז יצטרפו הדיבור והמעשה כאילו הקטרנו ממש. עד כאן דבריו.

ועיין מה שכתב הבן איש חי (שם אות ח) פרשת התמיד והקטורת יאמר בכונה גדולה, שרבו מספר מעלותיה, והקריאה עומדת במקום ההקרבה. וימנה באצבעותיו הסממנים של הצרי והצפורן וכו'. וכתבתי בספרי "מקבציאל" בסיעתא דשמיא שהמנין מורה על חשיבות ומעלה. ולכן קימא לן ש"כל דבר שבמנין אפילו באלף לא בטל", ועוד, שבזה תתעורר הכונה יותר, ועוד איכא טעמא במנין האצבעות שאף על גב שקריאתינו עולה במקום הקטרה, עם כל זה לרוב יקר תפארת המצוה הזאת, נצרף עם שיח שפתותינו איזה תנועה של מעשה, ולכן נמנה באצבעות כדי לעשות קצת פעולה בדינו בדבר זה, ואז יצטרפו הדבור והמעשה כאלו הקטרנו ממש.

ולכן נראה לי דטוב למנות באצבעות הימין דוקא, ודלא כמו אלו שכתבו למנות בשתייהן כדי לזכות שתי ידות כאחד, חדא דמעשה הימין מסוגלת יותר בכ"מ, ועוד כי הכהן המקטיר

בבית המקדש היה מקטיר בימין. ועוד כתבתי שם טעם למנות באצבעות כי הי"א סמנים הם בירורים של ז' מלכים שהם ז' ספירות חג"ת נהי"ם, וידוע דחמש אצבעות הם כנגד ספירות חסד גבורה תפארת נצח והוד כמו שכתוב בשער הכוונות (דרוש הציצית), ונמצא רוב ז' ספירות נרמזים באצבעות היד לכך מונה בהם.

ובספר כתר מלכות (כתב יד) איתא, שגם כאשר קורא המקרא של קח לך סמים וגו' גם כן ימנה באצבעות לפי הדרשה שדרשו חז"ל מהמילים האלו י"א סמנים, דהיינו "קח לך סמים" ימנה שתיים, וב"נטף ושחלת וחלבנה" ימנה עוד שלש, וב"סמים" השנית ימנה עוד חמשה, וב"לבונה זכה" ימנה עוד אחת, ויפה כתב בזה, ומסתבר טעמיה, וכן אני נוהג, עד כאן לשון הבן איש חי.

מעלת קריאת פרשת הקרבנות

הקטורת נקראת "קטורת" מלשון "קשר" כי היא מתחברת וקושרת את כל הספירות ביחד, והיום בזמננו, אף שאין לנו קטורת, יש לנן את קריאת פרשת הקטורת, בבחינת "ונשלמה פרים שפתינו".

ובאמת אם יכול האדם יאמר גם פרשת קרבנות, כידוע שבא אברהם אבינו לפני הקב"ה, אמר לו במה אתה אומר לי שיוציא את בני ישראל ממצרים ברגע שאני יודע שהן יחטאו, אמר לו הקב"ה על ידי הקרבנות אני מכפר להם, אמר לו אברהם ומה יעשו שלא יהיה בית המקדש, אמר לו הקב"ה יקראו לפני פרשת הקרבנות, וכאילו הם הקריבו ממש, התורה מכפרת על הכל ויש לה כח גדול, ובפרט שאדם מתעסק בפרשת הקרבנות.

במגילת אסתר כתוב "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" בא המן הרשע ואמר לו המלך מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, ואמר לו יביאו לו לבוש אשר לבש המלך וסוס וכו' אמר לו המלך כך תעשה למרדכי, הלך, וכי יש לו ברירה, לבית מדרש ששם היה יושב מרדכי ועסוק בשקו ותעניתו, וראה שלמד עם תינוקות של בית רבן, מה למד איתם, קמיצה של העומר, ולכאורה מה לומד זאת עכשיו, יש גזירה, אלא זה ענין הקרבנות, כשבא המן הרשע שאל מה אתם לומדים אמר לו הלכות קמיצה, אמרו לו זה קצת לקחת מהסולת ולהשים אותו ע"ג המזבח, אמר להם דעו לכם באה קמיצה קטנה זו, ודחתה כל עשרת אלפים ככר כסף שלי, סך הכל למד איתם עניני קמיצה, אומר החפץ חיים כמה מעלת מעשה הקרבנות וללמוד מעלתם, וידוע שהיה לו לחפץ חיים כולל מיוחד ללמוד מעשה הקרבנות. וכן לחפץ חיים יש

מכתבים ארוכים על הקטורת, [וכן אמר לתלמידים שלו אתם כל שבת תקראו את הזהר של הפרשה וכן עשה בעצמו].

התרופה לכל בעיות זמננו

היום בפרט יש בעולם את המחלה הקשה ויש חולים לא עלינו רחמנא ליצלן, זה התרופה וזה זהר מפורש, וגם כעת שכל אויבינו קמים עלינו, אנחנו צריכים להכין נשק למלחמה וזה הקטורת, ואין צריך צומות וסיגופים אלא רק אמירת מעשה הקטרת.

ה' יזכינו שיבטל מעלינו כעם ישראל גזירות קשות ורעות ויגזור עלינו גזירות טובות, ויהיה בכל בית בישראל שמחה וישועה.

"וַיִּרְא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מִשֶּׁה לְרֹדֶת מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מִשֶּׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (לב, א)

התמיהה העצומה במעשה העגל

הנה יש לתמוה בענין חטא העגל, שלכאורה הוא דבר שאין הדעת משיגתו ולא מובן בשכל אנוש, כיצד עם ישראל אחרי שראו את כל הניסים והנפלאות שעשה להם הקב"ה במצרים, וקריעת ים סוף, והורדת המן, ופלאי מתן תורה, כולם ניסים מעל הטבע, אחרי שראו כל זאת, כיצד העיזו עכשיו לעשות הרעה הגדולה הזאת לכפור בהקב"ה? ועוד, כיצד שיערו בדעתם שהזהב שהוציאו מנומיהם שממנו נעשה העגל, הוא אלהיהם שהעלו אותם ממצרים, והרי דבר זה לא יאמרו אפילו חסרי הדעת שאין חסרי דעת כמותם בעולם?

ולכן ראינו לנכון להביא כאן מה שכתב ה"מעם לועז" והמדרשים והזוהר הקדוש והמפרשים על חטא העגל, זאת כדי שנוכל להבין מעט את כל המעשה הזה איך וכיצד היה.

הטעות במנין הארבעים יום

בשבעה בחודש סיון כשעלה משה רבנו להר סיני לקבל את לוחות הברית, אמר להם לישראל, "דעו שאני עולה למרום להביא לכם את לוחות הברית, ואני עתיד להתעכב שם ארבעים יום ולא יותר", ובסוף ארבעים יום, בתוך ו' שעות של היום אחזור אליכם עם לוחות הברית.

וחשבו ישראל שיום ז' בסיון - יום עלייתו - הוא בכלל החשבון של הארבעים יום, ואם כן מנין הארבעים יום מתחיל מאותו יום, ומסתיים בט"ז בתמוז. אבל הם טעו, כיון שהארבעים

יום היו ימים שלמים עם הלילות [שלפניהם], ואם כן ז' בסיון לא נכלל במנין, כיון שלא היה לילו [שלפניו] עימו, ואם כן הארבעים היום נשלמים רק ב"ז בתמוז.

ויש אומרים שבאמת היו צריכים הארבעים יום להסתיים בט"ז בתמוז [שלא היו ארבעים שלמים עם הלילות] ואותו יום שעלה, היה בכלל ארבעים, והטעות היתה רק בשעות היום, שיום ט"ז בתמוז היה מעונן, והיו סבורים שכבר עברו שש שעות מתחילת היום, ומשה אמר להם שיבוא אחרי ארבעים יום בתוך ו' שעות של היום.

ואף על פי שלאמיתו של דבר, משה לא בא באותו יום אלא למחרתו, ואם זה נכון שטעו רק בשעות הרי היה צריך לבוא באותו היום לאחר ו' שעות? אלא שלאחר שאמר הקב"ה למשה שישראל עשו את העגל, נתעכב עוד יום אחד, כדי להתפלל עליהם.

ואז אמרו ישראל, כיון שעברו ארבעים יום שקבע, וגם עברו שש שעות ולא בא, סימן שהוא נפטר, וזהו שנאמר כאן "וירא העם כי בשש משה לרדת" שראו שנתעכב ואמרו ודאי נפטר, ו"בשש" הם תיבות "בא שש", אמרו כיון שעברו שש שעות ולא בא, משמע שהוא נפטר.

והיה להם גם טעם והגיון שמשה נפטר, כי אמרו בלבם, כיצד יתכן הדבר שיתקיים משה ארבעים יום ולילה בלי מאכל ומשקה? ואם כן בודאי נפטר.

השטן השתדל מאוד לבלבל דעתם

והשטן השתדל מאוד באותה שעה לבלבל את דעתם, כי ידע שאם יקבלו את הלוחות הראשונות שנעשו בידי הקב"ה, שוב אין מלאך המות - השטן - שולט בהם, והיה מתבטל המות מישראל, והיו עוד מעלות אחרות מיועדות להם בגין אותם לוחות. לכן נכנס השטן למשוך את לבם לעשות העגל, כדי שמשה ישבור את הלוחות ויאבדו ישראל מעלת הלוחות הללו, והשטן לא יאבד את השליטה עליהם.

ולכן השטן לבלבל את העולם, והראה להם חושך וערפל גדול בעולם, כדי שיאמרו בודאי נפטר משה, והראה שיש חושך גדול וערפל בעולם, וגם הלא עברו שש שעות.

ולא הסתפק השטן בזה, אלא גם הראה להם דמות ארונו של משה פורח באויר, שיראוהו כמת, וראו אותו ישראל ואמרו הנה האיש משה מת, וזהו שנאמר כי "זה" משה האיש, שכל מקום שנאמר "זה", פירושו שהדבר לפנינו וניתן להצביע עליו באצבע, והרי משה לא היה לפניהם עתה, ואיך נאמר "זה"? אלא רמז בזה למה שאמרנו, שהראה להם השטן את ארונו באויר השמים שיראוהו מת.

זה שאמרו "לא ידענו מה היה לו", ולא אמרו בפירוש שהוא מת, שאמרו בלבם יתכן שכל זה שאנו רואים הוא מעשה שטן, ובאמת אינו מת, ולכן לא אמרו בפירוש שמת, אבל אמרו "לא ידענו מה היה לו", שמא בהיותו מקודש ביותר, פרח ממנו חומרו ונעשה כולו רוחני כמו מלאך ונשאר ברקיע, או שמא נשרף באש היוצא מן המעיין שבראש ההר, או שבלעו ענן אחד, או שזרקו למקום נדח ולא ידענו מה היה לו.

עיקר העגל נעשה על ידי הערב רב שנתקנאו בישראל

באותה שעה עמדו כל אנשי הערב רב שהיו ארבעים אלף נפש, וביניהם היו שני מכשפים גדולים שנקראו יונוס וזימברוס, שהיו המכשפים הגדולים של פרעה במצרים והם היו בניו של בלעם [ויש אומרים בניו של בעור אבי בלעם] ונכדיו של לבן הארמי. והלכו ובאו כל הערב רב אצל אהרן בכוונה רעה.

ויש אומרים שכמה מבני ישראל הצטרפו לערב רב, אבל יש אומרים שבני ישראל לא דיברו כלום בעניין זה של העגל, אלא הכל בא רק מן הערב רב, ורק הם ביקשו בקשה זו.

ודע שכל העצה הרעה הזו של הערב רב לעשות העגל באה מתוך קנאה שנתקנאו בבני ישראל, מפני שראו את שבעת ענני הכבוד מכסים את ישראל במדבר ושומרים עליהם יפה, ואילו עליהם לא כיסו ונשארו בחוץ יחד עם הבהמות. ועוד ראו שרק בני ישראל אוכלים את המן מיד כאשר הוא יורד, כמו שנאמר בפרשת בשלח: "ובני ישראל אכלו את המן", כלומר, רק "בני ישראל" הם שאכלו את המן, אבל הערב רב אכלו ממנו רק אחר שנמס ונעשה מים.

ודברים אלו גרמו להם לקנאה בבני ישראל. וכשהיה משה ביניהם, היה מפיסם בדברים, ולא היה להם עוז לקום כנגד ה' יתברך, אבל עכשיו שמשה לא היה שם, היה להם העזות הזו.

ועוד שאמרו הערב רב בלבם, הקב"ה לא רצה לקבלנו, ורק משה ביקש מאתו לקבלנו, עכשיו שהוא מת יאמר הקב"ה לישראל להדיח אותנו מקרבם, וזה שלא צוה כן עד עכשיו, מפני כבודו של משה לא צוה, ועכשיו שהלך מביננו רוצים אנו לעשות מנהיג במקומו של משה שיהיה מנהיגנו ומגיננו.

והלכו אצל אהרן שיעשה להם מנהיג לחוד, שהיו הערב רב חושבים שבני ישראל מתנהגים על פי ענני הכבוד בראותם שהם חונים במקום שחונים העננים, ונוסעים בעקבותם, והעננים היו בזכות אהרן. ולכן חשבו שהמנהיג של ישראל הוא אהרן, בראותם שכל הנהגתם היא

למעשה על פי אהרן כי העננים בזכותו. לכן נתכנסו כל הערב רב אצל אהרן וביקשו ממנו שיעשה גם בשבילם מנהיג לחדוד. וזהו שאומר הכתוב, "קום עשה לנו אלהים", "לנו" - בא להודיענו שהם ביקשו מנהיג לעצמם, ואמרו לאהרן בעזות מצח גדולה, קום עשה לנו אלהים. וכן תראו שהטעם על התיבה קום הוא "פסק", לפי שאמרו לו בעזות גדולה קום ועשה לנו מנהיגים שילכו לפנינו וינהיגו אותנו. וכשם שאתם יש לכם ב' מנהיגים והם עמוד הענן ביום ועמוד האש בלילה, אף אנו רוצים כאלה, שכן משה רבנו שהיה מנהיגנו גרם לנו הרבה רעה, שהוציא אותנו ממצרים שם היינו שרוים בטובה, שלא היה עלינו שום שעבוד של עבדות, ועשה לנו רעה כזאת שהוציא אותנו ממקום שלווה אל המדבר הזה, לא ידענו מה היה לו, לכן אנו רוצים עכשיו מנהיג שינהיגנו.

הרגו את שבעים זקנים ואת חור ואז באו לאהרן

והלכו תחילה אצל שבעים הזקנים ואמרו אליהם: "דעו שבשעה שעלה משה למרום, אמר לנו שיחזור לכאן כעבור ארבעים יום, ועכשיו עברו ארבעים יום וגם עברו ו' שעות ועדיין לא בא, ולא ידענו מה היה לו, ועכשיו קומו ועשו לנו אלהים [אלילים] אשר ילכו לפנינו ויורו לנו את הדרך שעלינו ללכת".

אמרו להם הזקנים: "כיצד אתם מעיזים לכפור בה' יתברך ורוצים לעבוד עבודה זרה אחרי כל הניסים והנפלאות שראיתם במו עיניכם?" משראו העם שאין הזקנים מטים אוזן לדבריהם עמדו והרגו את כל שבעים הזקנים.

באותה שעה קם חור בן מרים ואמר להם: "כלום אין אתם זוכרים את כל אותם הניסים שעשה לנו משה? ואם כן למה אתם מתפלאים על שהוא נמצא בהר כל כך הרבה ימים בלי מאכל ובלי משתה? בודאי שלגבי משה רבנו שנעשו על ידו ניסים מרובים כל כך אין בזה משום חידוש, ואפילו אם נאמר שמת משה, כיצד אתם מעיזים למרוד בהקב"ה אחרי שעשה לכם חסדים מרובים כל כך?" כאשר ראו שאף חור אינו נותן להם לעשות דבר, עמדו והרגו גם אותו. עמדו והלכו אצל אהרן ולקחו עמם דגלים כאנשי צבא, ואמרו לו: "דע, אם אין אתה עושה רצוננו, אנו הורגים אותך כדרך שהרגנו את אלה המוטלים לפניך, ולכן חשוב יפה בזה". ואמנם היה אהרן מוכן למסור עצמו למיתה ולא לעשות רצונם, אלא שלאחר שחשב הרבה נימוקים, אמר, מוטב להודות לדבריהם ולעשות רצונם. ולהלן בעזרת ה' נביא את הנימוקים שהביאו את אהרן להשמע להם.

בני ישראל לא בקשו עבודה זרה אלא אמצעי בינם לקב"ה

ואף על פי שאנשי הערב רב הם שהתחילו בדבר זה, כדי להחטיא את ישראל, עדיין קשה כיצד התפתו ישראל ללכת אחריהם והאמינו במה שאמרו הערב רב שהעגל הוא שהעלה אותם ממצרים?

אבל באמת עלינו לדעת, שישראל לא ביקשו עבודה זרה ממש כדי לעבדה, שאם כן, היה הכתוב צריך לומר: "קום עשה לנו אלהים אשר נעבדהו", ומאחר שנאמר: "אלהים אשר ילכו לפנינו", משמע שלא התכוונו לעשות אלהות כדי לעבדה.

ועוד, אילו היו מבקשים מאהרון לעשות להם אלהות כדי לעבדה, למה אמרו "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו", שמדבריהם משמע שזה שהיו מבקשים לעשות אלהות, היינו מפני שלא ידעו מה היה למשה, וביקשו להם מישהו שיהיה במקום משה, ואם את משה לא החזיקו לאלהות, ודאי שמה שביקשו שיהיה במקומו לא נתכוונו שיהיה להם אלהות. אלא בודאי שהם האמינו בה' יתברך שהוא אחד ושמו אחד, והוא שברא אותם והוציאם ממצרים ועשה להם את כל הניסים, ולא כחשו בו.

וגם שכבר נוצר העגל, לא החזיקו אותו לאלוה, והראיה הגדולה ביותר לכך, שהרי למחרת כשירד משה ושרף העגל וכתשו לעיניהם לא אמרו לו דבר, ואם היו מחזיקים אותו לאלהות, כיצד נתנו למשה לשרוף אלהותם ולא אמרו דבר.

מכל זה מוכח, שהם ביקשו רק מנהיג שינהיגם ויראה להם הדרך, ויובילם במדבר וינהיגו על פיו, כדרך שהלכו אחרי משה. וזה שאומר הפסוק: "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו", כלומר, זה שאנו מבקשים אינו ח"ו אלהות שנעבדהו, אלא מנהיג שיראה לנו הדרך במדבר, לפי שדבר זה עשה לנו משה, ועכשיו לא ידענו מה היה לו, ורצו מנהיג אחר במקום משה.

ולפי זה המילה "אלהים" שבפסוק "עשה לנו אלהים", אין פירושה אלהות ממש כמו בשאר מקומות, אלא הכונה "אדון" כמו שנאמר: "ראה נתתיך אלהים לפרעה" (שמות ז), ששם הכונה עשיתך אדון לפרעה.

ואם כן בקשת מאהרון היתה, שיעשה להם דמות הדומה לאחד המזלות, שתרג הרוחניות שלה לעולם הזה, ותודיע להם העתידות ותנהיג אותם במקומו של משה, ותשמש אמצעי בינם ובין הקב"ה כמו שראו במצרים שהיו המצריים עושים דמויות של מזלות, ואמרו לישראל שהם

יודעים להוריד הרוחניות של אותם המזלות ושיש ממשות בהם, כך רצו לעשות עכשיו ישראל. ואמרו לו שאין בזה שום איסור, כיון שאין עושים צורה זו כדי לעבדה אלא כדי להוריד את הרוחניות של אותו המזל המושל עליה, ותהיה אמצעי ביניהם ובין הקב"ה שתודיעם כל מה שעתידי לקרות, וכל האיסור שאסר לנו לעשות פסל ותמונה, הרי זה רק כשמתכוונים לעבדם, כמו שנאמר: "לא תעשו לכם פסל וכל תמונה.. לא תשתחוו להם ולא תעבדם", אבל כשאין עושים אותם לשם עבודה, אין בכך כלום.

עם ישראל יחסו למשה כוחות כישוף

ויש אומרים, שאמנם ישראל האמינו בקב"ה אבל אמונתם היתה חלשה, שהם ייחסו את כל הניסים והנפלאות לכוחו של משה, שאחרי כל הניסים והנפלאות שעשה להם משה בשם ה' יתברך, עדיין עלתה בליבם מחשבה שמששה עשה הכל מדעת עצמו על ידי כשפים חלילה, וכפי שראו את המצריים שעשו הרבה דברים בכשפיהם. ולפי מחשבה זו, גם יציאת מצרים לא היתה על פי ה' אלא בכח כשופיהם של משה ואהרן שחכמתם היתה יתירה מזו של המצריים ולכן ניצחום והוציאום ממצרים. וכן אנו רואים שישראל ייחסו היציאה ממצרים למשה ואהרן, כפי שנאמר בפרשת בשלח שאמרו: "כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה", שהתלוננו על משה ואהרן שהוציאו אותם מארץ מצרים למדבר הזה להמתים ברעב, ולא היה על פי ה' יתברך, ואילו משה ואהרן השיבו להם ואמרו: "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים בכוחו הגדול" ואנו לא עשינו כלום מדעתנו.

ואף על פי שבקריעת ים סוף נאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", שמשמע מכאן שהאמינו מכאן ואילך שכל מה שעושה משה הוא על פי הקב"ה, בכל זאת חזרו בהם לאחר מכן ואמרו: "היש ה' בקרבנו אם אין" (שמות יז), דהיינו, שהתחילו לפקפק אם זה שמששה עשה, על פי הקב"ה הוא, או מדעתו עשה. וכל זמן שהיה משה ביניהם לא היה להם העוז והאומץ לחקור בדבר הרבה, לפי שהיו מתייראים ממנו. ועכשיו שראו שלא בא משה, התקהלו על אהרן, ואמרו בודאי יודע אהרן כיצד עשה אחיו את כל הפלאים האלו, ואם כן יעשה לנו איזה דבר שיהיה במקומו של משה, ויעשה לנו כל הניסים שעשה לנו משה.

למה לא המליכו את אהרן במקום משה?

ולפי זה בני ישראל אמרו לאהרן, רוצים אנו שתעשה לנו דמות ותשרה עליה רוחניות מן השמים, ויהיה לנו במקומו של משה, שיעשה לנו כל הנפלאות שעשה לנו משה, וזה שאנו

רוצים שתעשה לנו דמות של משה ואין אנו מבקשים ממך שתהיה אתה מנהיגנו במקום משה, מפני שאנו רוצים מנהיג שלא יחסר לנו אפילו רגע אחד, ולא יהיה כמו משה שהניח אותנו והלך. וזהו שאומר הכתוב, "אשר ילכו לפנינו", כלומר: שיהיה מנהיג שילך תמיד לפנינו, ומעתה ואילך אין אנו רוצים במנהיג שיהיה בשר ודם, כיון שכל הצרות שסבלנו עד עכשיו הרי הם בגלל זה שמנהיגנו הוא בשר ודם כמונו, ולכן אין אנו יודעים מה היה לו. שאין אנו יודעים אם הוא חי או אירע לו אחד המאורעות העלולים לארע לבשר ודם. וזהו שנאמר: "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו". "האיש" למה נאמר? והרי ברור שהיה איש ולא מלאך? אלא כך אמרו ישראל, מאחר שמשה מנהיגנו הוא "איש" ולא רוחני, אירע לו מה שאירע, ולכן אנו רוצים שמכאן ואילך יהיה לנו רוחני שיהיה קיים לעד ולא תהיה לו קיצבה.

"וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרֵדֶת מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (לב, א)

למה משה לא ירד לפני הזמן כדי שלא יחטאו בעגל?

האור החיים הקדוש מקשה: מדוע הקב"ה לא הוריד את משה קודם הזמן, ומה בכך שיפסיד שש שעות בשמיים, ובלבד שעם ישראל לא יעשו את החטא הנורא, חטא העגל?

מתרץ האור החיים הקדוש: שמשה היה חייב להיות בהר ארבעים יום מלאים, כדי שיוכל ללמוד את כל התורה, כי בארבעים יום הוא למד את ארבעת חלקי התורה "פשט רמז דרש וסוד", והם התחלקו כך: עשרה ימים ללימוד הפשט, עשרה ימים ללימוד הרמז, עשרה ימים ללימוד הדרש, ועשרה ימים ללימוד הסוד, ואם כן, אם היה יורד שש שעות קודם, הרי מלימוד תורת הסוד יחסרו שש שעות, ולא רצה הקב"ה למסור לו תורה חסרה שאינה שלימה.

שמטו העם פני השור שבמרכבה

כשעשו ישראל העגל ואמרו "קום עשה לנו אלהים", שמטו פני שור שבמרכבה. כי השר המנהיג פני שור שבמרכבה שמו "אמציה", שהוא בגימטריה "קום", וזהו הלשון "קום עשה לנו אלהים", שבמילת "קום", שמטו פני השור שבמרכבה על ידי הממונה אמציה.

"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶהְרֵן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנִיתִכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלַי" (לב, ב)

הטעמים שהסכים אהרן לעשות את העגל

התמיהה נוספת שיש במעשה העגל, מדוע אהרון הסכים להם לעשות העגל, אחרי שהזקנים חזרו מסרו נפשם כדי לא לעשות את זה, מדוע אהרון גם כן לא מסר נפשו כמותם? ונאמרו בזה כמה וכמה נימוקים:

הנימוק הראשון: הגמרא במסכת סנהדרין (ז). אומרת: אחרי שהרגו את חזר שהיה נביא, עכשיו אם יסרב יהרגו גם אותו שהוא כהן, ויתקיים בהם הכתוב: "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא" (איכה ב), ויגדל עונם מאוד מאוד, ולא תהיה להם כפרה על עוון כזה לשפוך שני דמים של כהן ונביא, ולכן סבר אהרון שמוטב שיעשה להם העגל שהוא עוון שיש לו תקנה, ולא יעשו העוון הזה להרוג כהן ונביא שאין לו תקנה.

ועוד שראה אהרן שהם אדוקים ברעתם, ואין שום אפשרות שישובו מרעתם, לכן אמר, אם אסרב להם ולא אמלא מבוקשם יהרגוני, ואחר כך ממילא יעשו מה שהחליטו לעשות, ונמצאים עושים ב' עבירות, שופכים דם נקי וגם עובדים עבודה זרה. לפיכך אסכים לדבריהם, ובזה יעברו רק עבירה אחת עבודה זרה.

הנימוק השני: אמר אהרון, יודע אני שמשה יבוא סוף סוף, ואם לא היום, יבוא מחר, ולא יתעכב הרבה. ואם אומר להם שאינני רוצה למלאות מבוקשם, ילכו ויעבדו עבודה זרה כבר היום, לכן אסכים עימם, וכך אעכב הדבר, ובינתיים יבוא משה ולא יבואו לידי עבודה זרה.

משל למה הדבר דומה, לכן מלך שמרד באביו, וביקש להכנס לארמון המלך לבצע את זממו, ומצא פתח פתוח שדרכו יוכל ליכנס. לקח דקר והתחיל להרוס כותל הארמון. אמר לו פדגוג [החונך שלו] תן לי הדקר ואני אהרוס לך הכותל, כדי שלא תתעייף. וכונת הפדגוג היתה לקחת ממנו הדקר ולהראות כאילו רוצה לעשות רצונו, ויעכב הדבר עד שיראה המלך וימנעוהו מכך. והיה הפדגוג קודח הכותל לאט לאט, עד שנסתכל המלך וראה מה הוא עושה, אמר המלך, יודע אני שאתה קודח בכותל מתוך כוונה טובה לעכב את בני ממעשהו הרע, אף אני אגמול לך שכרך שאתה תהיה פדגוג ולא אחר. אף כאן ראה אהרן שישראל עמדו עליו והם צועקים, ואם לא יעשה רצונם יהרגוהו ויעבדו עבודה זרה, אמר להם המתינו ואני אעשה לכם, שאני כהן, ואני בעצמי אבנה לכם המזבח ואקריב הקרבן. וכונתו היתה לעכב הדבר ככל האפשר שכן

בינתיים יבוא משה. אמר הקב"ה לאהרן, יודע אני מה היתה כונתך, שביקשת לעכבם שלא יעבדו עבודה זרה, והיה נוח לך להיות בעצמך כומר לעבודה זרה ובלבד שלא יעבדו עבודה זרה, חייך, שאתה תהיה הממונה על ארמוני, שאתה תהיה הכהן ועל ידך יוקרכו הקרבנות בבית המקדש.

הנימוק השלישי: אמר אהרן, אם הם עצמם יעשו העגל, יאמרו אחר כך, מי שעשהו בודאי ידע מה שהוא עושה, ודבר גדול הוא שיש בו ממשות ויבואו הרבה לטעות אחריו. אבל אם אני אעשהו לא יבואו רבים לטעות אחריו, שאני אומר להם, זה שעשיתי אותו מפני שאני יודע שאין בו כל ממש וכולו הבלים, ואם כן כיצד אתם באים לטעות אחריו.

הנימוק הרביעי: אמר אהרן, בין כך ובין כך הם כבר עבדו עבודה זרה, אחרי שכבר חשבו על כך בלבם, שבכל עבירות שבתורה אין מחשבה מצטרפת למעשה, חוץ מאיסור עבודה זרה שמחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, אם כן הם כבר עברו את העבירה והקב"ה יכול ליפרע מהם. נמצא שכזה שאני עושה אינני גורם להחטיאם, כיון שבין כך נחשב הדבר שכבר עבדו עבודה זרה. וכנגד זה אם לא אעשה להם העגל ולא יהיה להם עגל, יהיה להם נזק אחר, שהם יחשבו שלא עבדו עבודה זרה, כיון שרק הרהרו, כי יסברו שעבודה זרה דינה בזה כשאר עבירות שמחשבה איננה מצטרפת, ואם כן לא יחזרו בתשובה. והיום או מחר כשתבוא עליהם פורענות יחשבו בלבם שהקב"ה עשה להם עוול ששלח עליהם פורענות בלא חטא. וגם יהיה בדבר משום חילול ה', שיאמרו הגוים מבלי יכולת ה' להביא אותם אל הארץ המובטחת הרג אותם במדבר על לא עוול בכפם.

לכן עשה להם העגל ובכך התגלה עונם, וכיודעם חטאם יחזרו בתשובה, וכן כשתבוא עליהם פורענות ידעו שבחטאם באה עליהם, והקב"ה לא עשה להם עוול, שידעו שעשה להם כן בעוון העגל. וכן לא יהיה פתחון פה לאומות שיראו רעתם, שיבינו שבא להם בגלל שאחרי כל הפלאים שעשה עמהם הקב"ה, הלכו הם ועשו העגל וכפרו בה' יתברך.

ונימוק זה רמוז בפסוק שנאמר אחר כך (לב, כה): "וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרון לשמצה בקמיהם", ומפרש רש"י ש"פרוע" הוא מלשון "מגולה". ולפי הנ"ל כוונת הפסוק, כשראה משה את העוון שעשה העם שעוון גלוי הוא, שגילהו אהרן.

ומדוע עשה כן אהרון לגלות העוון? ממשיך הפסוק: "לשמצה בקמיהם". פירוש, שיהיה לבזיון לעומדים להגן עליהם ולדבר עליהם טובות, שיאמרו מה חטאו האנשים האלה שבאה עליהם פורענות, שאז יראו העגל שעשו יסתם פיהם ולא יהיה להם עוז לדבר כן.

משל למה הדבר דומה, לאדם שיצא לו נגע קשה בבשרו והראה את הנגע לרופא, אם הרופא אינו בקי במלאכתו הוא נותן לו רטיות שונות המכסות את המכה עד שנעלמת מעין רואים, ומבחוץ נראית כאילו עברה, אבל באמת לא עברה, אבל אם הרופא מומחה במלאכתו הוא מתחיל לחתוך בבשר סביב המכה והוא מגלה אותה, ועושה כן לטובה, לפי שרוצה לראות מה נעשה בתוכה, ואחר כך נותן עליה סממנים לרפאותה והוא מרפאה כליל. אף אהרן עשה העגל כדי לגלות את עוונם ויעשו הרפואה, שיחזרו בתשובה.

ומפני כל הטעמים האלה האמורים כאן, הסכים אהרון לעשות העגל, ולא נהרג כמו הזקנים וחרור.

”וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהְרֶן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזֹּהֵב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלַי: וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזֹּהֵב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל אֶהְרֶן” (לב, ב-ג)

הנשים סרבו לתת את התכשיטים

אומר רש"י אם נדייק בפסוק נראה שאהרן ביקש להביא את הנזמים של הנשים והילדים, שהרי כתוב: "נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותכם", ואילו מה קרה בפועל? "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", והרי היה צריך להיות כתוב "את נזמי הזהב אשר באזני נשיהם", אלא משמע שהם הביאו את הנזמים של עצמם ולא של הנשים. וצריך להבין מדוע לא עשו כדבר אהרון?

מסבירים חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מה), שהעם הלכו אצל נשותיהם כדי ליקח מהן את נזמיהן, אמרו להם נשותיהם, "חס וחלילה שניתן את נזמינו לעבודה זרה, ונכפור בה' יתברך אחרי כל הניסים והנפלאות שעשה לעינינו במצרים ובים ובהר סיני, לא נשמע לכם ולא ניתן את נזמינו לעבודה זרה!"

משראו הגברים שאין נשותיהם שומעות להם להתפרק מנזמיהן, אז: "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", שכן דרך המצריים והערביים הגברים לענוד נזמים באזניהם.

ראש חודש הוא המועד של הנשים שלא חטאו בעגל

ומוסיפים חז"ל (בפרקי דרבי אליעזר שם) שבגלל אותה טובה שעשו הנשים שסירבו לתת את נזמיהן לעבודה זרה, פרע להן הקב"ה שכר מיוחד, שיש מועד אחד שאין לאנשים חלק בו, והוא "ראש חודש" שנקרא "יום טוב של הנשים" [ולכן יש נוהגות שלא לעשות בו מלאכה], וזה מלבד מה שיהיה להם שכר טוב בעולם הבא.

ולמה ניתן להם דוקא ראש חודש? יש לפרש, לפי שהמועדים הם כנגד האבות: פסח - כנגד אברהם, שבועות - כנגד יצחק, וסוכות - כנגד יעקב. וי"ב ראשי החודשים שיש בשנה, הם כנגד י"ב השבטים. וכיון שחטאו האנשים בעגל, הוציאו מהם את י"ב ראשי החודשים וניתנו לנשים.

וזהו שאמר שלמה המלך בקהלת: "אדם אחד מאלף מצאתי, ואשה בכל אלה לא מצאתי", ודרשו במדרש רבה קהלת: "אדם אחד מאלף מצאתי" - זה מעשה העגל, שרק אחד מאלף חטא, "ואשה בכל אלה לא מצאתי" - שבכל מעשה העגל לא נמצאה אשה אחת שחטאה [ואף גברים רק אחד לאלף]. ויש בלשון הפסוק הזה רמז לחטא העגל, כי בחטא העגל אמרו החוטאים "אלה אלהיך ישראל", וזה הכוונה אשה בכל "אלה" לא מצאתי, - שלא היתה אשה אחת שחטאה ואמרה "אלה" אלהיך ישראל.

ועוד טעם למה ניתן לנשים דוקא ראש חודש, מכיון שחטאו ישראל בעגל, גילו בזה שרצונם להשאיר תחת שלטון המזלות, ולהיות נידונים על פיהם כפי שמונהגים האומות. ולכן עשו צורת עגל, להיות נתונים תחת מזל שור שהוא הגדול במזלות. וי"ב ראשי החודשים הם כנגד י"ב המזלות, וכיון שהנשים לא רצו לתת נזמיהן לעגל, סימן שרצו להיות תחת הנהגת הקב"ה, לכן הוצאו ראשי החודשים מן האנשים וניתנו לנשים.

אהרן ביקש דוקא נזמי זהב שהם יקרים

ויש להעיר למה אהרון ביקש דוקא תכשיטים מזהב, ולא מין אחר של תכשיטים כגון שעשויים מכסף או נחושת?

והסיבה לזה היא, שכל כוונתו של אהרון היתה לעכבם ככל האפשר, כדי שיבוא משה בינתיים, או שאולי יתחרטו, ולכן ביקש זהב שהוא יקר ויתקשו להביא דבר כזה יקר.

ועל פי הטעם הזה יובן גם למה ביקש מהם דוקא נזמים, ולא כל כלי זהב שיש להם. שאילו היה מבקש מהם כל זהב שיש, היו מביאים לו מיד. אמר: יבקשו מנשותיהן הנזמים מזהב, שזוהו דבר קשה בעיני הנשים לתת אותו, וכך יבואו לידי מחלוקת ועל ידי כך יתעכב הדבר, וגם בעיני עצמם יהיה קשה הדבר להתיק נזמים שכבר נעשו, ואולי בינתיים משה כבר יבוא או שכבר יתחרטו.

בנזמים היו צורות עבודה זרה

ועוד סיבה למה ביקש אהרון דוקא נזמים: לפי שידע אהרון שהנזמים שהביאו ממצרים, היו חקוקים בהם צורות עבודה זרה, ורצה אהרון שהנזמים הללו יבואו לידי, ויסיר מהם

הצורות, או ישמידם, כדרך שעשה יעקב אבינו לבני ביתו כשכבשו את שכם, כמו שנאמר בפרשת וישלח (פ"ד): "הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם... ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמון אותם יעקב" וגו', וכך רצה גם אהרון לעשות, ולכן אמר להם פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם, ולא ביקש מין זהב אחר, לפי שרק בנזמים היו חקוקות צורות עבודה זרה.

והטעם שהגויים חקקו את צורות העבודה זרה דוקא בנזמיהם שבאזניהם ולא בשאר תכשיטים, משום שרצו לומר בזה, שכיון שבחרו בהם כאלהות, עליהם להאזין לכל מה שיאמרו. "וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אֹתָם בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסַּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (לב, ד)

איך יצא העגל מתוך האש

לא מפורש בפסוק היאך קרה שכאשר זרק אהרון את הזהב לתוך האש, יצא העגל, ונאמרו בזה כמה הסברים:

מעשה כישוף: אותם האנשים של ה"ערב רב" שבארנו עניינם למעלה שהם התחילו במעשה העגל, היו להם הרבה תחבולות של כשפים, והיו להם שעות קבועות ביום שבהן היו עושין את כשפיהם.

זמחמת הכשפים נקראו "ערב רב", כי יש ביום ב' מיני ערבים, האחד משבע שעות ועד התחלת השעה התשיעית, וזמן זה נקרא "ערב רב", רצונו לומר ערב גדול, שעדיין היום גדול, [ואז שלטון המכשפים]. והערב השני, הוא מתשע שעות ביום, עד חצות הלילה, שאז זמן שלטון המשחיתים. ולכן נקראו "ערב רב", כיון שהיה שלטונם ב"ערב רב".

ועתה כשראו המכשפים האלו שהגיעה השעה השביעית מן היום, שהוא זמן שלטונם, אז שני מכשפים שנקראו "יונוס ויומברוס" שהיו בני בלעם [ויש אומרים בני בעור], לקחו את הזהב ונתנו בידי אהרון, ועשו מיני כשפים, ואהרון לא ידע על אותם הכשפים, ולקח בתום לב הזהב מידם, וקשר אותם במטפחת. כי פירוש "ויצר אותו בחרט", "ויצר" - קשר, "בחרט" - מטפחת. כמו שנאמר בישיעה פ"ג "המטפחת והחריטים".

ולפי הסבר זה שהעגל נעשה על ידי כישוף, צריך להבין, מדוע נחשב שאהרון עשה את העגל, כמו שכתוב "ויעשהו עגל מסכה", והרי נעשה על ידי כשפים? ויש לומר ששני דברים שעשה אהרון בטעות, גרמו להם שהצליחו כשפיהם ויצא עגל מתוך האש: האחד - שלקח

הזהב מידם, ואם לא היה לוקח מידם, אלא היה אומר להם להניח הזהב על הארץ והוא היה נוטלו משם, הכישוף לא היה שולט בזה ולא היה מצליח. השני - שקשר אותו בחרט, ובכך לא שלט בו עין הרע, פירוש, שגם אחרי שעשה את הטעות הראשונה שלקח מידם, אם היה נותנו גלוי על הארץ שיראוהו הבריות, לא היו מצליחים כשפיהם אחרי שהיתה שולטת בזה עין הרע. והכתוב רומז לשני הדברים הללו, שאומר הכתוב: "ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה". רצונו לומר, כל הרעה שעשה היא "שלקח מידיהם" וכן "שצר אותו בחרט". ומפני שני הדברים האלו שבהם טעה אהרן "ויעשהו עגל מסכה" - שנחשב הדבר כאילו הוא עצמו עשה העגל, אף על פי שרק זרק הזהב לתוך האש.

[ויש אומרים שבגלל ההתכה בלבד נקרא שהוא עשה העגל].

אהרון יצר צורת עגל: יש אומרים שהעגל לא נעשה על ידי כשפים אלא אהרון עשה את העגל, שלקח הזהב והתיכו, ואחר כך לקח מכשיר חירוט והתחיל לצייר עגל. אולם אהרון הפך את הסדר, כי בדרך כלל כאשר יוצרים צורה מזהב, עושים קודם כל דפוס תבנית, ומרוקנים לתוכו את הזהב, אבל הוא התחיל ליצור בידי את צורת העגל מזהב המותך, וזהו כדי לעכבם ככל האפשר, וזהו שנאמר "ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה" - שהוא עשה את הזהב לעגל מסכה. ויש מפרשים שהמילה "בחרט" היא מלשון חרטה, וכך הביאור: הוא התחיל לציירו בציורים אולי מתוך כך יתחרטו.

ויש אומרים שהרבה לצייר בו ציורים, משום שאם יתברר אחר כך שאין בו ממשות, שלא יאמרו מפני שלא היה עשוי יפה אין בו ממשות. לכן ייפה אותו בכל האפשר שלא ימצאו אחר כך שום תירוץ לכך שאין בו ממשות.

ארבעה טעמים מדוע רצו דוקא דמות עגל

הנה בין אם העגל נעשה על ידי כישוף ובין אם על ידי אהרון, נראה שהערב רב רצו דוקא דמות עגל, וצריך להבין מדוע הם ביקשו דוקא דמות עגל, ונאמרו בזה כמה הסברים:

א] שבשעה שעברו בים ראו כולם את השכינה, אבל אנשי הערב רב לא היתה להם שום זכות לראות דבר, ולא ראו אלא את רגלי המלאכים שהם בצורת עגל, כפי שנאמר ביחזקאל (פ"א) "ורגליהם ככף רגל עגל", וחשבו שאלו רגלי השכינה.

והנה לפני חטא העגל, היו לחיות הקודש ארבעה כנפיים, ולאחר שעשו העגל נוספו להם עוד שני כנפיים כדי לכסות את רגלי העגל שלהם כדי שלא להיזכר בעון העגל.

ב] עוד טעם למה רצו דמות עגל, שבשעה שהופיע הקב"ה על הר סיני, ראו את כסא הכבוד עם ד' חיות הקודש, והם "אדם שור אריה נשר". ולכן רצו לעשות צורת עגל שהוא בדמות שור, שההבדל בין שור ועגל הוא רק בגיל, שהקטן נקרא עגל והגדול נקרא שור. וזה שיצאה דמות עגל שהוא קטן ולא דמות שור, כדי להראות פחיתותם, את מי ביקשו לקחת להם למנהיג, בריה שיש לפטמה בעשב הרבה כדי שתגדל. וזהו שנאמר בתהלים (ק"ו) "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" שהמירו כבודו של ה' יתברך בדמות שור, ועד כמה פחותים היו שהמירו בדמות שור שעדיין אינו שור אלא צריך לאכול עשב הרבה כדי להיות שור.

ג] ויש אומרים שדמות העגל באה מתוך מה ששמעו מפי המצריים שהיו במצרים. וכך היה מעשה: בימים הקדמונים היו למצרים מכשף גדול ששמו היה "אפיש", והוא היה מלכם. ועשה המכשף הזה בכשפיו ויצא עגל מתוך הנהר פעם אחת בשנה, בארבע שעות של היום, והיה פורח באויר. ואותו יום עשו המצרים חג גדול וקראו לאותו יום, יום אפיש. והיו המצרים מתחילים לזמר ולרקוד סביב אותו העגל. וכעין זאת מצאתי בספר הקוסמים שבשנת צ"ב המליכו המצרים קוסם אחד ושמו אפיש ועשה עצמו אלוה ועשה לו עגל בקסמיו ועל עין ימין העגל היה סימן כעין לבנה, והעגל היה עולה כל יום פעם אחת מין היאור בארבע שעות ביום והיה פורח באויר והיו המצרים משבחים לפניו עד שנמס ונסתר. וכשהיו ישראל במצרים שמעו דבר זה מפי המצריים, והדבר נקלט בדעתם שהיו סבורים שיש בזה ממשות, ולכן רצו עכשיו לעשות דמות עגל.

העגל יצא מכישוף בלי שידעו שיצא עגל

ד] ויש אומרים הטעם שיצא העגל, לא בגלל שכך ביקשו אלא שבגלל שהממונה על כוח השמש נקרא "עגל", והזהב נוצר מתוקף השמש. וכיון שאהרן ביקש מהם זהב לפיכך יצא דמות "עגל" על ידי הכשפים שעשו הערב רב.

שיטה אחרת שהעגל נוצר על ידי שם המפורש

יש אומרים פירוש אחר כיצד נעשה העגל, שהאיש שגרם ליציאת העגל הוא מיכה. שבהיות ישראל במצרים התלונן משה רבנו לפני הקב"ה על קושי הגלות של ישראל, שהיו המצריים לוקחים תינוקות ישראל ומשקעים אותם לתוך הבנין, והיו מתים. אמר לו הקב"ה: אל יקשה בעיניך דבר זה, שקוצים אני מכלה מן העולם, שידוע אני בתנוקות הללו שאם ישארו בחיים, יהיו רשעים גדולים, ואם אתה רוצה להיווכח בזה, לך והוצא אחד מהם.

הלך משה והוציא תינוק מן הכותל שעדיין לא מת, וחזקו עד שריפאו מן השחיקה, ושמו של הילד הזה היה מיכה, שפירושו ממועד, על שהוציאאווה ממועד מתוך הקיר.

וכשביקש משה רבנו להוציא את ארונו של יוסף מתוך הנלוס, שלשם הטילוהו המצריים, היה שם אותו מיכה, וראה את משה רבנו כשהוא לוקח טבלא וכתב עליה "עלה שור" ["שור" הכוונה ליוסף שנמשל לשור], וזרק את הטבלא לתוך הנהר, והנה צף ועלה ארונו של יוסף למעלה.

ומיכה הלך ולקח את אותה טבלא וגנוה אצלו עד עכשיו. וכשראה עכשיו שזרק אהרן את הזהב לתוך האש, זרק גם הטבלא הזאת ויצא העגל מעצמו מתוך האש, על ידי שם המפורש, ובעקבות שהיה כתוב בו "עלה שור" דהינו עגל קטן. ולמעשה מיכה גרם להטעות הרבה אנשים אחרי העגל הזה, שבכח השם המפורש שהיה חקוק על הטבלא יצא עגל שהיה מדבר מתוך האש ואמר "אנכי ה' אלהיך", וחשבו שיש בו ממש, ואמרו "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", וכוונתם היתה שדמות השור הזו הביאה לכך שיצאו ממצרים, שבלי אותה טבלא שכתוב עליה "עלה שור" לא היה אפשר לארונו של יוסף לצאת מן הנהר, ובלי עצמות יוסף לא היה אפשר להם לישראל לצאת ממצרים, נמצא שיצאו בכוח השור, ויחסו לשור כח היציאה ממצרים.

ויש אומרים שהשטן נתן את הטבלא לתוך האש ויצא עגל כשהוא צועק, כדי להטעות את ישראל.

העגל נוצר על ידי ציץ הזהב

ויש אומרים הטעם שיצא עגל, גם כן על ידי שם המפורש אבל לא השם שהיה על הטבלא של מיכה אלא על הציץ: שבשעה שהביאו לו את הנזמים כדי לעשות מבוקשם, נמצא בתוך הנזמים גם ציץ הזהב שעליו היה רשום השם המפורש. והיתה חרוטה עליו צורת עגל, וכשהטילו הזהב לתוך האש יצא עגל שהיה צועק, ולכן יצאה צורת עגל ולא צורת בריה אחרת. וכיון שראו שעל אותו הציץ היה חקוק עגל וגם שם המפורש, ועכשיו ראו שיצא עגל מדבר, טעו אחריו והיו סבורים שיש בו ממשות.

ולכן אומר הכתוב על אהרון "ויעשהו עגל מסכה", שאף על פי שאהרון לא עשה עגל אלא רק זרק הזהב לתוך האש, והעגל יצא מעצמו, מכל מקום תלה הכתוב הדבר באהרון, כיון שהוא היה הגורם לכך, שהטיל אותו הציץ לתוך האש. שאילולי אותו ציץ שעליו היה כתוב שם

המפורש לא היה יוצא העגל. והטעם שזרק אהרן את הציץ לתוך האש אף על פי שראה שכתוב עליו שם המפורש. אמר, אם אשאיר הציץ הזה שיש בו צורת עגל וגם שם המפורש כתוב בו, עלולים לטעות אחריו ולעבדו כעבודה זרה. אמר, מוטב שאזרוק גם את הציץ לאש ולא יבואו לטעות אחריו.

סוד גלגול בעור אבי בלעם בתוך העגל

דוד המלך אומר בתהילים (ק): "ויעשו עגל בחורב וישתחוו למסכה, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב". האריז"ל בשער הפסוקים מבאר את המילים "בשור אוכל עשב" וזה תורף דבריו:

יונוס ויומברוס מראשי הערב רב, היו בני בניו של בעור אבי בלעם, והוא היה מגולגל בצומח, ולא היה לו עדיין תיקון לעלות בבעל חי מרוב זוהמת הרע אשר בו, ובלי ספק, כי הוא בחינה עליונה אשר בכל הסיגים שבשורש ההוא [דהיינו שהוא היה שורש של כל הערב רב] ולכן יונוס ויומברוס בני בניו שהיו ראשי הערב רב, וכן הערב רב בעצמם, כולם היו חפצים בתיקונו, כי בעלייתו תהיה גם להם עליה.

והם הבינו בקסמים שלהם, כי אין לו יכולת לעלות משם, אלא על ידי שיחטאו את ישראל, ועל ידי כך תתגבר הקליפה וכך תוכל להוציא את נפש בעור אביהם מבחינת הצומח, ובסיוע אהרן, ועל ידי הטס עם שמות הקודש והכשפים העצומים אשר בפיהם, יצא משם שור הזהב שהאכילוהו עשבים, ובאכילת העשבים העתיק השור לתוכו את נפש בעור המגולגלת בעשב. ואם כן בתוך העגל היתה רוחניות וחיות של נפש בעור זקנם שעלה מצומח לחי, ובכך קבלוהו עליהם למנהיג.

משקל העגל כמנין עמלק והיה צורח ואומר אנכי ה' אלהיך

והעגל משקלו היה 240 ק"ג זהב כמנין "עמלק", "ספק", "רם", והיה בדמות חמור ושור והיה אוכל עשב וצורח "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

ועל זה כותב המדרש (שמות רבה מ"ב ח'): "עשו להם עגל מסכה" רבי תנחום בר חנילאי אמר: "מאה עשרים וחמשה קנטרין כמנין מסכה". והנה משקל כל קנטר הוא 1.920 ק"ג. אם כן נמצא, ש-125 קנטרין עולה בדיוק 240 ק"ג של זהב.

חציו היה עגל וחציו חמור

בזוהר הקדוש (שמות דף קצב): איתא: שהיה דמותו חציו העליון שור וחציו התחתון דמות חמור, ואלו שתי הקליפות הם מכח שני בניו של בלעם. ומה שהם ראו לעשות את שתי הצורות

האלה דוקא, נראה הביאור בזה כך: הנה בזהר (בראשית דף קעב:) איתא, כל תיאובתא דסטרא אחרא היא להתגרות בקדושה, וכמו שמצינו בפרשת וישלח במלחמת יעקב עם שרו של עשיו שנאמר (בראשית לב כה) "ויאבק איש עמו", שזה כח הרע של הסטרא אחרא, להלחם עם הקדושה, ואותו שר של עשיו היה מהקליפה של השור, ואחר כך אצל דינה בא שכח בן חמור ורצה לטמא אותה בקליפת החמור, וזהו שמצינו כאן שכח הטומאה בא להתגרות עם כח הקדושה, וכח הטומאה בא עם הכח של קליפת השור והחמור.

ועוד ידוע, בביאור עוון מכירת יוסף, שהוא היה אחוז במידת היסוד בכח הקדושה של השור שנאמר בו (דברים לג יז) "בכור שורו הדר לו", ומכרו אותו למצרים שנקראים חמורים שנאמר (יחזקאל כג כ) "אשר בשר חמורים בשרם", וזה הביא שעם ישראל כולו נשתעבד במצרים בעבודת פרך במקום הטומאה הגדול בעולם של קליפת החמור, עד שירדו למ"ט שערי טומאה, ובא משה רבנו ועשה להם תיקון והוציא אותם ממצרים וחילץ אותם מהשעבוד לקליפת החמור, וכן הוציא את יוסף שנקרא שור וכמו שכתוב (שמות יג יט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו".

ולכן כאן בעגל הם עשו את שתי הצורות האלו: צורת השור והחמור, לומר שזה האיש משה שסיבב את יציאת מצרים על ידי שעשה להם תיקון עם שני הכוחות האלו של השור והחמור, גם תיקן ונתן כח בשור של הקדושה, וגם ביטל והפריד מעליהם את כח הקליפה של הסטרא אחרא של השור והחמור שרצו להתגרות בהם.

עוד יש לפרש טעם לשתי הצורות הללו, שהרי אמרו חז"ל שמשה רבנו נטפל עם הערב רב כשיצאו ישראל ממצרים לקרבם ולגיידם ולהיות מעם ישראל, אבל אחר כך משה רבנו לא העמיד להם פנים ובעט בהם, ולכך הערב רב אמרו עכשיו (שמות לב א) "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו", דהיינו שמשה רבנו בתחילה השפיע עלינו וגייר אותנו ואחר כך בעט בנו ולא ידענו מה היה לו ומה קרה ששינה פניו, ולכן הם בחרו עכשיו לעשות עגל עם שתי הצורות הללו של שור וחמור, שור - כדוגמת כח משפיע וכמו שכתוב (משלי יד ד'): ורב תבואות בכח שור, וחמור - שלא יהיה בועט כחמור.

ביאור ההפטרה

הקשר בין ההפטרה לפרשה

בהפטרה מסופר על תוכחת אליהו לעם שעבדו אליהם, וזה מעין הפרשה שבה מסופר על תוכחת משה לעם על שעשו את העגל.

תוכן ההפטרה

הקדמה: בשנה השלישית לעצירת המטר ע"י אליהו, ה' אמר לו שילך ויראה לפני אחאב ויחזיר את ישראל בתשובה ויוריד מטר, כי הרעב היה חזק מאד, עד שאחאב ועובדיה הלכו בעצמם לחפש חציר לבהמות שלא יכרתו וחילקו ביניהם את הארץ שכל אחד יחפש במקום אחר,

כאשר היה עובדיה בשדה, נראה לו אליהו וביקשו שילך ויודיע לאחאב, שאלהו מחכה לו. בתחלה חשש עובדיה ללכת, כי אמר לאליהו עד שאלך להודיע לאחאב שאתה פה, תבוא רוח ה' ותשאך למקום בלתי ידוע, ואחאב יחשוב שהיתלתי בו ויהרגני, ואם אמות אין מי שידאג למאה נביאים שהחבאתי במערות, אליהו נשבע לו שהיום יראה אל אחאב, וכאשר ראה אותו אחאב אמר לו אתה עוכר ישראל, אך אליהו ענהו שהוא לא עכר את ישראל, אלא אחאב ובית אביו הם שעכרו את ישראל בגלל תועבותיהם,

התוכן: אליהו מבקש מאחאב שיאסוף את כל ישראל להר הכרמל, ויביא אתו את נביאי הבעל ונביאי האשרה האוכלים על שולחנה של איזבל,

אחאב עשה כדבריו והביא את נביאי הבעל, [אך את נביאי האשרה לא הסכימה איזבל המרשעת לשלוח, כי ידעה שלא יעמדו במבחן וימותו],

כאשר נאספו כל ישראל בהר הכרמל, שאלם אליהו מדוע הם פוסחים על שתי הסעיפים פעם הולכים אחרי ה', ופעם הולכים אחרי הבעל, העם לא ענוהו כי לא ידעו במי לבחור, כשראה את זאת אמר להם בואו ונעשה מבחן.

ארבע מאות וחמישים נביאי הבעל יבנו מזבח ויקריבו עליו פר לבעל, אך לא ישימו אש, וגם אליהו יבנה מזבח לה' ויקריב פר ואש לא ישים.

וכל אחד יתפלל לאלוהיו ומי שיוריד אש מן השמים הוא האלהים, העם הסכים לדבריו, נביאי הבעל בנו מזבח הקריבו פר וצעקו כל היום לבעל שיענה להם, אך אין קול ואין קשב.

אחר כך ניגש אליהו למזבח שבנה, הקריב עליו פר וחפר תעלה סביב המזבח, וביקש לשפוך מים על הפר, גם את התעלה מילא מים,

ואז התפלל לה' וביקש שיוריד אש מן השמים, ה' שמע בקולו ירדה אש ושרפה את הפר, העצים, המים וגם את העפר לחכה, ואז כל העם נפל על פניהם ואמרו: ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים, וחזרו בתשובה.

[אחרי כן תפשו את נביאי הבעל, הורידם אליהו לנחל קישון ושחטם שם, ואז אומר אליהו לאחאב שיעלה לאכול ולשתות כי עוד מעט ירד גשם. אליהו עלה להר הכרמל התפלל לה', תפילתו התקבלה וירד גשם גדול ורב].

מלכים א' פרק י"ח פסוק כ' - פסוק ל"ט.

כ אליהו ביקש מאחאב שאם רוצה שיגרום שידרו גשמים שיקבץ את כל ישראל ואת נביאי השקר להר הכרמל וכך עשה וַיִּשְׁלַח אַחְאָב בְּכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיבֹאוּ לְהֵר הַכְּרִמֶּל, וְכָל יִשְׂרָאֵל בָּאוּ מֵאֵלֵיהֶם,

אבל נביאי הבעל לא רצו להגיע ולכן הביאם אחאב בעל כרחם, וז"ש וַיִּקְבֹּץ אֶת-הַנְּבִיאִים שֶׁל

הבעל אֶל-הַר הַכְּרִמֶּל בעל כרחם שלא בטובתם (רד"ק): כֹּא וַיִּגֶשׁ אֵלָיוּ אֶל-כָּל-

הָעָם וַיֹּאמֶר עַד-מָתַי אַתֶּם פּוֹסְחִים מִדְּלָגִים וְקוֹפְצִים עַל-שְׁתֵּי
הַסַּעֲפִים׃ המחשבות, כלומר עד מתי תהיו נוטים במחשבותיכם כפיסח זה בשתי רגליו פעם על ימין ופעם על
שמואל (מ"ד), שאינכם מבינים להכריע מי האלוהים, תחליטו **אִם-יְהוָה הָאֱלֹהִים לָכֵן**
אַחֲרָיו וְאִם-הַבַּעַל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא-עָנּוּ הָעָם אֶתּוֹ דְּבַר
כִּי לֹא יָדְעוּ לְהַכְרִיעַ (רש"י) [כִּי אֱלֹהֵיו לְבַדּוֹ הִיָּה נְבִיא אִמְתָּ]: כב **וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי הָעָם**
יֵשׁ לְנַבְיָאֵי הַבַּעַל יִתְרוֹן אֶחָד (ע"פ מלבי"ם), כִּי אֲנִי נֹתְרֵתִי נָבִיא לַיהוָה לְבִדִּי כִּי
מֵאֵה הַנְּבִיאִים שֶׁהַחֲבִיאִם עוֹבְדֵיהָ, לֹא הָיוּ יְדוּעִים לָהֶם וְנַבְיָאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע-מֵאוֹת
וְחַמִּשִּׁים אִישׁ אֲמַנֵּם בְּכָל זֹאת נְרָאָה תְּפִילַת מִי תִתְקַבַּל (מ"ד): כג **וַיִּתְּנוּ-לָנוּ שְׁנַיִם**
פָּרִים לְקוֹרְבָן וַיִּבְחָרוּ לָהֶם הַפָּר הַאֶחָד נביאי הבעל יבחרו ראשונים את הפר
המובחר כי רבים הם (מלבי"ם) **וַיִּנְתְּחֵהוּ וַיַּחֲתֵכֵהוּ לְאַבְרָהָם (מ"ז) וַיִּשְׂיִמוּ עַל-הָעֵצִים**
וְאֵשׁ לֹא יִשְׂיִמוּ וְאֲנִי לְבִדִּי אֶעֱשֶׂהָ אֶת-הַפָּר הַאֶחָד הנשאר
הגרוע (מלבי"ם) **וַנְּתַתִּי עַל-הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא אָשִׁים: כד וַקְרָאתֶם אֶת־**
בְּתוּלָה בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא עַל יַדֵּי הַשְּׂבָעָה לְשֵׁר הָאֵשׁ, או עַל יַדֵּי כְּשׁוּפִים וְלֹהֲטִים, או מַעֲשֵׂה שְׂדִים
וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם-יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-יַעֲנֶנָּה (אלשיך)
בְּאֵשׁ אֲשֶׁר יוֹרֵד אֵשׁ זֶה סִימָן (מ"ח) כִּי הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ
טוֹב הַדָּבָר כִּי הָיוּ מְסוּפָקִים מֵהָאִמְתּוּ וְרָצוּ לַעֲמוּד עַל דְּבַר בְּרוּר (מלבי"ם): כה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ
לְנַבְיָאֵי הַבַּעַל נָתַן לָהֶם ג' יִתְרוֹנוֹת, א' בְּחָרוּ לָכֶם רֵאשׁוֹנִים הַפָּר הַאֶחָד

[א] המובחר, ב' וַעֲשׂוּ רֵאשֵׁנָה וְהִטַּעַם לֹזֶה ג' כִּי אַתֶּם הָרִבִּים (מלבי"ם)
 וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאַשׁ לֹא תִשְׁיִמוּ: כו' וַיִּקְחוּ אֶת־הַפָּר
 אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם־הַפֶּעַל מִהַפָּקֶד
 וְעַד־הַצְּהָרִים לֵאמֹר הַפֶּעַל עֲנֵנו וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ
 וידלגו (מ"ד) וירקדו (רס"י) עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה [ב] כִּי זו היתה דרך עבודתם (מ"ד) וי"א

עוֹנִים וְהֶאֱרֹת

מהעורבים שלא הביאו אוכל משולחנו של אחאב, אלא משולחנו של יהושפט.

ב. ויפסחו על המזבח אשר עשה - וכי הוא עשה, והלא הם עשו, אלא מלמד שחילאל עשאו נבוב ושמו אותו בתוכו, ואמרו לו כשתשמע את הקול מיד חתה האש אשר בידך והדלק מתחתיו. מיד זימן הקב"ה נחש ונשכו ומת. (ילק"ש).

ידוע מה שאומרים בשם הגאון רבי ישראל מסלנט ז"ל, שהכוונה ללמוד מכח רצונו של פר זה, שלא היו יכולים תשע מאות איש להזיזו ממקומו, כיון שלא רצה להשחט לעבודה זרה, ומכאן שאף בכוחו של אדם כן, שאם יבין נחיצות הענין, הרי בידו כוחות שלמעלה מן הטבע.

ועוד אנו לומדים מפר זה, שלעולם אל יתחשב אדם בתכלית היוצאת מן המעשים אלא במעשים עצמם, שהרי אף לאחר שאמר אליהו לפר שיתקדש שם שמים על ידו, עדיין לא הלך להשחט לעבודה זרה, ורק על פי הוראת נביא עשה כן. והם הם הדברים שאין על האדם לחשב אלא חשבון המעשים בלבד ולא חשבון התכלית, כי התכלית לאלקים הוא (שיחות מוסר ויחי תשל"ב)

א. בחרו לכם הפר האחד - מובא בילקוט שמעוני רמז ריד: אמר אליהו לנביאי הבעל, בחרו שני פרים תאומים מאם אחת הגדלים על אב וס אחד, והטילו עליהם גורלות, אחד לשם ואחד לבעל, ופר ו של אליהו היה נמשך אחריו והולך, ואותו הפר שעלה לשם הבעל - נתקבצו כל אותם נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ולא יכלו כולם להזיז את רגלו מן הארץ, עד שפתח אליהו את פיו ואמר לו לך עמהם, השיב הפר ואמר לאלהיו לעיני כל העם, אני וחברי יצאנו מבטן אחת וגדלנו במרעה אחד ועל אבוס אחד, והוא עלה לחלקו של הקדוש ברוך הוא ושמו של הקדוש ברוך הוא מתקדש עליו, ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי. אמר לו אליהו: לך עמהם ואל ימצאו עליה, כשם ששמו של הקדוש ברוך הוא מתקדש על ידי הפר שעלה בגורלי - כך מתקדש על ידך. אמר לו: וכך אתה יועצני, לא אזוז עד שתמסרני לידם, מיד ויקחו את הפר אשר נתן להם, מכאן שאליהו הוא שנתן להם את הפר, כי בהתחלה כתוב "בחרו לכם" ולבסוף "אשר נתן להם" וזהו שכתוב (איוב, לה, יא): "מִלְּפָנַי וּמִבְּהֶמַת אֲרָץ" - למדנו מפר ו של אליהו, "ומעוף השמים יִחַקְמוּ ו" - למדנו

שדילגו על המזבח אשר עשה אליהו והרסו אותו וזה שכתוב לקמן וירפא את מזבח ה' ההרוס (מלבי"ם): כזו וַיְהִי
 בַּצֹּהְרִים וַיִּהְיֶה לַעֲג בָּהֶם אֱלֹהֵהוּ וַיֹּאמֶר קְרָאוּ בְּקוֹל-גְּדוֹל
 כִּי הֲלֹא אֱלֹהִים הוּא רַק שְׁעִדִין לֹא שָׁמַע כִּי שִׁיחַ מְדַבֵּר עִם מִישְׁחוֹ וְכִי-שָׁיַג
 לוֹ וְאוֹלֵי מְשִׁיג וּמַעֲיִין בַּחֲכֻמוֹת וְכִי-יִדְרֹךְ לוֹ אוֹ שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ רַחֲוִקָה (מ"ד), אוֹ בְּבֵית הַכֶּסֶף הוּא
 (רש"י), אוֹ אֹלֵי יִשָּׁן הוּא וְעַי שֶׁתִּקְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּקְוֶן מִשְׁנֵתוֹ: כח וַיִּקְרָאוּ
 בְּקוֹל גְּדוֹל כְּמוֹ שֶׁאֵמַר לָהֶם אֱלֹהֵהוּ הַנְּבִיא, וְאִפִּילוֹ שֶׁאֵמַר לָהֶם הַדְּבָרִים בְּלִגְלוֹג וְהִיתוּל וַיִּתְגַּדְּדוּ
 חֲתָנוּ וְשִׁרְטוּ בְּשֶׁרֶם (מ"ד) כְּמִשְׁפָּטָם בַּחֲרָבוֹת וּבַרְמָחִים עַד-שִׁפְך־דָּם
 עֲלֵיהֶם שְׁאוֹלֵי יִשָּׁן הוּא וִירְגִישׁ בַּצֶּעַר הַדְּקִירוֹת שֶׁל הַנְּבִיאִים (מלבי"ם): כט וַיְהִי פַּעֲבָר
 הַצֹּהְרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עֲשׂוֹ עֲצָמָם כְּמִתְנַבְּאִים שֶׁתֵּרַד אִשׁ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאִז
 נִתְעַיְיפוּ וְלֹא נִתְנַבְּאוּ עוֹד וַאֲיֵן-קוֹל וַאֲיֵן-עֲנָה וַאֲיֵן קָשָׁב אֵין מִי שִׁיקְשִׁיב לָהֶם כִּי הִכֵּל
 הִבֵּל וְרִיק (מ"ד): לו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ לְכָל-הָעָם גִּשׁוּ אֵלַי וְתִרְאוּ שֶׁאֵין הָעֵרְמָה בַּדְּבַר
 (מ"ד) וַיִּגְשׁוּ כָל-הָעָם אֵלָיו וַיִּרְפָּא תִיקָן וּבִנָּה אֶת-מִזְבֵּחַ יְהוָה הַהָרוּס
 [ג] הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבִּנָּה שְׁאוֹל בְּכֶרְמֶל, וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הִרְסוּ הַמִּזְבְּחוֹת שֶׁבִּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם וְעַתָּה בָּנָה אֱלֹהֵהוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ
 שֶׁבְּכֶרְמֶל (רש"י): לא וַיִּקַּח אֱלֹהֵהוּ שְׁתֵּימ עֲשָׂרָה אֲבָנִים לְעוֹרֵר זְכוֹת הַשְּׁבִטִים
 הַקְּדוּשִׁים (רד"ק) כְּמִסְפַּר שְׁבִטֵי בְנֵי-יַעֲקֹב לְהִזְכִּיר זְכוֹת יַעֲקֹב אֲבִינוֹ (מ"ד) אֲשֶׁר הָיָה

עוֹנִים וְהָאֲרוֹת

הוא האלקים, אבל לעולם הבא כשימלך הקב"ה עלינו אומרים והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (תנחומא).

ג. וירפא את מזבח ה' - שרפא אותם והביאן מן הדרך הרעה לדרך טובה על ידי שעשה להם הנסים, וכיון שראו כן אמרו ה' הוא האלקים. בעולם הזה שאלילים מצויים אמרו ה'

דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֹךְ כִּי יִשְׂרָאֵל לְמַעַלְהָ מִזִּמְזוּלוֹת וּמוֹשְׁלִים עַל הַמְּלָאכִים (ע"פ מלבי"ם): לֵב וַיִּבְנֶה אֶת-הָאֲבָנִים מִזִּבְחַת בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תְּעֹלָה עֲשֵׂה חֲפִירָה (מ"ד) בְּבֵית סְאֲתִים זָרַע כְּשִׁיעוֹר מִקּוּם זֹרִיעַת סֵאתִים וּשְׁעוֹרוֹ חֲמִישִׁים אִמָּה עַל מֵאָה אִמָּה כַּחֲצֵר הַמִּשְׁכָּן (רש"י) סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ שִׁילְכוּ בַּהּ הַמַּיִם לְהַגְדִּיל הַנֶּס (מ"ד): לֵב וַיַּעֲרֹךְ וַיִּסְדֵּר (ת"י) אֶת-הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת-הַפָּר וַיִּשֶׂם עַל-הָעֵצִים: לֵב וַיֹּאמֶר מְלֹאוּ אַרְבַּעַת כְּדִים [ד] מַיִם לְהַגְדִּיל הַנֶּס

עיונים והארות

הוצרך לתפלה. וכ"ש וק"ו לפירוש הנזכר דזה היה כונת אליהו זכור לטוב. ואפשר שנודע שיש שדים ארציים ויש אורייים והאורייים כחם יותר חזק והגם דרז"ל אמרו בלהטיהן כשפים בלהטיהם מעשה שדים ופירשו הראשונים דמעשה כשפים על ידי מלאכי חבלה הדומים ללהט להבה אפשר דגם במלאכי חבלה יש חילוק דמעשה כשפים הנהוג ומצוי זה מתבטל במים. ומיהו יש כשפים על ידי מלאכי חבלה הגבוהים שאינם מתבטלים במים. ובזה נישב לשון הש"ס דקאמר שתסיח דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים דהול"ל בקצרה ענני שלא יאמרו מעשה כשפים והגם שיש לומר בזה בפשיטות דקאמר הכי משום דבעי למילף מדקאמר ואתה הסבות את לבם אחורנית. לדרכנו יתישב והוא דידוע דכל מה שנוכל לעשות דרך טבע יש לעשות ולכן אליהו זכור לטוב מלא המזבח והתעלה מים להראות שאינו מהכשפים הנהוגים שמתבטלים במים. ומיהו עדיין יש לחוש שיאמרו שח"ו הוריד האש ע"י מלאכי חבלה הגבוהים שבזה אין ביטול במים והוא כישוף עצום שאין הכל בקיאים בו וע"ז התפלל ענני שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו מעשה כשפים כלומר תסיח דעתם ממה

ד. ארבעה כדים - הנה צריך להוריד שפע המטר מן המקור העליון, שידוע כי ארבע חיות נושאות את המרכבה העליונה והתחתונה שדרך שם יעבור השפע, ולנגדם מלא ארבעה כדים להוריד השפע מארבע כנפות הארץ העליונה שבעולם האצילות אל עולם הכסא. שנו - להריק השפע מארבע נושאי הכסא אל עולם המלאכים. שלשו - להוריד המים מן ארבעה חיות שראה יחזקאל מרכבה התחתונה המלאכית אל האופנים שהוא העולם השפל.

ויאמר מלאו ד' כדים מים וכו' ענני ה' ענני וכו' - יש מי שפ"י דטעם יציקת המים הללו היינו משום שאמרו בסנהדרין (סוף פ' ד' מיתות) זעירי זבן חמרא אזל לאשקויי מיא פשר וקם גמלא וכו' מי איכא דזבין מידי הכא ולא אזיל למבדקיה במיאי, הא למדת דמעשה כשפים לא יצליחו במים ומשום הכי אליהו זכור לטוב הרבה להביא מים על המזבח וגם התעלה מלא מים להראות שאינם מעשה כשפים עכ"ד וקשה על זה ממ"ש פ"ק דברכות דף ט' ענני שתרד מן השמים ותאכל כל אשר על המזבח וענני שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו מעשה כשפים ובגמרא עצמה קשה דאין כשפים מתקיימים במים ואמאי

וַיִּצְקוּ וַיִּשְׁכְּחוּ עַל-הַתְּעֵלָה וְעַל-הַעֲצִים וזה נעשה על ידי אלישע כי נעשו אצבעותיו כמעיינות ונתמלאה התעלה (רש"י) וַיֹּאמֶר שְׁנוֹ שִׁכְחוּ פֶּעַם שְׁנִית וַיִּשְׁנוּ וּשְׁכַחוּ פֶּעַם שְׁנִית וַיֹּאמֶר שְׁלֹשׁוּ שִׁכְחוּ פֶּעַם שְׁלִישִׁית וַיִּשְׁלְּשׁוּ וּשְׁכַחוּ פֶּעַם שְׁלִישִׁית (מ"ד): לַהּ וַיִּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לַמְּזִבָּח סָבִיב מִקּוֹם הַמְּעֹרְכָה (מ"ד) וְגַם אֶת-הַתְּעֵלָה מִלֵּא-מַיִם [ה]: לֹא וַיְהִי בַּעֲלֹת הַמְּנַחֵה בַּעַת הַעֲלֹאת מִנַּחַת הָעֵרֶב וַיִּגַּשׁ אֱלֹהֵהוּ הַנְּבִיא [ו]: לַהֲתַפְּלָל וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרָהּם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִנְדַע כַּאֲשֶׁר תֵּרַד הָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם כִּי-אַתָּה אֱלֹהִים מִשְׁרָה שְׁכִינְתְּךָ (מ"ד) בְּיִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר תִּשְׁלַחֵנִי לַעֲתִיד לְבַשֵּׁר הַגְּאוּלָּה יֹאמִינֻוּ בִי (רד"ק) וַאֲנִי עֹבְדְךָ וּבְדַבְּרֶיךָ (וּבְדַבְּרֶיךָ קָרִי) עֲשִׂיתִי שֶׁהִקְרַבְתִּי בַּבַּמָּה בַּשַּׁעַת אִיסוּר הַבְּמוֹת (רש"י) אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

עיונים והארות

על ידיו, ונעשו אצבעותיו כמעיינות עד שנתמלא כל המקום ההוא מים, שנאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו (תנ"כ"א).

ו. ויהי בעלות המנחה - א"ר חלבו א"ר הונא לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו (ברכות ז').

ויגש אליהו הנביא - ואליהו מקריב בחוץ בשעת איסור הבמות. א"ר שמלאי הקב"ה אמר לו, שנאמר ובדברך עשיתי (ירוש' תענית פ"ב).

ובדברך עשיתי - אם יאמר לך אדם למה בנה אליהו מזבח בהר הכרמל והקריב ובית המקדש היה קיים באותה שעה, אמור לו כל מה שעשה לשמו של הקב"ה עשה, שנאמר ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה (תנ"כ"א).

שעסוקים בענין שנתתי המים לאות שאינם כשפים ולא יחשבו דאיכא אופן גם בכשפים שאינו מועיל מים לבטלם: ומיהו אני בעניי כתבתי בקונטרס פתח עינים שם בברכות דלק"מ דלבטול הכשפים צריך מים חיים כמו שפירש"י ע"ש. ויתכן דכוונת אליהו ז"ל להמשיך החסדים הרומזים למים למזבח שהוא כינוי לשכינה והיו ד' כדים בג' פעמים כנגד ג' שמות אהיה הויה אדני וא"ש ההי"ב ואפשר דהיה בכדים בסוד ותמלא כדה ותעל, גם כדים גימט' בחסד בסוד והוכן בחסד כסא (הגאון חיד"א)

ה. וגם את התעלה מלא מים. וגם את התעלה מלא - וכי תעלה על דעתך שמן י"ב כדי מים נתמלא כל המקום ההוא, אלא אמר לתלמידיו מי שיש לו מים יבא ויצוק על ידי, בא אלישע ויצק

לָזַעַנְנִי יְהוָה עֲנִי [א] ענני בהורדת האש, ענני במטר (ת"י), ענני שלא יאמרו מעשה כשפים זה (רש"י)
 וַיִּרְעוּ הָעָם הַזֶּה פִּי-אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הַסַּבֵּת
 אֶת-לֶפֶס אַחֲרָנִית לִיבם שְׁחִיה אַחֲרֹנִית וְרוּחַק מִמֶּךָ תִּסַּב אוֹתוֹ עֵתָה אֵלֶיךָ (מ"ד): לָזַעַתְּ
 אֶת-יְהוָה וְהִנְאֹכַל בַּתְּחִלָּה אֶת-הָעֵלָה שְׁחִיָּא הַעִיקוּר שְׁבַע-עֲבֹרָה יִרְדָּה הָאֵשׁ, וְאַחֲ"כ
 וְאַתְּ-הַעֲצִים שְׁחִים מְכַשִּׁירִים הַקּוֹרְבָן, וְאַחֲ"כ וְאַתְּ-הָאֲבָנִים וְאַחֲ"כ וְאַתְּ-הָעֶפֶר
 וְאַתְּ-הַמַּיִם אֲשֶׁר-בַּתְּעֵלָה לְבִסּוּף (מלבי"ם) לְחַכָּה יִבְשֶׁה וְשִׁרְפָה הַכֹּל עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאֵר
 בַּתְּעֵלָה שׁוּם לַחֹת (רד"ק): לֹט וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ (מ"ד)
 וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים וְלֹא הִבְעֵל (רש"י) כִּי רָאוּ שֶׁעִ"ז אֵין בַּהּ מִמֶּשׁ, וְחִזְרוּ וְאָמְרוּ
 יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים [ח] אָמְרוּ וְשָׁנוּ לְחֹזֶק הָאֲמוּנָה (רד"ק):

עיונים והארות

ח. ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים - ה'
 הוא האלקים, כנגד אנכי ה' אלקיך. תנו
 רבע שש אשות הן, יש אש אוכלת ואינה
 שותה, יש שותה ואינה אוכלת, ויש אוכלת
 ושותה, ויש אוכלת לחין כיבשים ויש אש
 דוחה אש, ויש אש אוכלת אש. יש אש
 אוכלת ואינה שותה הא דידן... שותה ואוכלת
 דאליהו, דכתיב ותאכל את העולה ואת
 העצים וגו' ואת המים אשר בתעלה לחכה
 (יומא כ"א).

ז. ענני ה' ענני - ענני בזכותי, ענני בזכות
 תלמידיו... א"ר אמי אמר אליהו, רבוננו של
 עולם, ענני שתד אש מן השמים, וענני שתסיח
 דעתם שלא יאמרו מעשה תוהו הם, מעשה
 כשפים הם (ברכות ח').

ואתה הסיבות את לבם - א"ר אלעזר אליהו
 הטיח דברים כלפי מעלה, שנאמר ואתה
 הסבות את לבם אחורנית. אמר רבי שמואל בר
 רב יצחק מנין שחזר הקב"ה והודה לאליהו,
 שנאמר ואשר הרעותי (ברכות ל"א).

שאלות ברש"י על הפרשה

- א. מה הוא הכיור וכנו? והיכן שם אותו? ואיך היה מקדש ידיו ורגליו ממנו?
תשובה.....
- ב. האם רק המשמש במזבח טעון קידוש ידים ורגלים? או גם אפי' נכנס להיכל?
תשובה.....
- ג. איך עשו את שמן המשחה? ומה הם הסממנים ששמו בתוך השמן?
תשובה.....
- ד. הסבר: כל הנוגע בהם יקדש.
תשובה.....
- ה. הסבר: שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם.
תשובה.....
- ו. על בשר אדם לא יסך ובמתכונתו לא תעשו לכם - מי חייב, הרוקח או הסך ממנו?
תשובה.....
- ז. הסבר הפסוק כולו: קח לך סמים וכו'.
תשובה.....

שאלות מספר בן איש חי שנה ב'

- א. רשום כמה טעמים שאומר רבנו שכל אחד צריך לומר את כל הווידוי למרות שיש דברים שאין בו.
תשובה.....
- ב. מה פירוש: חטאנו אנחנו ואבותינו?
תשובה.....
- ג. איך מכים על הלב בעת הווידוי? והיכן נמצא הלב? ומדוע מכים על הלב?
תשובה.....
- ד. מה אומרים מיד אחרי הווידוי לפי רבנו? ומה יוצא מזה לגבי הנוסח שאנחנו אומרים אחרי הווידוי: אל ארך אפיים אתה וכו'?
תשובה.....
- מה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי מה אומרים אחר הווידוי בשני וחמישי?
תשובה.....
- ה. מה צריך לעשות כשאומר את הי"ג מדות? ומה יאמר אחר הי"ג מדות?
תשובה.....
- ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי מניין י"ג מדות באצבעותיו?
תשובה.....

ו. מה נעשה בזמן אמירת הווידי, בזמן אמירת הי"ג מדות, ובזמן אמירת נפילת אפיים?

תשובה.....

ז. האם היחיד יכול לומר י"ג מידות? ומדוע? ומה יעשה אם רוצה לאומרם? ומה יעשה בי"ג מדות שבתחנונים של שני וחמישי?

תשובה.....

ח. איך ינהג כשאומר ויעבור?

תשובה.....

ט. למה צריך לשים לב בין ה' ה' ומדוע?

תשובה.....

י. מתי טוב לומר י"ג מדות של רחמים חוץ מהתפילה?

תשובה.....

יא. האם צריך לשים הפנים על זרועו השמאלית כשאומר נפילת אפיים? ואיך היה המנהג בבגדד?

תשובה.....

יב. האם אפשר לומר נפילת אפיים גם במקום שאין ספר תורה? ומה הדין האם יאמרו י"ג מדות ונפילת אפיים אם עבר קריאת המוג'רוב?

תשובה.....

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי סוף הזמן לאמירת י"ג מדות ונפילת אפיים?

תשובה.....

יג. מה צריך לכוון כשאומר ובא לציון גואל וכו'?

תשובה.....

יד. איך נקראת קדושת ובא לציון? ומדוע? ומה היה העניין שבעקבותיו תיקנו אותה?

תשובה.....

טו. מתי חולצים את הציצית ואת התפילין? ומה צריכים לכוון בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד?

תשובה.....

